

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
Ι Δ Ρ Υ Μ Α

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

**Κοινωνική Οικονομία
και Κοινωνικές Επιχειρήσεις:
Μια καταγραφή των κοινωνικών ιατρείων
και φαρμακείων στην Ελλάδα με αφορμή
την πρόσφατη δημοσιονομική κρίση**

ΟΝΟΜ/ΜΟ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ: ΤΣΙΡΕΠΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΟΝΟΜ/ΜΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ: ΜΑΥΡΕΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	8
1.1.Κοινωνική Οικονομία	8
1.1.1.Κοινωνική Οικονομία στην Ευρώπη	11
1.1.2.Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα	12
1.2.Ορισμός της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας	13
1.2.1.Χαρακτηριστικά και αρχές της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας	14
1.2.2.Πεδία δράσης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας	15
1.3.Κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκό χώρο	16
1.4.Κοινωνικές επιχειρήσεις στον Ελληνικό χώρο	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΙΑΤΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	26
2.1.Σκοπός και δράσεις κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων	26
2.2.Ειδίκευση και μορφές κοινωνικών ιατρείων	28
2.3.Ειδικότητες προσωπικού	29
2.4.Φορείς	30
2.4.1.Αυτοδιαχειριζόμενα Κοινωνικά Ιατρεία και Φαρμακεία	30
2.4.2.Χορηγούμενα Κοινωνικά Ιατρεία και Φαρμακεία	31
2.4.3.Εκκλησία και Κοινωνικά Ιατρεία - Φαρμακεία	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	36
3.1.Κοινωνικά ιατρεία ανά γεωγραφική περιοχή	36
3.1.1.Αττικής	36

3.1.2.Στερεάς Ελλάδος	42
3.1.3.Πελοποννήσου	43
3.1.4.Δυτικής Ελλάδος	44
3.1.5.Δυτικής Μακεδονίας	45
3.1.6.Κεντρικής Μακεδονίας	46
3.1.7.Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	48
3.1.8.Θεσσαλίας	50
3.1.9.Ηπείρου	51
3.1.10. Κρήτης	51
3.1.11. Ιονίων Νήσων	53
3.1.12.Νοτίου Αιγαίου	53
3.1.13.Βορείου Αιγαίου	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	56
4.1.Κοινωνικά φαρμακεία ανά γεωγραφική περιοχή	56
4.1.1.Αττικής	56
4.1.2.Στερεάς Ελλάδος	61
4.1.3.Πελοποννήσου	62
4.1.4.Δυτικής Ελλάδος	62
4.1.5.Δυτικής Μακεδονίας	63
4.1.6.Κεντρικής Μακεδονίας	63
4.1.7.Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	65
4.1.8.Θεσσαλίας	65
4.1.9.Ηπείρου	66
4.1.10. Κρήτης	66
4.1.11. Ιονίων Νήσων	67
4.1.12.Νοτίου Αιγαίου	67
4.1.13.Βορείου Αιγαίου	68
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	69

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	72
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ	84

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τρίτος τομέας κυριάρχησε θέτοντας σημαντικούς σκοπούς και στόχους στη ζωή των πολιτών. Η κοινωνική οικονομία στοχεύει στην παροχή υπηρεσιών και παραγωγή αγαθών, που θα πρέπει να καλύπτουν τις ανάγκες της κοινωνίας. Επιπλέον, αυτές οι υπηρεσίες δεν έχουν εκπληρωθεί από το δημόσιο, αλλά και από τον ιδιωτικό τομέα. Η δράση του, επίσης, επεκτείνεται και στην τοπική ανάπτυξη. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, δημιουργήθηκε η εμφάνιση μιας κρίσης του κράτους πρόνοιας στον ευρωπαϊκό χώρο, η οποία οδήγησε στην εμφάνιση και στην ανάπτυξη των οργανισμών, που σχετίζονται με το τρίτο σύστημα.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναλύσει το προφίλ της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στον ελληνικό χώρο σε ιατρεία και φαρμακεία, παρέχοντας την ανάλυση σχετικά με τις δράσεις και τους σκοπούς τους. Επίσης, με τη βοήθεια του διαδικτύου δίδεται η δυνατότητα καταγραφής και παρουσίασης των περισσότερων κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων, που λειτουργούν στην Ελλάδα.

Σημαντική είναι η παρουσία των κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων στην Ελλάδα μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, όταν μάλιστα ορισμένοι άνθρωποι δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά, ώστε να καλύψουν τις ανάγκες τους αναφορικά με την φαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη. Οι κινήσεις ορισμένων αυτόνομων ομάδων, των οργανώσεων, των Δήμων αλλά και της Εκκλησίας αποτελούν «χέρι βοήθειας» σε ανθρώπους άπορους, που δεν μπορούν πια να ανταπεξέλθουν μέσα στη δίνη της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης της Ελλάδας, της ανεργίας και της εξαθλίωσης.

Λέξεις – κλειδιά: κοινωνική οικονομία, κοινωνική επιχείρηση, τρίτος τομέας, κοινωνικά ιατρεία, κοινωνικά φαρμακεία, εθελοντισμός.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι μεταβολές λόγω της κρίσης της οικονομίας, της παγκοσμιοποίησης και των συστημάτων προστασίας επέφεραν μεγάλες επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Η ανικανότητα της κάλυψης των αναγκών από το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα της οικονομίας για την αντιμετώπιση προβλημάτων ώθησε τους πολίτες να ενεργήσουν ανάλογα. Για το σκοπό αυτό, άρχισαν να οργανώνουν πρωτοβουλίες συλλογικά, έχοντας ως βάση την αλληλεγγύη και τη συλλογικότητα (Τζομπανόγλου και συν., 2005). Οι δράσεις της κοινωνικής οικονομίας βασίζονται στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης, καθώς και στο πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης και της κατάργησης των κοινωνικών ανισοτήτων. Επίσης, βασίζονται στο πλαίσιο της ανάπτυξης των δημοκρατικών και συμμετοχικών δομών και στο πλαίσιο της ενδυνάμωσης του κοινωνικού ιστού και κεφαλαίου (Σακελλαρόπουλος, 2008, Ε.Ε., 2013).

Κατά αυτό τον τρόπο κρίνεται αναγκαία η παρουσία των κοινωνικών ιατρειών και φαρμακείων, καθώς συντελούν στην καλύτερευση της ζωής των ατόμων με οικονομικά προβλήματα, άνεργα και άπορα. Η ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη ενισχύεται με την παρουσία της αλληλεγγύης και του εθελοντισμού και προσαρμόζεται στις ανάγκες των ανθρώπων εκείνων, που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταποκριθούν στις καθημερινές απαιτήσεις αναφορικά με τα προβλήματα που αφορούν την υγεία και χρίζουν άμεσης ανάγκης για την αντιμετώπιση τους με την παρουσία φαρμάκων και νοσοκομειακής αντιμετώπισης.

Στην παρούσα εργασία θα γίνει η παρουσίαση και θα αναλυθούν οι δράσεις των κοινωνικών ιατρειών και φαρμακείων στην Ελλάδα, που κατά τα τελευταία χρόνια η δραστηριότητά τους επεκτείνεται ραγδαίως. Στην Ελλάδα, μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, άρχισαν ομάδες ατόμων, πολλοί οργανισμοί, Δήμοι και εκκλησιαστικοί παράγοντες να ενισχύουν και να συντονίζουν τις προσπάθειες βοήθειας σε εκείνα τα άτομα, που έχουν πραγματική ανάγκη και μαστίζονται από τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Με τη χρήση του διαδικτύου δόθηκε η δυνατότητα να συγκεντρωθούν οι απαραίτητες πληροφορίες, προκειμένου να παρουσιαστούν και να εκτιμηθούν οι δράσεις των περισσότερων εκ

των κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων που υπάρχουν και λειτουργούν στην Ελλάδα.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην κοινωνική οικονομία και στην κοινωνική επιχειρηματικότητα. Συνεχίζοντας, στο δεύτερο κεφάλαιο προσδιορίζονται οι δραστηριότητες των κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων στον ελληνικό χώρο. Τέλος στο τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα περισσότερα κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία που λειτουργούν ανά γεωγραφική περιοχή της Ελλάδας, αναλύοντας τους σκοπούς και τις δράσεις του εκάστοτε κοινωνικού ιατρείου ή/και κοινωνικού φαρμακείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

1.1. Κοινωνική Οικονομία

Ο δημόσιος τομέας βασίζεται στην υποστήριξη της κοινωνικής και της οικονομικής ανάπτυξης με συγκεκριμένους θεσμούς, μέσα από υποδομές και επενδύσεις. Ο ιδιωτικός τομέας βασίζει τη δράση του στην αγορά, ενώ η κοινωνική οικονομία δρα ακριβώς αντίθετα. Αυτό σημαίνει πως η κοινωνική οικονομία δημιουργεί εθελοντικές δράσεις, συλλογικά συστήματα, μη κερδοσκοπικές δράσεις και κοινωνικές υπηρεσίες. Η απόδοσή των συστημάτων της κοινωνικής οικονομίας, σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, πραγματοποιείται με διαρθρωτικό τρόπο. Σύμφωνα με ένα συγκεκριμένο ορισμό για την κοινωνική οικονομία το 2001, επισημαίνει ότι η κοινωνική οικονομία αποτελείται από οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες πραγματοποιούνται από σωματεία, επιχειρήσεις και οργανισμούς των οποίων η ίδρυση και η λειτουργία τους στηρίζονται στις αρχές μιας ανεξάρτητης διοίκησης, λαμβάνοντας αποφάσεις με δημοκρατικές διαδικασίες και διανέμουν τα εισοδήματα, θέτοντας ως προτεραιότητα την εργασία και όχι το κεφάλαιο. Επίσης, έχουν βασικό στόχο την παροχή υπηρεσιών προς την κοινωνία και τα μέλη της με τον καλύτερο τρόπο και δεν εμφανίζονται να έχουν κερδοσκοπικά συμφέροντα (Λύτρας & Παντέλογλου, 1999, Τζομπανόγλου και συν., 2005, Ε.Ε., 2013).

Το 2002, ένας ακόμα ορισμός για την κοινωνική οικονομία, αναφέρει ότι ο τρίτος τομέας, δηλαδή η κοινωνική οικονομία, τοποθετείται ανάμεσα στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, πραγματοποιώντας οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες βασίζονται σε συγκεκριμένους οικονομικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο τρίτος τομέας ορίζεται ως το σύνολο των εταιρειών αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας, την δραστηριότητα των συνεταιρισμών, των ενώσεων και των τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης, των οποίων η λειτουργία στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών της τοπικής και μη κοινωνίας μέσω των προϊόντων και της παροχής των υπηρεσιών. Η κοινωνική οικονομία είναι μια ενεργητική παρέμβαση της οποίας η ανάπτυξη πραγματοποιείται

μέσα στα όρια της αγοράς και της κοινωνίας. Η αρχή της δημοκρατικής οργάνωσης αποτελεί τη βάση της κοινωνικής οικονομίας και βασικός της στόχος είναι η ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής, με την χρήση συλλογικών κριτηρίων για την κατανομή των κερδών, αναπτύσσοντας σχέσεις αλληλοβοήθειας και αλληλεγγύης με το κοντινό περιβάλλον. Σε αρκετές περιπτώσεις οι φορείς και οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας προσφέρουν κοινωφελείς υπηρεσίες, και δημιουργούν θέσεις εργασίας με βάση τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης. Αυτό σημαίνει ότι συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό στην ενσωμάτωση των κοινωνικών ομάδων, οι οποίες έχουν αποκλειστεί από την αγορά εργασίας και από τις εργασιακές δραστηριότητες (Χρυσάκης και συν., 2002, σελ.33-38, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2008, Μπούρας & Λυκούρας, 2011).

Οι πρώτες μορφές οργανώσεων, αλλά και φορέων της κοινωνικής οικονομίας, παρουσιάστηκαν τον 19^ο αιώνα ειδικά σε χώρες με ανεπτυγμένη οικονομία. Οι φορείς και οι οργανώσεις αυτές είχαν συγκεκριμένες μορφές όπως μη κερδοσκοπικές ενώσεις, συνεταιριστικές και συλλογικές επιχειρήσεις. Η λειτουργία όλων αυτών των φορέων και οργανώσεων είχε ως βάση την μορφή αστικού μη κερδοσκοπικού οργανισμού και συνεταιρισμού. Ο όρος κοινωνική οικονομία έχει μια διαφορούμενη έννοια καθώς θα μπορούσε να οριστεί ανάλογα με βάση το κοινωνικό ή το οικονομικό πλαίσιο. Παρά την ποικίλη έννοια που μπορεί να πάρει η κοινωνική οικονομία αποτελεί μια σταθερή πραγματικότητα, η οποία σχετίζεται με έναν τρίτο τομέα που βρίσκει τα όρια του μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα και έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα (Κετζίτσοπούλου, 2005, σελ.9, Ε.Ε., 2013).

Ο τρίτος τομέας στοχεύει στην κάλυψη των κοινωνικών αναγκών που δεν μπορούν να καλυφθούν από τον ιδιωτικό τομέα, όπως τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με ηθική δραστηριότητα και τις πολιτιστικές δραστηριότητες, αλλά και από τον δημόσιο τομέα, όπως την φύλαξη των παιδιών και ηλικιωμένων. Οι δράσεις των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας διαιρούνται σε δύο μεγάλες κατηγορίες που προσδιορίζονται, με βάση το θεσμικό και νομικό καθεστώς. δηλαδή ακολουθούν μια θεσμική και μια κανονιστική προσέγγιση (Παπαδοπούλου, 2002, Burchard et al., 2006).

Όσο αφορά την πρώτη ομάδα που σχετίζεται με το νομικό καθεστώς παρουσιάζονται οι εξής δράσεις (Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Κοινωνικής Οικονομίας κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal A' κύκλου, 2005, σελ.10-11):

- Οι συνεταιρισμοί

- Οι εταιρείες και κοινωνίες αλληλοβοήθειας
- Οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί και τα σωματεία
- Οι φιλανθρωπικές οργανώσεις, τα ιδρύματα, οι εθελοντικές και οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις
- Τα ταμεία αλληλασφάλισης
- Οι παραγωγικές μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις
- Οι οργανισμοί που προωθούν την απασχόληση και οι αναπτυξιακές συμπράξεις στα πλαίσια της κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal.

Η δεύτερη ομάδα, η οποία σχετίζεται με τις αρχές που διέπονται και υπηρετούν, παρουσιάζονται (Καπογιάννης και συν., 2003, σελ. 135):

- Οι ενώσεις σχετικές με την εθελοντική εργασία
- Οι οργανώσεις στα πλαίσια μιας γειτονιάς
- Οι παραγωγικές δραστηριότητες σε τοπικό επίπεδο
- Οι εναλλακτικές τράπεζες με ηθική δράση
- Οι κοινωνικές πρωτοβουλίες, που σχετίζονται με τομείς, όπως η κατοικία η παιδεία και η υγεία
- Οι οργανώσεις με στόχο την ενίσχυση του τρίτου κόσμου

Μερικές από προαναφερόμενες οργανώσεις έχουν δημιουργήσει μια σχετική ιστορία, ενώ άλλες είναι αρκετά πρόσφατες. Οι αρχές και τα βασικά χαρακτηριστικά, που διέπουν τους φορείς και τους οργανισμούς της κοινωνικής οικονομίας έχουν να κάνουν με τον εθελοντισμό, το συλλογικό όφελος, τη συλλογικότητα, τις δημοκρατικές διαδικασίες και τη διαχειριστική αυτονομία (Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Κοινωνικής Οικονομίας κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal Α' κύκλου, 2005, σελ.11).

Τα βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής οικονομίας μπορούν να συνοψιστούν ως εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Κοινωνικής Ένταξης, 2013; Ε.Ε., 2013):

1. Η δημιουργία θέσεων εργασίας και στήριξης της απασχόλησης
2. Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού σε άτομα και ομάδες, που αντιμετωπίζονται με άνισο τρόπο στην αγορά εργασίας
3. Η ενδυνάμωση και η ανάπτυξη των παραγωγικών πρωτοβουλιών, ιδιαίτερος σε σχέση με το τοπικό κοινωνικό κεφάλαιο
4. Η προσπάθεια για την κάλυψη κοινωνικών αναγκών, που δεν καλύπτονται από την αγορά αλλά και από το κράτος.

Ο 19^{ος} και 20^{ος} αιώνας είναι το διάστημα στο οποίο διαμορφώθηκαν οι βασικές αρχές της κοινωνικής οικονομίας, οι οποίες εξακολουθούν να εξελίσσονται.

Οι βασικές αρχές της μπορούν να οριστούν ως εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Κοινωνικής Ένταξης, 2013, Ε.Ε., 2013):

- Αρχή 1^η:
Παρουσία δημοκρατικής διοίκησης
- Αρχή 2^η:
Παρουσία ελεύθερης συμμετοχής
- Αρχή 3^η:
Ωθηση για ίση διανομή πλεονάσματος
- Αρχή 4^η:
Στήριξη για την έννοια του αδιαίρετου του κεφαλαίου
- Αρχή 5^η:
Ενθάρρυνση για την εφαρμογή αλληλοβοήθειας και αλληλεγγύης
- Αρχή 6^η:
Κατανόηση για την ανάγκη υποστήριξης ατόμων σε αντίθεση με το κεφάλαιο
- Αρχή 7^η:
Ενθάρρυνση για την εφαρμογή ανεξάρτητης δράσης έναντι αυτής του κράτους

1.1.1. Κοινωνική Οικονομία στην Ευρώπη

Στη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη, πριν από αρκετά χρόνια, έλαβε χώρα η ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, βασισμένη στο σύστημα της κοινωνικής οικονομίας και με σκοπό την αποκατάσταση του κοινωνικού κράτους. Στα πλαίσια αυτών των πρωτοβουλιών, η κοινωνική οικονομία αποτέλεσε ένα σημαντικό και αποτελεσματικό εργαλείο για την προώθηση της απασχόλησης της επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες. Έτσι, ισχύει το συμπέρασμα ότι η κοινωνική οικονομία αποτελεί εργαλείο, που μπορεί να δημιουργήσει οικονομικά συστήματα ιδιαίτερα δυνατά και ανθεκτικά σε τοπικό αλλά και εθνικό επίπεδο (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.5-6, Ε.Ε., 2013).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκδηλώσει σημαντικό ενδιαφέρον για τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας κατά την διάρκεια των ετών 2007-2013, και συνεχίζει να εκδηλώνει το ίδιο ενδιαφέρον για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, με βάση τα

συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία έχουν επιβληθεί από την Κοινωνική Επιχειρηματική Πρωτοβουλία στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα στοιχεία και τα δεδομένα για το μέγεθος της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη αποκαλύπτουν ότι υπάρχουν δύο εκατομμύρια επιχειρήσεις, που δραστηριοποιούνται στο τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Αυτές οι επιχειρήσεις αποτελούν το 10% του συνόλου των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και 11 εκατομμύρια εργαζόμενοι απασχολούνται σε αυτές (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.5-6, Ε.Ε., 2013).

1.1.2.Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα

Στον ελλαδικό χώρο, οι μορφές της κοινωνικής οικονομίας εμφανίστηκαν κυρίως περιστασιακά, λόγω του ότι δεν υπήρχε κάποια κεντρική και οργανωμένη υποστήριξη και κανένα θεσμικό πλαίσιο, έτσι ώστε να καθιερωθεί. Οι ελάχιστες μορφές κοινωνικής οικονομίας στη χώρα μας ήταν συνεταιρισμοί γυναικών, αγροτικοί συνεταιρισμοί και συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης, καθώς και φορείς με συγκεκριμένη πιστοποίηση για ανθρώπους με αναπηρίες, όπως αυτισμό και νοητική υστέρηση. Πολλές κοινωνικές επιχειρήσεις και πολιτιστικοί σύλλογοι με κάποιες οικονομικές δραστηριότητες δημιουργήθηκαν με βάση το πρόγραμμα της κοινοτικής πρωτοβουλίας EQUAL (2001-2005) (Καυτατζόγλου, 2006, Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.9-10).

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είχε ως στρατηγική την ένταξη και την επανένταξη, στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, των αποκλεισμένων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και όχι την ανάπτυξη και καθιέρωση του τρίτου οικονομικού τομέα. Η ψήφιση του νόμου 4019 του 2011 για την κοινωνική επιχειρηματικότητα και την κοινωνική οικονομία συντέλεσε στη θεσμοθέτηση της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης, θέτοντας ως βασικό στόχο την αύξηση της απασχόλησης των ανθρώπων που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες. Το άρθρο 14 του ίδιου νόμου πραγματοποίησε την σύσταση του τμήματος μητρώου κοινωνικής οικονομίας στη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας. Επιπλέον, με υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 221/12) θεσμοθετήθηκε η λειτουργία του Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας στο Υπουργείο Εργασίας. Συνεπώς, με τον συγκεκριμένο τρόπο, ξεκίνησε η εφαρμογή τη βασικής θεσμικής υποδομής με σκοπό την έναρξη να λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων και στην Ελλάδα (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.9-10).

Οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας, οι οποίοι εγγράφονται στο ειδικό μητρώο, χρηματοδοτούνται κυρίως από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης, ενώ παράλληλα έχουν μεγάλα οφέλη, όπως σχετικά κίνητρα και ευνοϊκότερες ρυθμίσεις. Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο, τα νομικά πρόσωπα, τα οποία συμμετέχουν σε οποιαδήποτε κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση θα πρέπει να αποτελούν το 1/3 των μελών της. Το κέρδος, που προκύπτει στην κάθε κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση, δεν διανέμεται στα μέλη της, εκτός που στην περίπτωση τα μέλη αυτά εργάζονται για την επιχείρηση (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.10-11).

Σύμφωνα με το καταστατικό της κοινωνικής συνεταιριστικής επιχείρησης, το κέρδος διατίθεται ετησίως σε ποσοστό 5% ως αποθεματικό κεφάλαιο, ενώ το ποσοστό 35% διανέμεται στους ανθρώπους, που εργάζονται για την επιχείρηση, έτσι ώστε να έχουν ένα κίνητρο για να αυξήσουν την παραγωγικότητα τους. Το ποσοστό του κέρδους που απομένει διατίθεται για ποικίλες δραστηριότητες της επιχείρησης, αλλά και για τη δημιουργία επιπλέον θέσεων εργασίας. Στις μέρες μας, όπου η οικονομική κρίση έχει κλονίσει την ελληνική οικονομία αλλά και τις κοινωνικές δομές, η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας με συστηματικό τρόπο και η παρουσία του τρίτου τομέα θα συνεισφέρει σε σημαντικό και θετικό βαθμό ιδιαίτερα στις ευπαθείς και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας. Επίσης, η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, η οποία κλονίζεται λόγω της περιθωριοποίησης και της φτώχειας σε μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες, είναι ο επόμενος στόχος που θα ενισχυθεί σε έντονο βαθμό (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.10-11).

1.2.Ορισμός της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, ή αλλιώς επιχειρήσεις της αλληλεγγύης, ξεκίνησαν την επέκτασή τους σε νέους ορίζοντες, για παράδειγμα σε υπηρεσίες αναδόμησης προβληματικών συνοικιών και γειτνίασης, σε υπηρεσίες που παρέχουν εξυπηρέτηση και βοήθεια σε ηλικιωμένα άτομα και άτομα με ειδικές ανάγκες. Επίσης, επεκτάθηκαν σε υπηρεσίες ενσωμάτωσης ανθρώπων, που το μορφωτικό τους επίπεδο είναι χαμηλό, καθώς και σε υπηρεσίες εμπορίου και περιβαλλοντικής διαχείρισης αποβλήτων (Χρυσάκης και συν., 2002, σελ.33-35, Οικονόμου & Φερόνας, 2006).

Η παρουσία της κοινωνικής οικονομίας αποσκοπούσε την επίτευξη των στόχων της αναφορικά με τα πλαίσια της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής της απασχόλησης. Σε αρκετές χώρες της Ευρώπης, η δραστηριότητα των εν λόγω επιχειρήσεων οδήγησε στις προσδοκίες εκείνες, που παρουσιάζουν ανώτερες δυνατότητες από εκείνες, που εμφανίζει το κράτος, αναφορικά με την παροχή υπηρεσιών γενικού οφέλους (Παπαδοπούλου, 2002, Χρυσάκης και συν., 2002, σελ.33-35).

Ο όρος κοινωνική επιχείρηση αναφέρεται στις επιχειρήσεις με μη κερδοσκοπικό ενδιαφέρον συλλογικής φύσης, οι οποίες θέτουν οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους, επιδιώκοντας την καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού ατόμων ευπαθών ομάδων και την κάλυψη των αναγκών της κοινωνίας αναφορικά με την πρόνοια και το περιβάλλον. Παρόλο που στην Ελλάδα η μορφή των περισσότερων επιχειρήσεων είναι η μορφή της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας, άλλες μορφές είναι αυτή της Ετερόρρυθμης Εταιρείας και της Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης ή ακόμα της Ανώνυμης Εταιρείας και του Συνεταιρισμού (Χρυσάκης και συν., 2002, σελ.33-35).

1.2.1.Χαρακτηριστικά και αρχές της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Οι οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας, ή αλλιώς κοινωνικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τα οποία δίδονται ως εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2003, σελ.16-18):

- Έχουν συγκεκριμένους κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους, οι οποίοι βασίζονται στο συλλογικό ενδιαφέρον.
- Η οργάνωση τους βασίζεται στο επιχειρησιακό πνεύμα.
- Έχουν την ικανότητα να εφαρμόζουν καινοτόμες και αποτελεσματικές λύσεις με στόχο την εξάλειψη της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Έχουν ενεργή συμμετοχή στην κοινωνική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Συνοψίζοντας τις αρχές της κοινωνικής επιχειρηματικότητας διακρίνονται δυο βασικές κατηγορίες (Κετζετσοπούλου, 2005, σελ.12):

- **1^η κατηγορία: Αρχές βασισμένες στον οικονομικό χαρακτήρα**
  - Η κατανομή του κέρδους της εκάστοτε κοινωνικής επιχείρησης είναι περιορισμένη, εφόσον αυτό χρησιμοποιείται από την επιχείρηση για επιπλέον επενδύσεις, βάζοντας όρια σχετικά με την ιδιοποίηση των κερδών.

- Η επιτυχία συνεχής δράσης με σκοπό την παραγωγή αγαθών και παροχή υπηρεσιών, με δεδομένο ότι αυτή η δράση αποτελεί ένα σημαντικό λόγο ύπαρξης και διατήρησης των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- Η αυτονομία των επιχειρήσεων ακόμα και αν η χρηματοδότηση τους προέρχεται από ιδιωτικούς ή δημόσιους φορείς.
- Η βιωσιμότητα της κάθε κοινωνικής επιχείρησης μέσα από τις αποτελεσματικές προσπάθειες των εργαζομένων και των μελών της, με αποτέλεσμα την εξασφάλιση πόρων και κέρδους σε ικανοποιητικό βαθμό μέσω μιας συγκεκριμένης αρχής ή στρατηγικής που υιοθετεί η ίδια η επιχείρηση.
  - *2^η κατηγορία: Αρχές βασισμένες στον κοινωνικό χαρακτήρα*
- Το δικαίωμα συμμετοχής όλων των εταίρων και μετόχων στη λήψη αποφάσεων.
- Η ενθάρρυνση για τη συμμετοχή πολλών ομάδων στη σύνθεση και τη διαχείριση της επιχείρησης, όπως η συμμετοχή των εργαζομένων και εθελοντών, των φυσικών και νομικών προσώπων, των τοπικών φορέων, των συνεταιρισμών και μη κερδοσκοπικών οργανισμών. Συνεπώς, επιτυγχάνεται μια ξεχωριστή ποικιλομορφία, που αφορά στην σύνθεση της επιχείρησης.
- Η λήψη αποφάσεων μέσω δημοκρατικών διαδικασιών.
- Η εργασία (και όχι το κεφάλαιο) να ορίζεται ως προτεραιότητα.
- Η επικράτηση της αντίληψης ότι η κοινωνική επιχείρηση, οι εργαζόμενοι και τα μέλη της εργάζονται για το πληθυσμό σε τοπικό και μη επίπεδο, και παρουσιάζουν κοινά συμφέροντα μέσω της εργασίας αυτής, που πολλές φορές είναι και εθελοντικής φύσης.

1.2.2.Πεδία δράσης της Κοινωνικής Επιχείρησης

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η προσφορά της κοινωνικής επιχείρησης είναι εξαιρετικά μεγάλης σημασίας γιατί σχετίζεται με τις προοπτικές της απασχόλησης. Οι διάφοροι τομείς χωρίζονται με βάση τις εξής κατηγορίες δραστηριοτήτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2003, σελ.15-16):

- Συνεχή βελτίωση της ποιότητας και των συνθηκών ζωής, για παράδειγμα η παροχή διαφόρων υπηρεσιών κατ' οίκον και η βελτίωση των συνθηκών

στέγασης.

- Συνεχή ανάπτυξη του περιβαλλοντικού τομέα: για παράδειγμα να διατηρηθούν οι φυσικοί πόροι και περιοχές, η λήψη αποφάσεων με βάση το κοινό καλό για τη βελτίωση της διαχειριστικής συμπεριφοράς αναφορικά με τα απόβλητα και τα ύδατα.
- Συνεχή βελτίωση και ανάπτυξη στους τομείς του πολιτισμού, του αθλητισμού, και των μέσων μαζικής επικοινωνίας. Όπως στόχος θα είναι η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο της κοινωνίας αλλά και να ενισχυθεί η πολιτιστική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο.
- Συνεχή ανάπτυξη σε διάφορους τομείς της πληροφορίας, της επικοινωνίας και της τεχνολογίας.

Η ανάπτυξη των παραπάνω δραστηριοτήτων σχετίζεται με τους παρακάτω τομείς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, 2003, σελ.15-16):

- Τις κοινωνικές υπηρεσίες, οι οποίες αφορούν ευπαθείς ομάδες, όπως ηλικιωμένους, παιδιά και άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Την εκπαίδευση και την έρευνα σε διάφορους τομείς.
- Την υγεία.
- Τη διατροφή και το περιβάλλον.
- Την ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο και αυτήν της κατοικίας.
- Την υποστήριξη δικαιωμάτων.
- Τις αφίλοκερδής και εθελοντικές δραστηριότητες.
- Τα επαγγελματικά σωματεία, τα συνδικάτα και τους συλλόγους.
- Τις μη κυβερνητικές οργανώσεις.
- Τις συνεταιριστικές ή αλλιώς τις ηθικές τράπεζες.

1.3.Κοινωνικές επιχειρήσεις στον Ευρωπαϊκό Χώρο

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετικά με τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, το 7% επί του συνόλου της απασχόλησης καλύπτεται μέσω των κοινωνικών επιχειρήσεων και 8% της έμμισθης απασχόλησης από το σύνολο της απασχόλησης στον Ευρωπαϊκό χώρο. Πιο συγκεκριμένα, το 70% της απασχόλησης σχετίζεται μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, το 26% σε επιχειρήσεις με μορφή

συνεταιρισμών, το 3% σε φορείς αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας ενώ το υπόλοιπο ποσοστό, 1%, σε διάφορους άλλους φορείς. Το ¼ του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης έρχεται σε επαφή ή σχετίζεται με κάποιο τρόπο με έναν φορέα ή οργανισμό κοινωνικής οικονομίας και οι συνεταιριστικές τράπεζες, σε σχέση με τον τραπεζικό τομέα, ελέγχουν κατά ένα μεγάλο ποσοστό την αγορά. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι οι τράπεζες στη Γαλλία οι οποίες ελέγχουν περίπου το μισό της αγοράς, στη Γερμανία το 40%, στην Αυστρία περίπου το 35% και στην Κύπρο το 25% (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.6).

Όσο αφορά το θεσμικό πλαίσιο, το οποίο προσδιορίζει τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε διάφορες χώρες, μπορούν να αναφερθούν οι παρακάτω περιπτώσεις: Το 1990, η Ιταλία ήταν η πρώτη χώρα, η οποία ανέπτυξε και καθιέρωσε έναν ειδικό νόμο για τις κοινωνικές επιχειρήσεις και μετέπειτα το Βέλγιο, το 1995, ξεκίνησε παρόμοια δραστηριότητα. Μετά ακολούθησαν και άλλες χώρες όπως η Φινλανδία, η Γαλλία, η Λιθουανία και η Πορτογαλία. Επίσης, στη Γερμανία οι αρμόδιοι φορείς θέσπισαν μια ειδική νομοθεσία για τις επιχειρήσεις, που παρέχουν εργασία σε άτομα με αναπηρίες ως το βασικό τους προσωπικό ποσοτικά. Σε άλλες χώρες, για παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο, εξακολουθεί ακόμα να είναι υπό συζήτηση για την θέσπιση νομοθεσίας που αφορά στη κοινωνική οικονομία. Παρά το γεγονός ότι παρατηρούνται ορισμένες διαφορές στους όρους, που έχουν χρησιμοποιηθεί αλλά και στο θεσμικό πλαίσιο ανάμεσα στα κράτη-μέλη, οι πρωτοβουλίες και οι δράσεις στην κοινωνική επιχειρηματικότητα και οικονομία έχουν κοινές αξίες, όπως αυτήν της κοινωνικής συνοχής, της κοινωνικής ευθύνης, της αλληλεγγύης, της λήψης αποφάσεων μέσα από κοινωνικές διαδικασίες και της επίτευξης κέρδους προς όφελος της κοινωνίας και της επανεπένδυσης του στα πλαίσια της κάθε κοινωνικής επιχείρησης (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.6-7).

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι ένας διαφορετικός τρόπος επιχειρηματικότητας, που βασίζεται στο κριτήριο του γενικού συμφέροντος, καθώς και στο κριτήριο της κοινωνικής ανάπτυξης και λειτουργίας μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες. Παρόλα αυτά, η κερδοφορία παραμένει στόχος της κάθε επιχείρησης με δεδομένο ότι τα κέρδη σχετίζονται με το κοινωνικό και κοινό συμφέρον αλλά και την συνεχή επένδυση της κοινωνικής επιχείρησης. Αναλύοντας τις δραστηριότητες της κάθε χώρας σε σχέση με την κοινωνική οικονομία και των κοινωνικών επιχειρήσεων παρατηρούνται τα παρακάτω (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.7-8):

Μεγάλη Βρετανία

Στην περιοχή της Μεγάλης Βρετανίας η παρουσία των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι έντονη και ειδικά στον τομέα παραγωγής των βιολογικών προϊόντων και σε αυτόν της προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και στον τομέα παροχής υπηρεσιών. Βασικός τους στόχος είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανεργίας. Η πλειοψηφία των κοινωνικών επιχειρήσεων βασίζεται στην δραστηριότητα και την παρουσία των τοπικών κοινοτήτων.

Ολλανδία

Στην περιοχή της Ολλανδίας επικρατούν οι συνοικιακές αναπτυξιακές επιχειρήσεις ή συμπράξεις, με αντικειμενικό σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και την βελτίωση της ποιότητας της ζωής των ατόμων. Το 1980, ιδρύθηκε και ξεκίνησε να λειτουργεί μια «ηθική τράπεζα», με την ονομασία Triodos Bank.

Σκανδιναβικές χώρες

Στην περιοχή των Σκανδιναβικών χωρών εμφανίστηκαν εργατικοί συνεταιρισμοί, που έχουν ως βασικό σκοπό την παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με την κατάρτιση και την ένταξη των αποκλεισμένων ομάδων από την κοινωνία στην αγορά εργασίας. Επίσης, η τοπική αυτοδιοίκηση έπαιξε σημαντικό ρόλο στη δημιουργία κοινωνικών συνεταιρισμών στον τομέα του πολιτισμού, της ψυχαγωγίας, και εκπαίδευσης και τέλος στον τομέα παροχής προσωπικών υπηρεσιών σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

Αυστρία

Η παρουσία της κοινωνικής οικονομίας στην Αυστρία εμφανίζεται με τη μορφή της παροχής υπηρεσιών στον κοινωνικό τομέα. Δηλαδή υπηρεσίες που σχετίζονται με την φροντίδα και την προστασία κατ' οίκον, κυρίως σε παιδιά από άτομα που ανήκουν σε ειδικές ομάδες.

Ιρλανδία

Στην Ιρλανδία οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί είναι σε άνθηση και ειδικά αυτοί οι συνεταιρισμοί που αφορούν άτομα με ψυχικές διαταραχές και κοινωνικά εμπόδια.

Λουξεμβούργο

Συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες έχουν οδηγήσει στη δημιουργία οργανισμών μεσολάβησης με στόχο την ένταξη των μακροχρόνιων ανέργων στην αγορά εργασίας.

Γαλλία

Το 1997, στην περιφέρεια Nord Pas de Calais, πραγματοποιήθηκε η ίδρυση της Caisse Solidaire, μιας κοινωνικής επιχείρησης, που βασικό σκοπό έχει να καταπολεμήσει ολοένα και περισσότερο τον κοινωνικό αποκλεισμό με την έγκριση χρηματοδοτικών προγραμμάτων, που αφορά την ενίσχυση των νέων αγροτών, των μικρών επιχειρήσεων και των μη κερδοσκοπικών οργανώσεων.

Βέλγιο

Στην συγκεκριμένη περιοχή, παρατηρείται ανάπτυξη στις πρωτοβουλίες των επιχειρήσεων με κοινωνικούς στόχους. Επίσης, έντονη είναι η παρουσία της δραστηριοποίησης και της θεσμοθέτησης των κοινωνικών επιχειρήσεων, που σχετίζονται κατά μεγάλο ποσοστό με την ενσωμάτωση των ανέργων στην αγορά εργασίας, χρησιμοποιώντας συμβόλαια απασχόλησης.

Ισπανία

Στην Ισπανία, η επιχείρηση Mondragon Corporation Cooperativa (MCC) είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικής επιχείρησης για το λόγο ότι μια συνεργατική επιχείρηση και αποτελείται από εκατό επιμέρους αυτόνομους συνεταιρισμούς.

Η σύνθεση αυτών των συνεταιρισμών οδηγεί στη δημιουργία ενός ομίλου επιχειρήσεων. Επίσης, οι συνεταιρισμοί αυτοί διαχωρίζονται σε τρεις ομοειδής ομάδες, οι οποίες είναι η ομάδα της οικονομίας, της βιομηχανίας και η ομάδα της διανομής στο Μόντραγκον η οποία είναι η χώρα των Βάσκων της Ισπανίας. Στην χώρα αυτή, ο όμιλος Mondragon Corporation Cooperativa (MCC) είναι ο μεγαλύτερος όμιλος, κατέχοντας την όγδοη θέση σε αναλογία με το μέγεθος της χώρας.

1.4. Κοινωνικές επιχειρήσεις στον Ελληνικό Χώρο

Σύμφωνα με τον νόμο 4019 του 2011, ο ορισμός που έχει αποδοθεί για την κοινωνική οικονομία στον ελληνικό χώρο αναφέρεται στο σύνολο των παραγωγικών κοινωνικών, επιχειρηματικών και οικονομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες διοικούνται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις που αποτελούνται από πρόσωπα και στοχεύουν στην εξυπηρέτηση συμφερόντων σε κοινωνικό επίπεδο, αλλά και την επιδίωξη των συμφερόντων αυτών συλλογικά. Η κοινωνική οικονομία βασίζεται στις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Τα βασικά χαρακτηριστικά τους είναι ότι αποτελούν αστικούς συνεταιρισμούς με κοινωνικούς σκοπούς και έχουν στην διάθεσή τους την ιδιότητα της εμπορικής δραστηριότητας σύμφωνα με συγκεκριμένο νόμο (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.3).

Τρία είναι τα είδη κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων, που κυριαρχούν στον ελληνικό χώρο (Καυτατζόγλου, 2005, Οικονόμου & Φερόνας, 2006, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2008, Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.5):

Κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις ένταξης

Αυτές οι επιχειρήσεις σχετίζονται για την ένταξη των ατόμων, που ανήκουν σε ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα της καθημερινής ζωής. Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι υποχρεωτικό το 40% των εργαζομένων στις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις να υπάγεται σε ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες. Στα πλαίσια του νόμου του 4019 του 2011 ανήκουν οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης, οι οποίοι εμφανίζονται ως κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις ένταξης. Με τον όρο «ένταξη» περιγράφεται η διαδικασία της ενσωμάτωσης των ανθρώπων, που ανήκουν στις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, στην κοινωνία μέσω προσπαθειών και δραστηριοτήτων για ώθηση στην απασχόληση. Ο ορισμός «ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες» στηρίζεται σε εκείνες τις ομάδες του πληθυσμού που εξαιτίας διαφόρων παραγόντων, όπως τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, τη σωματική και ψυχική αναπηρία, αλλά και την αισθητηριακή αναπηρία ή τη νοητική αναπηρία, οι οποίες δεν έχουν την δυνατότητα να ενταχθούν στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Επίσης, σε όλη αυτή την διαδικασία τα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν από κάποια απρόβλεπτα γεγονότα, παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο γιατί διαταράσσουν την λειτουργία της

οικονομίας, σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Οι ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες χωρίζονται σε δυο κατηγορίες:

- **ΕΥΛΑΩΤΕΣ ΠΛΥΘΗΣΜΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ:** Είναι αυτές οι ομάδες του πληθυσμού, οι οποίες δεν μπορούν να ενταχθούν στην κοινωνική και οικονομική ζωή, λόγω των σωματικών ή των ψυχικών τους προβλημάτων ή ακόμα και λόγω της παραβατικής τους συμπεριφοράς. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν οι άνθρωποι, που παρουσιάζουν διάφορες αναπηρίες, όπως σωματική, νοητική ή αισθητηριακή αναπηρία και οι άνθρωποι που είναι εξαρτημένοι ή έχουν απεξαρτηθεί από ουσίες, οι άνθρωποι που είναι στην φυλακή ή έχουν αποφυλακιστεί και είναι στο στάδιο της επανένταξης.
- **ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΛΥΘΗΣΜΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ:** Οι ειδικές πληθυσμιακές ομάδες είναι αυτές που δεν μπορούν να ενταχθούν στην αγορά με ομαλό τρόπο λόγω οικονομικών, πολιτιστικών αλλά και κοινωνικών εμποδίων. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν, οι άνεργοι νεαρής ηλικίας, οι άνεργοι άνω των πενήντα ετών, άλλα και οι μακροχρόνιοι άνεργοι, οι άνεργες γυναίκες, οι γυναίκες που υπήρξαν θύματα κακοποίησης, μέλη πολύτεκνων οικογενειών, οι αρχηγοί των μονογονεϊκών οικογενειών, οι αναλφάβητοι, οι άνθρωποι που κατοικούν σε απομακρυσμένες ορεινές και νησιωτικές περιοχές, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες αλλά και οι άνθρωποι που εμφανίζουν πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

Κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις κοινωνικής φροντίδας

Οι κοινωνικές συνεταιριστικές είναι αυτές επιχειρήσεις που προσδιορίζονται μέσα στα πλαίσια της παραγωγής και παροχής υπηρεσιών και προϊόντων, που διαθέτουν κοινωνικό και προνοιακό χαρακτήρα. Απευθύνονται σε συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, όπως είναι τα ηλικιωμένα άτομα και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα άτομα βρεφικής και παιδικής ηλικίας, και τα άτομα, που υποφέρουν από χρόνιες παθήσεις.

Κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις συλλογικού και παραγωγικού σκοπού

Το είδος αυτό των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων αποσκοπεί στην παραγωγή των προϊόντων και την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών για να ικανοποιηθούν συλλογικές ανάγκες, για παράδειγμα οι ανάγκες που σχετίζονται με το περιβάλλον, την εκπαίδευση, την οικολογία, τη διατήρηση των παραδοσιακών δραστηριοτήτων όπως τα παραδοσιακά επαγγέλματα, τον πολιτισμό, την αξιοποίηση και εκμετάλλευση των τοπικών προϊόντων, τις παροχές κοινής ωφέλειας. Επιπλέον, αυτές οι επιχειρήσεις στοχεύουν στην ενίσχυση του τοπικού και συλλογικού συμφέροντος, προωθώντας την απασχόληση και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, έτσι ώστε να επιτύχουν την ανάπτυξη σε τοπικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο.

Η εγγραφή των συγκεκριμένων επιχειρήσεων λαμβάνει χώρα στο Γενικό Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας, το οποίο βρίσκεται στο τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Η πρόσβαση στο μητρώο είναι ελεύθερη και χωρίς πληρωμή, γιατί είναι ένα βιβλίο σε ηλεκτρονική μορφή. Διακρίνονται δυο κατηγορίες μητρώων, σύμφωνα την Ειδική Υπηρεσία για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Οικονομία (Ε.Υ. Κ.Ε.Κ.Ο.):

Μητρώο κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Στο μητρώο αυτό γίνονται εγγράφονται οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες συστήνονται με βάση το νόμο 4019 του 2011. Όμως, η σύσταση των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων ένταξης λαμβάνει χώρα με βάση το νόμο 2716 του 1999.

Ειδικό μητρώο άλλων φορέων κοινωνικής οικονομίας

Στο μητρώο αυτό γίνονται οι εγγραφές των υφιστάμενων νομικών μορφών επιχειρήσεων, που καλύπτουν τα κριτήρια:

- Βασικός στόχος είναι η επίτευξη της ωφέλειας της κοινωνίας με την παραγωγή προϊόντων και παροχή των υπηρεσιών, που εμφανίζουν συλλογικό και κοινωνικό χαρακτήρα
- Προτεραιότητα αποτελεί η ενίσχυση της εργασίας και όχι του κεφαλαίου
- Προώθηση της εφαρμογής του δημοκρατικού συστήματος για την λήψη των αποφάσεων
- Αυτονομία δραστηριότητες, όπως διαχειριστικές και διοικητικές.

- Η αρχή της αειφόρου ανάπτυξης είναι η βάση της λειτουργίας αυτών των επιχειρήσεων
- Η διανομή των κερδών πραγματοποιείται με βάση τους σκοπούς, οι οποίοι εμφανίζονται στο καταστατικό
- Η ένταξη των δραστηριοτήτων σε μία από τις παραπάνω κατηγορίες των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων, δηλαδή στις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις ένταξης, στις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις κοινωνικής φροντίδας, ή στις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις συλλογικού και παραγωγικού σκοπού
- Η ενημέρωση για τις δραστηριότητες, που πραγματοποιήθηκαν τρία χρόνια πριν από την υποβολή των αιτήσεων εγγραφής στο μητρώο.

Η αναφορά στην ιστορική αναδρομή για την παρουσία των κοινωνικών επιχειρήσεων στον ελληνικό χώρο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Τον 20ο αιώνα εμφανίστηκαν οι πρώτοι συνεταιρισμοί. και το έτος 1900 πραγματοποιείται η ίδρυση του Μετοχικού Γεωργικού Συνεταιρισμού. Ο νόμος 602 του 1915, ο οποίος είχε ισχύ μέχρι το 1979 και αφορούσε την οργάνωση των συνεταιρισμών, έδωσε σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών, έτσι ώστε να τους καταστήσει ως τη βάση για την παραγωγή αγροτικών προϊόντων. Διάφορες όμως κρατικές παρεμβάσεις οδήγησαν στην υπονόμευση της εξέλιξης των συνεταιρισμών αφού χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλεία άσκησης κοινωνικής πολιτικής του κράτους. Επίσης, η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού στελεχών σε αυτές τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις, χωρίς να χρειάζεται ιδιαίτερα, οδήγησαν στην αύξηση του κόστους λειτουργίας τους. Θα πρέπει να τονιστεί, επίσης, ότι η παρουσία του μεγάλου αριθμού εμφάνισης συνεταιρισμών αποτέλεσε ουσιαστικά ένα βασικό μέσο για τη διανομή αγροτικών επιχορηγήσεων. Όλες αυτές οι δραστηριότητες είχαν ως συνέπεια να μεταβληθεί ο στόχος και ο σκοπός των αγροτικών συνεταιρισμών, ο οποίος αρχικά ήταν να συμβάλλει στην ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.11).

Βασισμένοι στο νόμο 1667 του 1986 έκαναν την παρουσία τους και οι μη αγροτικοί συνεταιρισμοί. Η ίδρυση και η ανάπτυξη των καταναλωτικών συνεταιρισμών παρουσίασε αρκετά προβλήματα, καθώς δεν εμφάνισαν ορθολογικό τρόπο διαχείρισης σε χρηματοοικονομικά θέματα. Επίσης, τα στελέχη τους ήταν πάρα πολλά σε σύγκριση με αυτά που πραγματικά ήταν αναγκαία.. Οι προμηθευτικοί συνεταιρισμοί είχαν μια ιδιαίτερος σταθερή πορεία και αυτό γιατί ένας αριθμός από

αυτούς τους συνεταιρισμούς σχετίζονταν με το προσωπικό του δημόσιου τομέα και με τις ιδιωτικές αλλά και δημόσιες επιχειρήσεις, των οποίων το μέγεθός ήταν αρκετά μεγάλο (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.11).

Η λειτουργία των συνεταιριστικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων καταγράφει μια θετική πορεία, μέχρι την περίοδο που η οικονομική κρίση δεν είχε κάνει την εμφάνιση της. Τα συνεταιριστικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν μια ευδόκιμη τάση, και ιδιαιτέρως μετά από τη θεμελίωση συγκεκριμένου νομικού πλαισίου, του νόμου 2076 του 1992, και η ενίσχυση του κεφαλαίου τους πραγματοποιήθηκε από την αξιοποίηση κρατικών επιχορηγήσεων. Το 1995 ιδρύθηκε η Ένωση των Συνεταιριστικών Τραπεζών της Ελλάδας και σήμερα αποτελείται από δεκατρείς συνεταιριστικές τράπεζες, οχτώ πιστωτικούς συνεταιρισμούς και ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Ο χαρακτήρας των συνεταιριστικών χρηματοπιστωτικών φορέων αφορά μόνο σε περιφερειακό επίπεδο. Η οικονομική κρίση έπληξε μόνο ένα μικρό αριθμό συνεταιριστικών τραπεζών, με αποτέλεσμα να απορροφηθούν από μεγάλες εμπορικές τράπεζες. Τα συνδικάτα των ιδιωτικών και κρατικών επιχειρήσεων μεγάλου βεληνεκούς έχουν στην δικαιοδοσία τους διάφορες δραστηριότητες, που σχετίζονται με την κοινωνική οικονομία, όπως είναι οι προμηθευτικοί συνεταιρισμοί, παιδικόι σταθμοί και οι κατασκηνώσεις (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.11-12).

Η Ελλάδα δεν παρουσίασε ανάπτυξη στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, λόγω του ότι ο δημόσιος τομέας αναπτύχθηκε σε υπερβολικό βαθμό. Κατά συνέπεια, ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας απορροφήθηκε και εξαρτήθηκε από την παρουσία του κράτους. Σύμφωνα με σχετικά στοιχεία, έχει καταγραφεί ότι η παροχή των κρατικών επιχορηγήσεων συνέβαλε στην καταστροφή των φορέων της κοινωνικής οικονομίας, μετατρέποντας αυτούς τους φορείς μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας των πολιτών σε ουσιαστικές προεκτάσεις του κρατικού τομέα. Ένας άλλος λόγος που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην μη ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα είναι η μη ορθή διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας.. Η ανάπτυξη του δημόσιου τομέα σε αρκετά μεγάλο βαθμό είχε σαν αποτέλεσμα να μετατραπεί ο ιδιωτικός τομέας ως κρατικοδίαιτος σε μεγάλο βαθμό. Η ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας δεν επέδωσε λόγω της στενής σχέσης που υπήρχε μεταξύ του στον ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Ο δημόσιος τομέας και η τοπική αυτοδιοίκηση είχαν αρκετά μεγάλη δυσκολία στην ίδρυση θεσμικών πλαισίων για την ίδρυση νέων κοινωνικών επιχειρήσεων, όπως για παράδειγμα αυτές που αφορούσαν τη διαχείριση

φυσικών πόρων για την επεξεργασία απορριμμάτων, την ανακύκλωση των υλικών, την αρχαιολογία, την ιστορία και τον πολιτισμό (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.12).

Στις μέρες μας, η παρουσία της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι απαραίτητη, καθώς μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ενός νέου προοδευτικού μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης που θα συμβάλει στην έξοδο από την οικονομική κρίση, που κυριολεκτικά μαστίζει τη χώρα. Θα παίξει σημαντικό ρόλο στην δημιουργία και παροχή νέων θέσεων εργασίας και θα προσφέρει βοήθεια ιδιαίτερα στις ευπαθείς και ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, εξαλείφοντας την ανεργία και τη φτώχεια (Ο.Κ.Ε., 2013, σελ.13).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΙΑΤΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

2.1.Σκοπός και δράσεις κοινωνικών ιατρείων και κοινωνικών φαρμακείων

Τα κοινωνικά ιατρεία αρχίζουν να εμφανίζονται σε περιοχές στα χρόνια της κρίσης, με πρώτα τα Πετράλωνα, την Θεσσαλονίκη και λίγο αργότερα στην περιοχή του Βόλου μετά από απόφαση λαϊκών συνελεύσεων των παραπάνω περιοχών. Στο κάλεσμα αυτό ανταποκρίθηκαν άμεσα πολλοί επαγγελματίες της υγείας, όπως γιατροί, νοσηλευτές, φαρμακοποιοί και ψυχολόγοι, καθώς και κάτοικοι της περιοχής, που δεν σχετίζονταν με τα επαγγέλματα υγείας, αλλά επιθυμούσαν να συνεισφέρουν στην συλλογική και δωρεάν προσφορά υπηρεσιών υγείας σε ευπαθείς ομάδες, οι οποίες δεν μπορούσαν να εξυπηρετηθούν ούτε από το δημόσιο σύστημα υγείας αλλά ούτε και στους επαγγελματίες υγείας στον ιδιωτικό τομέα. Αυτή η πρωτοβουλία ήταν δύσκολη και δέχθηκε πολλές εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις,. Όμως, κατάφερε να αναπτυχθεί και να επεκταθεί σε όλη την ελληνική επικράτεια. Τα κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία αλληλεγγύης (ΚΙΦΑ) είναι ανεξάρτητες, αυτόνομες, αυτό-διαχειριζόμενες και αυτό-οργανωμένες συλλογικές ομάδες πολιτών, οι οποίες παρέχουν εθελοντικά και ατελώς υπηρεσίες, που σχετίζονται με την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας σε ανασφάλιστους, άνεργους και άπορους ασθενείς. Τα ΚΙΦΑ δεν έχουν πρόθεση και φυσικά ούτε και την αυταπάτη να αντικαταστήσει τις δραστηριότητες του κράτους, που αποσύρεται σταδιακά από την ευθύνη για την φροντίδα της υγείας των πολιτών. Για αυτό το λόγο, τα ΚΙΦΑ αποτελούν ένα δίκτυο κοινωνικής προστασίας ώστε να στηριχθούν οι άνθρωποι που ανήκουν σε ευάλωτες κυρίως ομάδες (Μάτσα, 2013).

Βασικός στόχος των ΚΙΦΑ δεν είναι μόνο η παροχή πρωτοβάθμιας φαρμακευτικής και ιατρικής υγείας, αλλά και η διεκδίκηση της πρόσβασης των ανασφάλιστων ασθενών στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη, η οποία

παρέχεται στα δημόσια νοσοκομειακά ιδρύματα μέσα από συγκεκριμένες πράξεις και ενέργειες, καθώς και μέσα από δημόσιες δράσεις. Επίσης, οι δράσεις των ΚΙΦΑ που πραγματοποιούνται με δημοκρατικές, πολιτικές και κοινωνικές διαρκής διαδικασίες είναι το μέσο διεκδίκησης δωρεάν περίθαλψης για όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως. (Μάτσα, 2013).

Τα ΚΙΦΑ στοχεύουν στην προώθηση της πανελλαδικής δικτύωσης για το συντονισμό κοινών πρωτοβουλιών και δράσεων για την διεκδίκηση του δικαιώματος υγείας για όλους τους πολίτες, βασισμένα στα κοινά χαρακτηριστικά και αρχές τους. Τα κατά τόπους ΚΙΦΑ δεν επιθυμούν να παρεμβαίνουν στη λειτουργία των άλλων ΚΙΦΑ σεβόμενα τους κανονισμούς λειτουργίας του καθενός. Ένας εξίσου σημαντικός στόχος των ΚΙΦΑ είναι η προσπάθεια να ωθήσουν όσο το δυνατό περισσότερους πολίτες σε δράσεις αλληλεγγύης. Κύρια επιδίωξη τους είναι η συμμετοχή εθελοντών ασθενών και της κάθε κοινωνίας ξεχωριστά στην περιοχή που υπάρχουν (Αλληλεγγύη για όλους, 2013).

Τα ΚΙΦΑ είναι ανοιχτές συλλογικότητες, όπου στο πλαίσιο της λειτουργίας τους, η συμμετοχή βασίζεται στην ισοτιμία των μελών. Όλες οι αποφάσεις που σχετίζονται με την λειτουργία και τους στόχους τους λαμβάνονται στην ανοιχτή γενική συνέλευση, η οποία είναι ανοιχτοί για όλους και οι αποφάσεις αυτές έχουν συναινετικό χαρακτήρα και, τις περισσότερες φορές, εκφράζουν την πλειοψηφία των συμμετεχόντων (Μάτσα, 2013)

Τα ΚΙΦΑ λαμβάνουν την στήριξη και την αλληλεγγύη των πολιτών και δεν εξαρτώνται, τουλάχιστον άμεσα, από κανένα κρατικό φορέα ή από επιδοτήσεις μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Καμιά οικονομική συναλλαγή δεν πραγματοποιείται στα πλαίσια της λειτουργίας των ΚΙΦΑ, ούτε προκύπτει κάποια υποχρέωση φορολογικής φύσης. Οποιαδήποτε προσφορά ή δωρεά είναι καλοδεχούμενη, αλλά δεν υπάρχει διαφήμιση του χορηγού ή σπόνσορα ως ανταποδοτική πράξη. Οποιαδήποτε κομματική εμπλοκή δεν υφίσταται ούτε γίνεται εκμετάλλευση του έργου των εθελοντών τους για προσωπικό όφελος ή προβολή (Αλληλεγγύη για όλους, 2013).

Τα μέλη των ΚΙΦΑ συμμετέχουν σε διάφορες πρωτοβουλίες και δράσεις. Μερικές από τις σπουδαιότερες είναι (Αλληλεγγύη για όλους, 2013):

- Η συμμετοχή σε ευρύτερα δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης, επιδιώκοντας συνεργασία με στόχο την λήψη αντίστοιχων πρωτοβουλιών, που στοχεύουν στην εξάλειψη της φτώχειας, της περιθωριοποίησης και του αποκλεισμού των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

- Η παροχή στήριξης σε αντίστοιχες δράσεις με στόχο την εξάλειψη της φτώχειας και του αποκλεισμού.
- Η συνεργασία με αλληλέγγυες δομές, όπως αυτές που σχετίζονται με την σίτιση, για παράδειγμα τα κοινωνικά παντοπωλεία, παζάρια ανταλλαγής αγαθών και άλλων μορφών αγοράς, διατηρώντας άμεση επαφή με τους παραγωγούς και γενικά κάθε δράση, η οποία έχει θετική επίδραση για την ανακούφιση των πολιτών, παρέχοντας πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά για όλους.
- Εκτός από την στήριξη παρόμοιων πρωτοβουλιών, με στόχο την δημιουργία νέων μορφών αλληλεγγύης, επιδιώκεται ταυτόχρονα και η ανταλλαγή εμπειριών με άτομα, που συμμετέχουν σε άλλες μορφές δράσης.
- Η συμμετοχή και οργάνωση ημερίδων αναφορικά με τα ζητήματα της κοινωνικής αλληλεγγύης και τα προβλήματα λόγω της ανθρωπιστικής κρίσης.
- Η συμβολή με την παροχή νομικής υποστήριξης σε άτομα, που τη χρειάζονται, και αυτό σε άμεση συνεργασία με άλλες αλληλέγγυες οργανώσεις και δομές.
- Η σύσταση δικτύων πληροφόρησης, συμμετοχή σε συναντήσεις επιστημονικών φορέων και η έκδοση ενημερωτικού υλικού.

2.2.Ειδίκευση και μορφές κοινωνικών ιατρείων

Τα ΚΙΦΑ δεν είναι φαινόμενο μόνο των τελευταίων χρόνων λόγω της οικονομικής κρίσης. Κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία λειτουργούσαν και πριν την οικονομική ύφεση με τη μορφή μη κυβερνητικών οργανώσεων με σκοπό την παροχή φροντίδας σε αστέγους μετανάστες και πρόσφυγες. Στις μέρες μας, έχουν διευρύνει τις δραστηριότητες τους για να συμπεριλάβουν και τον υπόλοιπο πληθυσμό (Μπουρίκος, 2013).

Αυτό που εμφανίζεται ως ιδιαίτερος καινοτόμος είναι τα κινηματικά κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία. Η συγκεκριμένη μορφή συλλογικής δράσης παίρνει διαστάσεις στα πλαίσια της κοινωνίας των πολιτών και κατά συνέπεια επαναπροσδιορίζεται η κοινωνική έννοια της ταυτότητας του πολίτη, ως έναν κοινωνικό και πολιτικό συμμετέχοντα. Επίσης, η έννοια του εθελοντισμού ορίζεται εκ νέου ως μία συνειδητή πολιτική και κοινωνική επιλογή, εκφράζοντας την κοινωνική αλληλεγγύη και αντίσταση. Η κινηματική καινοτομία προκύπτει από τις βασικές αρχές που συγκροτούν αξιακό κοινωνικό πλαίσιο και συνεπώς υπαγορεύουν και την

πρακτική δράση των κινηματικών κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων (Μπουρίκος, 2013).

Οποιαδήποτε και αν είναι η μορφή τους, τα ΚΙΦΑ παρέχουν δωρεάν ιατρικές υπηρεσίες από εθελοντή γιατρό, αν υπάρχει η αντίστοιχη ειδικότητα, αλλιώς ο ασθενής θα παραπέμπεται σε γιατρούς άλλου δικτύου αλληλεγγύης. Όσο αφορά την φαρμακευτική κάλυψη, παρέχεται δωρεάν από εθελοντές φαρμακοποιούς και μόνο όταν τα σκευάσματα είναι διαθέσιμα. Τα φάρμακα παρέχονται από τον εθελοντή φαρμακοποιό με βάση την δραστική τους ουσία. Η διαδικασία αυτή καταγράφεται σε ένα βιβλίο εισερχομένων και εξερχομένων φαρμάκων, που το υπογράφει και το ενημερώνει ένας συγκεκριμένος δημοτικός υπάλληλος. Ο αριθμός της κάρτας του ασθενή θα πρέπει να καταγράφεται επάνω στη συνταγή. Όσο αφορά τα φαρμακευτικά σκευάσματα, παρέχονται από δημότες και από άλλους φορείς εντός και εκτός του Δήμου στον οποίο ανήκει το κοινωνικό ιατρείο-φαρμακείο. Τόπος συλλογής των φαρμάκων είναι τα ίδια τα ΚΙΦΑ, αλλά και τα φαρμακεία των εθελοντών φαρμακοποιών. Τα φαρμακευτικά σκευάσματα καταγράφονται και αποθηκεύονται, αποτελώντας το αποθεματικό του κοινωνικού φαρμακείου. Όσα λήγουν επιστρέφονται στα φαρμακεία των εθελοντών φαρμακοποιών για να καταστραφούν με ασφάλεια προς το περιβάλλον. Δικαιούχοι των υπηρεσιών των ΚΙΦΑ είναι οι δημότες του συγκεκριμένου δήμου, που υφίσταται το συγκεκριμένο ιατρείο και φαρμακείο, οι οποίοι είναι απολύτως ανασφάλιστοι και έχουν εφοδιασθεί, μετά από αίτηση σε αρμόδιο τμήμα του Δήμου, την κάρτα υγείας (Κολμανιώτης, 2012).

2.3.Ειδικότητα προσωπικού

Οι εθελοντές επαγγελματίες υγείας που θέλουν να στελεχώσουν το ΚΙΦΑ εθελοντικά θα πρέπει να είναι γιατροί, φαρμακοποιοί ή νοσηλευτές ή επαγγελματίες σχετικών ειδικοτήτων. Πριν την άσκηση της εθελοντικής τους εργασίας θα πρέπει να καταγραφούν τα στοιχεία τους σε αρχείο της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πολιτικής των Δήμων (Κολμανιώτης, 2012).

Οι υγειονομικοί, που συμμετέχουν στην καθημερινή λειτουργία του ΚΙΦΑ, μπορεί και να ξεπερνά τα εκατό άτομα. Οι βασικές ειδικότητες είναι, όπως για παράδειγμα στο ΚΙΦΑ Θεσσαλονίκης, η Παιδιατρική, η Οδοντιατρική, η

Παθολογική, η Ψυχολογική, η Καρδιολογική, η Νευρολογική, η ΩΡΛ, ακόμα και η Δερματολογική (Αλληλεγγύη για όλους, 2013).

2.4.Φορείς

2.4.1.Αυτοδιαχειριζόμενα Κοινωνικά Ιατρεία και Φαρμακεία

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω το εγχείρημα για την ίδρυση κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων έγινε σταδιακά, ξεκινώντας από την περιοχή των Πετραλώνων στην Αθήνα. Σε άλλες περιπτώσεις την πρωτοβουλία της δημιουργίας κοινωνικού ιατρείου και φαρμακείου ανέλαβαν και άλλοι οι δήμοι, όπως για παράδειγμα ο Δήμος Αργυρούπολης – Ελληνικού, ή η Εκκλησία όπως για παράδειγμα η Αρχιεπισκοπή Αθηνών μαζί με τον Ιατρικό σύλλογο Αθήνας. Σε άλλες περιοχές, το εγχείρημα πραγματοποιήθηκε μέσα από τη δράση συνδικαλιστικών πολιτικών και άλλων αριστερών οργανώσεων, όπως στην περιοχή της Πρέβεζας. Ενώ στο Βόλο και στα Κ. Πατήσια την πρωτοβουλία για την ίδρυση κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων την έλαβε το Ανεξάρτητο Κέντρο Αγώνα Εργατών (Μάτσα, 2013).

Η δράση των αυτόδιαχειριζόμενων κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων (Α.Κ.Ι.Φ) έχει ως σκοπό την παροχή κυρίως πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, φαρμακευτικής αγωγής αλλά και ψυχολογικής υποστήριξης χωρίς να γίνονται διακρίσεις στους ασθενείς λόγω κοινωνικής θέσης, φυλή ή φύλου, θρησκείας, σεξουαλικής ταυτότητας και καταγωγής. Στα ΑΚΙΦ, κάθε ρατσιστική, ομοφοβική ή ξενοφοβική συμπεριφορά δεν είναι αποδεκτή. Χαρακτηριστική αρχή των ΑΚΙΦ είναι ότι δεν στηρίζονται σε καμία χορηγία κρατική ή ιδιωτική και δεν εκτελούν αναθέσεις ή εντολές. Δεν υπάρχει ταύτιση με κρατικές ΜΚΟ, με κόμματα ή πολιτικές παρατάξεις. Η διοίκηση τους είναι αποτέλεσμα γενικών συνελεύσεων και δεν υπάρχει συγκεκριμένη ιεραρχία μια και όλα τα μέλη τους λειτουργούν με ισότιμη συμμετοχή. Η αμοιβαιότητα και η αλληλεγγύη είναι βασικές αρχές λειτουργίας των ΑΚΙΦΑ με δεδομένο ότι όλοι μπορεί να είναι εν δυνάμει άστεγοι ή άνεργοι. Η παρουσία των ΑΚΙΦΑ έχει κινηματικό χαρακτήρα με σκοπό όχι μόνο την παροχή ψυχολογικής υποστήριξης και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης αλλά και την ενθάρρυνση των πολιτών για μια τοπική και όχι μόνο κοινωνία που θα βασίζεται στις αρχές της αυτό-οργάνωσης και της αυτονομίας. Με άλλα λόγια, όλοι οι πολίτες να συμμετέχουν

ενεργά στην λειτουργία και στην εξέλιξη των ΑΚΙΦΑ. Για αυτό το λόγο, μέσω των ΑΚΙΦΑ οργανώνονται εκδηλώσεις και εξωστρεφείς δράσεις καθώς και συνεργασίες με άλλα κοινωνικά εγχειρήματα για μια κοινωνία που θα προσφέρει ισότιμα παροχές σε όλους στην υγεία τον πολιτισμό και την παιδεία (Κολμανιώτης, 2012, Μάτσα, 2013).

2.4.2 Χορηγούμενα Κοινωνικά Ιατρεία και Φαρμακεία

Υπάρχουν, όμως, και κοινωνικά ιατρεία, τα οποία υλοποιούν ευρωπαϊκά προγράμματα ΕΣΠΑ και άλλα, που δέχονται χορηγίες. Συνοπτικά, λειτουργούν περίπου εξήντα κοινωνικά ιατρεία όλων των τύπων σε όλη την Ελλάδα. Από αυτά, το ένα τρίτο περίπου είναι κινηματικού χαρακτήρα και συνεργάζονται άμεσα με κοινωνικά φαρμακεία. Μέσα από αυτή τη σχέση δημιουργούνται δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης στο χώρο της υγείας, που δικτυώνονται σε όλο τον ελληνικό χώρο για να παρέχουν πρωτοβάθμια φροντίδα Υγείας και φάρμακα δωρεάν στους ανασφάλιστους, αλλά και στους ασφαλισμένους, που δεν μπορούν να πληρώσουν τη συμμετοχή τους σε ακριβά φάρμακα και εξετάσεις. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι πλειοψηφία των κοινωνικών ιατρείων αλληλεγγύης διαθέτουν γιατρούς όλων των ειδικοτήτων και έχουν εξασφαλίσει συνεργασία με διάφορα εργαστήρια. όμως δεν έχουν ακόμα τη δυνατότητα να προσφέρουν δωρεάν νοσοκομειακή περίθαλψη. Σε μια προσπάθεια για να καταφέρουν αυτό το στόχο, οργανώνουν κινηματικές δράσεις στα δημόσια νοσοκομεία για την διεκδίκηση δωρεάν νοσηλείας σε ανασφάλιστους, εμβολιασμούς παιδιών και ακόμα και χειρουργικές επεμβάσεις. Συνήθως τέτοιες κινητοποιήσεις συνδιοργανώνονται και υποστηρίζονται από συνδικαλιστικά όργανα, εργαζομένους και νοσοκομειακούς γιατρούς στα δημόσια νοσοκομεία και κάποιες φορές παίρνουν τη μορφή καταλήψεων γραφείων κίνησης ή Διοίκησης, σε ασφαλιστικά ταμεία. Παρά το γεγονός ότι η κυριότερη συμβολή για την δημιουργία και την επέκταση των κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων είναι αυτή των πολιτών μέσα από εθελοντική δράση, πολλά κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία έχουν αξιοποιήσει την προσφορά κάποιων φορέων για την ενίσχυση του έργου τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικού ιατρείου και φαρμακείου, τα οποία ιδρύθηκαν και αναπτύχθηκαν με την αξιοποίηση επιχορήγησης αλλά και δωρεάς είναι αυτά της ΜΚΟ PRAKSIS (Πολυιατρεία Αθήνας- Θεσσαλονίκης, χ.χ.)

Τα Πολυιατρεία της PRAKSIS, τα Φαρμακεία, καθώς και οι Δράσεις Δημόσιας Υγείας στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη χρηματοδοτήθηκαν στο πλαίσιο των Επείγοντων Μέτρων του Ε.Τ.Π. 2011 και για το χρονικό διάστημα από 03/12 έως 06/12 με το ποσό των 100.000 ευρώ. Επίσης, η επιχορήγηση επαναλήφθηκε στα πλαίσια του ίδιου προγράμματος με το ποσό των 75.000 ευρώ για το διάστημα 11/12 ως το 04/13. Επίσης, οι δράσεις της PRAKSIS χρηματοδοτήθηκαν από τα Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος για το διάστημα 01/05/2010 έως και 30/04/2011 (Πολυιατρεία Αθήνας- Θεσσαλονίκης, χ.χ.) Οι παρακάτω πίνακες περιγράφουν τον αριθμό ατόμων, που δέχτηκαν φροντίδα υγείας μέσω των Πολυιατρείων της PRAKSIS περιγράφοντας ταυτόχρονα και τις ειδικότητες των ιατρών, οι οποίες ήταν διαθέσιμες στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη (βλ. Πίνακες 2.1. και 2.2.).

Πίνακας 2.1. Ειδικότητες & Σύνολο Ασθενών που εξυπηρετήθηκαν στην Αθήνα για τα έτη 2010-13

ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ ΑΘΗΝΑΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΑ	218
ΛΟΙΜΩΔΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ	969
ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ	56
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	49
ΠΕΠΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	702
ΟΥΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	119
ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ	177
ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	561
ΕΝΔΟΚΡΙΝΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ	394
ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	111
ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	1203
ΑΣΑΦΟΥΣ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ	97
ΑΛΛΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ	83

ΣΥΝΟΛΟ **4739**

Πηγή: Διετής Αναφορά Δράσης – Πολυιατρεία Αθήνας & Θεσσαλονίκης

Πίνακας 2.2. Ειδικότητες και Σύνολο Ασθενών που εξυπηρετήθηκαν στη Θεσσαλονίκη για τα έτη 2010-13

ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΦΘΑΛΜΟΛΟΓΙΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ	
Παθολογικά	245
Μολυσματικές και παρασιτικές ασθένειες	42
Νεοπλάσματα	5
Παθήσεις του αίματος και των αιμοποιητικών οργάνων	25
Ενδοκρινείς, διατροφικές και μεταβολικές παθήσεις. Διαταραχές ανοσοποίησης	62
Ψυχικές παθήσεις	10
Παθήσεις του νευρικού συστήματος και των αισθητηρίων οργάνων	235
Παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος	72
Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος	595
Παθήσεις του πεπτικού συστήματος	357
Παθήσεις του ουρογεννητικού συστήματος	45
Επιπλοκές της εγκυμοσύνης, του τοκετού και της λοχείας	6
Παθήσεις του δέρματος και του υποδόριου ιστού	262
Παθήσεις του μυοσκελετικού συστήματος και του συνδετικού ιστού	487
Συμπτώματα, σημεία και ασαφώς καθορισμένες καταστάσεις	242
Τραύμα και δηλητηριάσεις	65
ΕΠΕΙΓΟΝΤΑ	34
<hr/>	
ΣΥΝΟΛΟ	2789

Πηγή: Διετής Αναφορά Δράσης –Πολυιατρεία Αθήνας & Θεσσαλονίκης

Παρά το γεγονός ότι οι υπηρεσίες περίθαλψης, φαρμακευτικής αγωγής και ψυχολογικής υποστήριξης των επιδοτούμενων ΚΙΦΑ δεν είναι διαφορετική από αυτή των ΑΚΙΦΑ, όσο αφορά την οργάνωση των ΚΙΦΑ τα οποία επιχορηγούνται από κρατικούς φορείς ή με συμπράξεις με αυτούς είναι διαφορετική από τα ΑΚΙΦΑ. Για παράδειγμα, οι επαγγελματίες ή και οι υπάλληλοι διοίκησης μπορεί να είναι έμμισθοι αλλά και η εθελοντική εργασία να είναι αναπόσπαστο κομμάτι τους. Φυσικά, η επιχορήγηση και η χρηματοδότηση από κρατικούς φορείς ή ΜΚΟ συχνά μπορεί παρεισφρήσει στην ιδέα και την εφαρμογή του εθελοντισμού. Αυτό συμβαίνει με την ανάπτυξη πελατειακών αλλά και σχέσεις συνεργασίας με αυτούς τους φορείς ή και ακόμα με την σκόπιμη δημιουργία ΜΚΟ για εκμετάλλευση χρηματοδοτήσεων (Μπουρικός, 2013).

2.4.3 Εκκλησία και Κοινωνικά Ιατρεία - Φαρμακεία

Ένας άλλος φορέας που για αρκετά χρόνια τώρα στην Ελλάδα έχει ενεργό συμμετοχή στα κοινωνικά θέματα είναι η Εκκλησία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 25% των εθελοντικών οργανώσεων ανήκουν στην Εκκλησία, ενώ το 32% ανήκει σε κάποιο φορέα εν μέρει εκκλησιαστικό. Οι οργανώσεις που υπόκεινται στα πλαίσια της Εκκλησίας είναι αυτές που όχι μόνο διατηρήθηκαν αλλά και εξελίχθηκαν προσφέροντας κοινωνικό έργο σε μεγάλο βαθμό (Παπαϊωάννου, χ.χ.).

Σημαντικότερα παραδείγματα κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων, που βασίστηκαν σε δράσεις της Εκκλησίας, είναι τα κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία, που ιδρύθηκαν από τον φιλανθρωπικό οργανισμό της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών σε συνεργασία με τον Ιατρικό Σύλλογο Αθηνών σε πέντε δήμους: το Δήμο Σταυρούπολης, Νεάπολης, Περιστερίου, Διδυμοτείχου Ορεστιάδας και Σουφλίου, και Κέρκυρας - Παξών - Διαποντίων Νήσων. Σκοπός των ιατρείων είναι η παροχή υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας σε κατοίκους των παραπάνω πόλεων, οι οποίοι είναι, άποροι, μακροχρόνια άνεργοι, ανασφάλιστοι. Επίσης στόχος είναι και η ταυτόχρονη υλοποίηση προγραμμάτων για την πραγματοποίηση πρωτογενούς και δευτερογενούς πρόληψης στις τοπικές κοινωνίες (Ιατρείο Κοινωνικής Αποστολής, 2012).

Μια άλλη κοινωνική δράση στα πλαίσια της Εκκλησίας είναι αυτή του μη κερδοσκοπικού σωματείου «Γέροντας Παΐσιος – Κοινωνία Αγάπη και Προσφοράς», που εδρεύει στο Τρίλοφο Θεσσαλονίκης. Η λειτουργία του κοινωνικού ιατρείου βασίζεται όχι μόνο στην αντιμετώπιση περιστατικών, αλλά στην ενημέρωση και στην πρόληψη. Σύμφωνα με στοιχεία από Συνοδική Επιτροπή επί της Κοινωνικής Προνοίας και Ευποιΐας στη Διαρκή Ιερά Σύνοδο, το ποσό που δαπάνησε το 2015 η Εκκλησία για το κοινωνικό της έργο, ανέρχεται στα 126 εκατομμύρια ευρώ δηλαδή περίπου 4,5 εκατομμύρια ευρώ περισσότερα σε σχέση με το ποσό που δαπανήθηκε το έτος 2014. Έτσι, 1.267.147 είναι ο αριθμός των πολιτών, οι οποίοι επωφελήθηκαν μέσα στο 2015 από το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας. Εκτός από την προσφορά της Εκκλησίας σε ζητήματα σίτισης, όπως τα συσσίτια και τα κοινωνικά παντοπωλεία, τα είκοσι ένα ιατρεία και νοσοκομεία της Εκκλησίας, για τα οποία διατέθηκαν περίπου 2 εκατομμύρια ευρώ, εξυπηρέτησαν περίπου 60.000 πολίτες. Πιο συγκεκριμένα,

10.000 πολίτες αξιοποίησαν τα κοινωνικά ιατρεία και 10.000 πολίτες τα κοινωνικά φαρμακεία (Παπαγιάννης, 2016).

Η παροχή ιατρικών, φαρμακευτικών και ψυχολογικής στήριξης υπηρεσιών των ΚΙΦΑ με συμπράξεις ή με πρωτοβουλία εκκλησιαστικών φορέων φαίνεται το ίδιο επαρκές με τις προαναφερθείσες περιπτώσεις. Βασική αρχή είναι η εξυπηρέτηση των ασθενέστερων πληθυσμιακών ομάδων χωρίς περιορισμούς. όσο αφορά την λειτουργία τους παρουσιάζονται να μοιάζουν με αυτή των επιχορηγούμενων ΚΙΦΑ συνδυάζοντας εθελοντική και έμμισθη εργασία ή σύμβαση με κρατικούς φορείς και συλλόγους επαγγελματικοποιώντας τον εθελοντικό και κινηματικό χαρακτήρα των ΚΙΦΑ (Μπουρίκος, 2013)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1. Κοινωνικά ιατρεία ανά γεωγραφική περιοχή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα κοινωνικά ιατρεία, που λειτουργούν ανά γεωγραφική περιοχή της Ελλάδας και συγκεκριμένα στις εξής περιφέρειες: Αττικής, Στερεάς Ελλάδος, Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδος, Δυτικής Μακεδονίας, Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Κρήτης, Ιονίων Νήσων, Νοτίου Αιγαίου και Βορείου Αιγαίου (βλ. Παράρτημα Α).

Αναλυτικότερα, δίδονται τα εξής στοιχεία για τα περισσότερα κοινωνικά ιατρεία, που λειτουργούν στον ελλαδικό χώρο, σύμφωνα με την καταγραφή που έχει γίνει στο διαδίκτυο (http://www.enallaktikos.gr/kg15el_koinwnika-iatreia_t51.html):

3.1.1. Αττικής

Στην περιφέρεια Αττικής, και συγκεκριμένα στο Δήμο Αθηναίων λειτουργούν τα εξής κοινωνικά ιατρεία: Το Κατελιημμένο Κοινωνικό Κέντρο Κ-ΒΟΞ¹ έχει ως βασικές λειτουργίες την προσφορά πρωτοβάθμιας ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, άμεσης βοήθειας (λ.χ. σε περιπτώσεις διαδηλώσεων), ψυχολογικής υποστήριξης και την προαγωγή της υγείας όλων, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, καταγωγής, σεξουαλικής ταυτότητας ή θρησκείας. Η Λαϊκή συνέλευση Πετραλώνων - Θησείου - Κουκακίου² προσπαθεί να απαντήσει στα προβλήματα, που συνεχώς διογκώνονται, όπως αυτό της τροφής και της υγείας, ενισχύοντας και λειτουργώντας από κοινού με την ομάδα υγείας, το κοινωνικό ιατρείο και διοργανώνοντας συλλογικές κουζίνες. Η Λαϊκή Συνέλευση Κολωνού - Σεπολίων - Ακαδημίας Πλάτωνος, Στέκι Δράσης - Αλληλεγγύης – Πολιτισμού³ έχει ως βασικούς σκοπούς να προασπιστεί τα εργασιακά και κοινωνικά συμφέροντα των εργαζόμενων, των ανέργων, των ελαστικά

¹Θεμιστοκλέους και Αραχώβης, Αθήνα 106 81, Ελλάδα

²Δωριέων και Ταντάλου, Αθήνα 118 52, Ελλάδα / 6972751620

³Αμφιαράου 153, Αθήνα 104 43, Ελλάδα / 6944668923 - 6973306087 - 6973791637

απασχολούμενων, του λαού και της νεολαίας στην περιοχή, να παλεύει και να υπερασπίζεται την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επίπεδου διαβίωσης στην τοπική κοινωνία και γενικά. Το Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων (Κ.Υ.Α.Δ.Α.)⁴ προσπαθεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα στέγασης, σίτισης, υγείας και επανένταξης των αστέγων, που ζουν στην πόλη, καθώς και να υποστηρίξει τους πολίτες και τις οικογένειες που, ενώ δεν είναι άστεγοι, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην καθημερινότητά τους. Η Κιβωτός του Κόσμου⁵ είναι Μη Κερδοσκοπικός Οργανισμός Ειδικής Μέριμνας και Προστασίας Μητέρας και Παιδιού, που δραστηριοποιείται πάνω στη μέριμνα παιδιών που ζούσαν σε συνθήκες παραμέλησης και εγκατάλειψης, χωρίς ιατρική φροντίδα, χωρίς μέλλον, τα περισσότερα από μονογονεϊκές οικογένειες, και πολλά χωρίς γονείς.

Η «Κιβωτός του Κόσμου» ιδρύθηκε το 1998 από έναν εικοσιεξάχρονο ιερέα, τον πατέρα Αντώνιο Παπανικολάου με όπλα την αγάπη του για τα παιδιά και την επιθυμία του για τη δημιουργία μιας φωλιάς στοργής και φροντίδας για τα παιδιά αυτά της «άλλης» Αθήνας. Κύριος στόχος της ΜΚΟ Praksis⁶ είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού των ευπαθών κοινωνικά ομάδων και η υπεράσπιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους. Τα πολυιατρεία PRAKSIS⁷ «αγκαλιάζουν» τους κοινωνικά αποκλεισμένους. Δίπλα σε όλους τους άπορους και ανασφάλιστους βρίσκονται τα πολυϊατρεία της ΜΚΟ PRAKSIS. Οι Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας⁸ δημιουργήθηκαν το 1990 και αποτελούν μία γνήσια Ελληνική Οργάνωση, που ακολουθεί το δικό της μονοπάτι βασιζόμενη στις ιδιαιτερότητες της Ελλάδας, διατηρώντας την οικονομική και διοικητική της ανεξαρτησία. Με δεκάδες αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας στην Ελλάδα και σε αναπτυσσόμενες χώρες, Έλληνες γιατροί, υγειονομικό προσωπικό, διοικητικοί και τεχνικοί προσφέρουν τις υπηρεσίες τους εθελοντικά.

Το Κοινωνικό Ιατρείο-Φαρμακείο Αλληλεγγύης Αθήνας⁹ προσφέρει εντελώς δωρεάν υπηρεσίες για ανασφάλιστους/ες ως τακτικό ιατρείο γενικής ιατρικής, νευρολογικό, παιδιατρικό, ψυχιατρικό, τμήμα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης,

---

⁴Σοφοκλέους 70 και Πειραιώς 35, Αθήνα 105 52, Ελλάδα / 210 5239465, 210 5246516

⁵Ζηνοδόρου 3 και Καλλικλέους, Αθήνα 104 42, Ελλάδα / 210 5141935, 210 5141953

⁶Στουρνάρη 57, Αθήνα 104 32, Ελλάδα / 210 5205200

⁷Παιωνίου 5, Αθήνα 104 40, Ελλάδα / 210 8213704

⁸Σαφούς 12, Αθήνα 105 53, Ελλάδα / 210 3213150, 210 3213850

⁹Κλεισθενους και Ικτινίου 2, Αθήνα 105 52, Ελλάδα / 210-3802037

οδοντιατρείο και φαρμακείο. Ο Υγειονομικός Σταθμός Ερυθρού Σταυρού¹⁰ κινητοποιείται, στοχεύοντας πάντα στην ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου σε περιόδους πολέμου και ειρήνης, στηρίζοντας τραυματίες, ασθενείς, πρόσφυγες, ηλικιωμένους, ανθρώπους με οικονομικές δυσκολίες και άτομα από κάθε ευάλωτη ομάδα του πληθυσμού. Στο Ιατρείο Κοινωνικής Αποστολής¹¹ παρέχονται πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας σε χιλιάδες ανασφάλιστους και οικονομικά αδύναμους πολίτες και αποτελεί το πρώτο κοινό βήμα στο πλαίσιο του Συμφώνου Συνεργασίας, που έχει υπογράψει η «Αποστολή» με τον Ι.Σ.Α. Στο Κοινωνικό Ιατρείο Κινήματος Δεν Πληρώνω¹² μπορούν να προσέρχονται πολίτες, που δεν έχουν την δυνατότητα πρόσβασης στις υπάρχουσες υγειονομικές δομές. Η «Γραμμή Ζωής»¹³, είναι Μη Κερδοσκοπικός Εθελοντικός Οργανισμός. Ιδρύθηκε τον Μάιο του 2006 από τον Γεράσιμο Κουρούκλη, πλαισιωμένο από μία ομάδα ανθρώπων με επιστημονική γνώση και εμπειρία στο χώρο της κοινωνικής μέριμνας, της σωματικής και ψυχικής υγείας, ευαισθητοποιημένους από τα υπάρχοντα προβλήματα στην οργανωμένη και ουσιαστική στήριξη των ηλικιωμένων.

Στο Κοινωνικό Καρδιολογικό Ιατρείο Αθήνας¹⁴, οι εθελοντές καρδιολόγοι – μέλη της εταιρείας παρέχουν πλήρη καρδιολογικό έλεγχο σε ανασφάλιστους συμπολίτες χωρίς καμία οικονομική τους επιβάρυνση. Το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Πατησίων – Αχαρνών¹⁵ στελεγχώνεται από γιατρούς, νοσηλευτές, φαρμακοποιούς, ψυχολόγους, που συμμετέχουν την Ομάδα Α' Βοηθειών Λαϊκών Δράσεων, και είναι ανοικτό σε κάθε επαγγελματία, που θα ήθελε να προσφέρει τις υπηρεσίες του δωρεάν και άνευ ανταλλάγματος προς την κοινωνία. Η Ρηξικέλευθος ΜΚΟ¹⁶ ξεκίνησε το 1995 ως μια μικρή ομάδα δέκα εθελοντών, υλοποιώντας δράσεις δωρεάν προληπτικής ιατρικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης μαθητών και γονέων με προσκεκλημένους ειδικούς επιστήμονες. Το παράρτημα της ΓΣΕΒΕΕ του Ιατρείου Κοινωνικής Αποστολής¹⁷ προσφέρει υγειονομικές υπηρεσίες στους ανασφάλιστους

---

¹⁰Ερυθρού Σταυρού και Αθανασάκη 1, Αθήνα 115 26, Ελλάδα / 2106910143

¹¹Σεβαστουπόλεως 113, Αθήνα 115 26, Ελλάδα / 2103847374

¹²Καυταντζόγλου 35, Αθήνα 111 44, Ελλάδα / 6944270606

¹³Λουίζης Ριανκούρ 26, Αθήνα 115 23, Ελλάδα / 210 6917125

¹⁴Ηλία Ποταμιάνου 6, Αθήνα 115 28, Ελλάδα / 210 7258003-9

¹⁵Προμηθέως 73-75, Αθήνα 112 54, Ελλάδα

¹⁶Γλάδστονος 10, Αθήνα 106 77, Ελλάδα / 2103820997

¹⁷Καποδιστρίου 24, Αθήνα 106 82, Ελλάδα / 211 411 1590

και άνεργους επαγγελματιοβιοτέχνες, Το Κέντρο Ημέρας Αστέγων Κλίμακας, Πολυχώρος Στέκι Πρώτης Γραμμής, Παρέμβαση στον δρόμο STREET – WORK¹⁸ προσφέρει ιατρικές υπηρεσίες από συνεργάτες ιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων, ψυχιατρική εκτίμηση, θεραπεία και παρακολούθηση (follow-up) για τους συμπολίτες μας που διαβιούν στους δρόμους της Αθήνας.

Στο Δήμο Δάφνης-Υμηττού λειτουργεί η εταιρεία Άνοδος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.¹⁹, η οποία δραστηριοποιείται στο χώρο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας, στην υποστήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, στην εκπαίδευση φοιτητών, επαγγελματιών και εθελοντών. Η «Άνοδος» παρέχει υπηρεσίες υγείας, κοινωνικής μέριμνας και φροντίδας. Στο Δήμο Φιλαδέλφειας-Χαλκηδόνας υπάρχει το Αυτοδιαχειριζόμενο Κοινωνικό Ιατρείο Φαρμακείο Νέας Φιλαδέλφειας, Νέας Χαλκηδόνας,²⁰ το οποίο παρέχει δωρεάν ιατρικές υπηρεσίες.

Στο Δήμο Περιστερίου λειτουργεί η Πρωτοβουλία Αλληλεγγύης Κατοίκων Λόφου Αξιωματικών Περιστερίου.²¹ Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία το μόνο κοινό σημείο αναφοράς της, είναι η γειτονιά και η αφιλοκερδής προσπάθεια αλληλεγγύης και υποστήριξης των πολιτών, ανεξαρτήτου χρώματος, ηλικίας, πιστεύω. Επίσης, λειτουργεί το δίκτυο «Συν Άνθρωποι»²² και οι εκπρόσωποι αυτού του δικτύου έχουν παράσχει πολύτιμη υλική, αλλά και ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε κατοίκους της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Περιστερίου και άλλων περιοχών, ενώ παράλληλα έχουν καταγράψει την παρουσία τους σε διάφορες εκδηλώσεις και φεστιβάλ κοινωνικής ευαισθητοποίησης. Επιπλέον, λειτουργεί και το Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Περιστερίου,²³ το οποίο παρέχει δωρεάν ιατρικές υπηρεσίες.

Έκανε αισθητή την παρουσία του, στο Δήμο Πετρούπολης, το Εθελοντικό Κοινωνικό Ιατρείο Περιστερίου,²⁴ το οποίο παρέχει πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη δωρεάν στους απόρους και ανασφάλιστους πολίτες. Στο Δήμο Ιλίου, το

---

¹⁸Λεωφόρος Κωνσταντινουπόλεως 30,Κεραμικός, Αθήνα 118 54, Ελλάδα / 210 3417162-3 210 3410462 6981056460

¹⁹Ελευθερίου Βενιζέλου 5 και Αβέρωφ, Δάφνη Υμηττός 172 35, Ελλάδα / 210 9761454, 210 9737021

²⁰Ελ. Βενιζέλου 131 και Χίου, Νέα Φιλαδέλφεια 143 42, Ελλάδα

²¹Λόφος Αξιωματικών, Περιστερί 121 36, Ελλάδα

²²Χρυσανθέμων 53, Περιστερί 121 37, Ελλάδα / 6942055041, 6983935935

²³Αγίου Παύλου και Χρυσολωρά 1, Περιστερί 121 32, Ελλάδα / 2105781618, 6932045029

²⁴Στρατηγού Μακρυγιάννη 141, Πετρούπολη 132 31, Ελλάδα / 6976644933

Κοινωνικό Δίκτυο Ιατρών και Φαρμακοποιών Ιλίου²⁵ ευελπιστεί να παράσχει δωρεάν ιατρική φροντίδα σε αυτούς, που το έχουν ανάγκη και δεν έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας.

Στο Δήμο Νέας Σμύρνης, σκοπός του Ιατρείου-Φαρμακείου Ταξικής Αλληλεγγύης²⁶ είναι η δωρεάν παροχή πρωτοβάθμιας περίθαλψης και φαρμάκων, πρωτίστως σε άνεργους και ανασφάλιστους. Το Ιατρείο και Φαρμακείο στελεχώνεται από μαχόμενους γιατρούς, νοσηλευτές και φαρμακοποιούς. Επίσης, λειτουργεί στο δήμο και το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Νέας Σμύρνης,²⁷ όπου το ΚΙΦΑ συνεργάζεται και με ένα δίκτυο εξωτερικών ιατρών, οι οποίοι προσφέρουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους και για τους οποίους ακολουθείται, επίσης, η ίδια διαδικασία σε σχέση με τα ραντεβού. Τέλος, λειτουργεί και η επιχείρηση Ξένιος Ζευς ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.²⁸ Ο «Ξένιος Ζεύς» ιδρύθηκε το 2001 και πριν γίνει ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ λειτουργούσε σαν Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία. Είναι πιστοποιημένος Φορέας Παροχής Κοινωνικής Φροντίδας, Πιστοποιημένος Φορέας ΜΚΟ, μέλος του United Global Compact και CSR in Greece. Η εταιρεία δραστηριοποιείται στο χώρο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας, στην υποστήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, στην εκπαίδευση φοιτητών, επαγγελματιών και εθελοντών.

Στο Δήμο Ελληνικού-Αργυρούπολης λειτουργεί το Μητροπολιτικό Κοινωνικό Ιατρείο Ελληνικού²⁹ και ο σκοπός του είναι να προσφέρει, χωρίς καμία διάκριση δωρεάν πρωτοβάθμια ιατρική φροντίδα και φαρμακευτική αγωγή σε όλους τους ανασφάλιστους, άπορους και άνεργους ασθενείς. Στόχος του ιατρείου είναι να υπηρετεί τον άνθρωπο. Στο Δήμο Αγίου Δημητρίου, επικρατούν και εφαρμόζονται οι Ιατρικές Υπηρεσίες για άπορους και ανασφάλιστους.³⁰ Προσφέρουν τις υπηρεσίες τους μόνιμοι και εθελοντές γιατροί σε ανασφάλιστους – άπορους κατοίκους του Δήμου και ηλικιωμένους (μέλη Κ.Α.Π.Η), καθώς επίσης για ωφελούμενους του προγράμματος Βοήθεια στο Σπίτι.

---

²⁵Ίδομενέως 32, Ίλιον 131 22, Ελλάδα / 217 7024011

²⁶Λεωφόρος Ελευθερίου Βενιζέλου 4B (στάση τραμ Αιγαίου), Νέα Σμύρνη 171 21, Ελλάδα

²⁷Αμισού 67, Νέα Σμύρνη 171 24, Ελλάδα / 6947125140 και 6973538974

²⁸Αρτάκης 34, Νέα Σμύρνη 171 24, Ελλάδα / 2109022010 και 2109270737

²⁹Ελληνικό, Ελλάδα / 2109631950

³⁰Θεσσαλίας 10, Άγιος Δημήτριος 173 43, Ελλάδα / 2109755163 -2109701496

Η εταιρεία Άνοδος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.,³¹ στο Δήμο Αλίμου, δραστηριοποιείται στο χώρο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας, στην υποστήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, στην εκπαίδευση φοιτητών, επαγγελματιών και εθελοντών. Η «Άνοδος» παρέχει υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής μέριμνας & φροντίδας. Στο Δήμο Γλυφάδας, το Κοινωνικό Ιατρείο-Φαρμακείο Γλυφάδας³² συνεισφέρει σε φάρμακα και υγειονομικό υλικό. Στο Δήμο Κορυδαλλού, το Αλληλέγγυο Ιατρείο Πειραιά³³ παρέχει δωρεάν ιατρική και οδοντιατρική πρωτοβάθμια περίθαλψη από εθελοντές γιατρούς, καθώς και φάρμακα σε άνεργους και ανασφάλιστους δημότες, που δεν έχουν πλέον πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας. Στο Δήμο Περάματος, λειτουργεί η οργάνωση οι «Γιατροί του Κόσμου»³⁴ Ελλάδας. Δημιουργήθηκαν το 1990 και αποτελούν μία γνήσια Ελληνική Οργάνωση, που ακολουθεί το δικό της μονοπάτι βασιζόμενη στις ιδιαιτερότητες της Ελλάδας, διατηρώντας την οικονομική και διοικητική της ανεξαρτησία.

Το Αλληλέγγυο Ιατρείο Πειραιά,³⁵ στο Δήμο Πειραιώς, παρέχει δωρεάν ιατρική και οδοντιατρική πρωτοβάθμια περίθαλψη από εθελοντές γιατρούς, καθώς και φάρμακα σε άνεργους και ανασφάλιστους δημότες, που δεν έχουν πλέον πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας. Στο Δήμο Σαλαμίνας, το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Στάση Ζωής - Σαλαμίνα³⁶ παρέχει δωρεάν ιατροφαρμακευτική και οδοντιατρική περίθαλψη, στους ανασφάλιστους κατοίκους του νησιού. Στο Δήμο Ασπρόπυργου το Φιλανθρωπικό Σωματείο «Η Υπεραγία Θεοτόκος»³⁷ αναπτύσσει δραστηριότητα κυρίως στη συλλογή χρημάτων ή ειδών, τα οποία διαθέτει για την κάλυψη αναγκών φτωχών οικογενειών, που αφορούν είδη διατροφής, σχολικά είδη, οικιακό εξοπλισμό, ενοίκιο ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΥΔΑΠ, παράλληλα βρίσκει και εργασία, όπου υπάρχει δυνατότητα, φροντιστήρια στους αδύναμους μαθητές, ιατρική περίθαλψη.

---

³¹ Λεωφόρος Καλαμακίου 72 και Ερεχθείου, Άλιμος 174 55, Ελλάδα / 210 9761454, 210 9737021

³² Μυστρά και Επιδάυρου, Γλυφάδα 166 74, Ελλάδα / 210 9602054

³³ Ξενοφώντος 5 και Πελοπίδα, Κορυδαλλός 181 20, Ελλάδα / 6937674030

³⁴ Ξενοφώντος και Αριστείδου 5, Πέραμα 188 63, Ελλάδα / 210 3213150, 210 3213850

³⁵ Ξενοφώντος 5 και Πελοπίδα, Κορυδαλλός 181 20, Πειραιάς / 2104960790

³⁶ Λούκα 36, Σαλαμίνα 189 00, Ελλάδα / 2104650212

³⁷ Τσίγκου 26, Ασπρόπυργος 193 00, Ελλάδα / 2105576444

Οι Γιατροί του Κόσμου³⁸ στον Δήμο Φυλής αποτελεί μία γνήσια Ελληνική Οργάνωση, που ακολουθεί το δικό της μονοπάτι βασιζόμενη στις ιδιαιτερότητες της Ελλάδας, διατηρώντας την οικονομική και διοικητική της ανεξαρτησία. Επίσης, λειτουργεί και το Κοινωνικό Ιατρείο Φυλής³⁹ παρέχει δωρεάν ιατρική περίθαλψη από εθελοντές ιατρούς και δωρεάν φάρμακα, που προσφέρουν φαρμακεία και ιδιώτες, για άνεργους και ανασφάλιστους κατοίκους της πόλης.

Στο Δήμο Νέας Ιωνίας, στη Διεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Νέας Ιωνίας⁴⁰ προσφέρονται υπηρεσίες κοινωνικών λειτουργών, νοσηλευτική φροντίδα σε μοναχικά και ανήμπορα άτομα, αλλά και παροχή οικονομικών ενισχύσεων σε ασθενέστερες πληθυσμιακές ομάδες. Το Αυτοδιαχειριζόμενο Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Νέας Φιλαδέλφειας - Νέας Χαλκηδόνας - Νέας Ιωνίας⁴¹ αποτελεί πρωτοβουλία γιατρών και κατοίκων της περιοχής για την παροχή υπηρεσιών υγείας σε δημότες. Το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Χαλανδρίου,⁴² που λειτουργεί στο Δήμο Χαλανδρίου παρέχει δωρεάν πρωτοβάθμια ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη σε όλους τους ανασφάλιστους πολίτες, που έχουν ανάγκη. Στο Δήμο Βριλησίων, στο Κοινωνικό Ιατρείο Μνήμης,⁴³ οι παρεχόμενες υπηρεσίες απευθύνονται σε όλους τους κατοίκους και δημότες του Δήμου Βριλησίων, οι οποίοι παρουσιάζουν προβλήματα μνήμης.

3.1.2.Στερεάς Ελλάδος

Παρακάτω, θα αναφέρουμε τα κοινωνικά ιατρεία που λειτουργούν στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας. Στο Δήμο Λαμιέων, το Κοινωνικό Ιατρείο Λαμίας,⁴⁴ προσπαθεί να βοηθήσει άτομα με χαμηλό εισόδημα και η μόνη προϋπόθεση αποτελεί οι ασθενείς να είναι κάτοχοι προνοιακού βιβλιαρίου. Στο Δήμο Χαλκιδέων λειτουργεί το Κοινωνικό Ιατρείο Φαρμακείο Εύβοιας Ιεράς

---

³⁸Αθηνών 24, Φυλή 13341, Ελλάδα

³⁹Μιχαήλ Βόδα, Φυλή 133 43, Ελλάδα / 6932405009

⁴⁰Βοσπόρου 12, Νέα Ιωνία 142 34, Ελλάδα / 2102793916 2102777198 2102723675

⁴¹Ελευθερίου Βενιζέλου και Χίου, Πλατεία Προσκόπων Αϊδινίου, Νέα Φιλαδέλφεια / 215 5053268

⁴²Αισχύλου 28, Χαλάνδρι 152 34, Ελλάδα

⁴³Βερνάρδου 23, Βριλήσσια 152 35, Ελλάδα / 210 6135611

⁴⁴1η Τυμφορηστού 58Α, Λαμία 351 00, Ελλάδα / 2231022808

Μητροπόλεως Χαλκίδας.⁴⁵ Η πρωτοβουλία ανήκει στην Μητρόπολη Χαλκίδας και πραγματοποιείται σε συνεργασία με τον Ιατρικό και Φαρμακευτικό Σύλλογο Εύβοιας και τον Ερυθρό Σταυρό. Το πρόγραμμα απευθύνεται αποκλειστικά σε άνεργους και ανασφάλιστους, που δεν έχουν ούτε βιβλιάριο απορίας.

Το Κοινωνικό Ιατρείο Φαρμακείο Ιεράς Μητροπόλεως Ιστιαία Ευβοίας,⁴⁶ που υπάρχει στο Δήμο Ιστιαίας-Αιδηψού, λειτουργεί μία φορά την εβδομάδα και συγκεκριμένα κάθε Τετάρτη από τις 5.00 έως τις 6.00 το απόγευμα και εκεί προσέρχονται όσοι έχουν καταθέσει τα απαραίτητα δικαιολογητικά και δικαιούνται πρόσβαση στις υπηρεσίες του. Στο Δήμο Κύμης-Αλιβερίου, λειτουργεί το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλιβερίου.⁴⁷ Στην Ομάδα Αλληλεγγύης Αλιβερίου σχεδόν από τα πρώτα βήματά της με την βοήθεια και τη στήριξη όλων των κλινικών γιατρών της ευρύτερης περιοχής του Αλιβερίου λειτούργησε η αλληλεγγύη για την υγεία ευπαθών ομάδων. Οι κλινικοί γιατροί του Αλιβερίου ύστερα από συνεννόηση με την Ομάδα εξετάζουν δωρεάν άπορους, άνεργους με τα απαραίτητα ενδεικτικά. Χορηγούνται δωρεάν φάρμακα σε ευπαθείς ομάδες τα οποία χειρίζονται αποκλειστικά γιατροί και φαρμακοποιοί.

Στο Δήμο Λεβαδέων, το Κοινωνικό Ιατρείο του Δήμου Λεβαδέων⁴⁸ συμβάλλει στην ενημέρωση, την πρόληψη νοσημάτων, τον προσυμπτωματικό έλεγχο, αλλά και την κάλυψη των αναγκών πρωτοβάθμιας περίθαλψης, ειδικότερα ευάλωτων και ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων. Έχοντας ως πρώτη προτεραιότητα τα παιδιά, το Κοινωνικό Ιατρείο παρέχει πλήρη παιδιατρική κάλυψη σε παιδιά άπορων και ανασφάλιστων οικογενειών με δωρεάν εμβολιασμούς και ατομικά δελτία υγείας, που χρειάζονται οι μαθητές κάθε χρόνο για το σχολείο τους.

3.1.3.Πελοποννήσου

Στη περιφέρεια Πελοποννήσου, και συγκεκριμένα στο Δήμο Τριπόλεως, λειτουργεί το Κοινωνικό Ιατρείο Τρίπολης,⁴⁹ το οποίο απευθύνεται σε

---

⁴⁵Μεσσαπίων 10, Χαλκίδα 341 00, Ελλάδα / 2221023253

⁴⁶Πλατεία Μητροπόλεως 3 Ιστιαία 342 00, Ελλάδα / 2221060404, 2221060405, 2221060406, 222160407

⁴⁷Μπάκουλη 10, Κύμη Αλιβέρι 345 00, Ελλάδα / 6947124178

⁴⁸Δωδεκανήσου 12, Λειβαδιά 321 00, Ελλάδα / 2261350864

⁴⁹Τρίπολη 221 00, Ελλάδα / 2713610437, 2713600418

ανασφάλιστους πολίτες και σε άνεργους, που δεν έχουν καμία ασφαλιστική κάλυψη. Επίσης, στο εν λόγω δήμο λειτουργεί και το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Τρίπολης,⁵⁰ το οποίο βρίσκεται υπό την εποπτεία του Ιατρικού Συλλόγου Αθηνών και του Φιλανθρωπικού Οργανισμού "Αποστολή" της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών. Στο Δήμο Κορινθίων, το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Κορίνθου⁵¹ προσφέρει ιατρική φροντίδα χωρίς οικονομική επιβάρυνση σε ανασφάλιστους Έλληνες και αλλοδαπούς. Δημιουργήθηκε και λειτουργεί από εθελοντές γιατρούς και πολίτες της Κορίνθου ανεξάρτητα από οποιαδήποτε κρατική δομή.

Το Δίκτυο Ιατρείων Κοινωνικής Αλληλεγγύης Μεσσηνίας στο Δήμο Καλαμάτας⁵² λειτουργεί στο παλαιό νοσοκομείο της πόλης και προσφέρει δωρεάν ιατρικές υπηρεσίες σε όσους είναι αποκλεισμένοι από το σύστημα υγείας. Στο Δήμο Σπάρτης, το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Σπάρτης,⁵³ το οποίο δημιούργησε ο ίδιος ο δήμος, άρχισε να λειτουργεί προκειμένου να ενισχύσει και να στηρίζει οικονομικά τους αδύναμους και ανασφάλιστους πολίτες, σε συνεργασία με τον Ιατρικό και τον Φαρμακευτικό Σύλλογο Λακωνίας και τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό- παράρτημα Σπάρτης. Το Κοινωνικό Ιατρείο Ναυπλίου, στο Δήμο Ναυπλιέων,⁵⁴ λειτουργεί σε καθημερινή βάση και με παραπεμπτικά, που δίνονται οι δικαιούχοι του προγράμματος, μπορούν να επισκέπτονται για εξετάσεις και κάποια ιδιωτικά ιατρεία δωρεάν, όπως επίσης δωρεάν γίνεται και η συνταγογράφηση και ο εργαστηριακός έλεγχος εφόσον κριθεί απαραίτητο.

3.1.4.Δυτικής Ελλάδος

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, δρουν και λειτουργούν κοινωνικά ιατρεία, που συντελούν σαν «ανάσα» στα άπειρα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικονομικά αδύναμοι άνθρωποι. Στο Δήμο Πατρέων λειτουργούν τα Κοινωνικά Δημοτικά Ιατρεία Πάτρας.⁵⁵ Ο Κοινωνικός Οργανισμός του Δήμου Πατρέων (ΚΟΔΗΠ), με τη λειτουργία των τριών, μέχρι στιγμής, Δημοτικών Ιατρείων και

---

⁵⁰Αγοπάτη και Αταλάντης, Τρίπολη 221 00, Ελλάδα / 2713-600418 και 2713-600417

⁵¹Αδειμάντου 83, Κόρινθος 201 00, Ελλάδα / 2741 112112

⁵²Καλαμάτα, Ελλάδα / 2721089840

⁵³Ευαγγελίστριας 85, Σπάρτη 231 00, Ελλάδα / 2731057220

⁵⁴Ολυμπιακό Κολυμβητήριο Ναυπλίου 211 00, Ελλάδα / 2752028133

⁵⁵Βοσπόρου 7, Πάτρα, Ελλάδα / 2610390963, 6932746715

παρέχει ποιοτικές υπηρεσίες υγείας στους δημότες του. Υπηρεσίες που επεκτείνονται πλέον και σε άλλες ομάδες ατόμων, πλην αυτών της τρίτης ηλικίας, με προτεραιότητα την προσέγγιση και εξυπηρέτηση των ευάλωτων και ευπαθών ομάδων πληθυσμού, οι οποίοι έχουν δυσκολίες πρόσβασης σε Υγειονομικές Υπηρεσίες, όπως οι ανασφάλιστοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα άτομα τρίτης ηλικίας τα μέλη της Τράπεζας Τροφίμων, τους μετανάστες αλλά και οι οικονομικά ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως είναι οι άνεργοι. Επίσης, λειτουργεί στον εν λόγω δήμο και το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης.⁵⁶ Στο ιατρείο προσφέρουν υπηρεσίες περισσότεροι από 50 εθελοντές (Ιατροί νοσηλεύτες και άλλοι), λειτουργώντας ένα δίκτυο γύρω από το κοινωνικό ιατρείο. Κοινή πεποίθηση είναι ότι η ανάγκη των ασθενών για ιατροφαρμακευτικές υπηρεσίες από το Κοινωνικό Ιατρείο θα μεγιστοποιηθεί το προσεχές διάστημα, διότι η πολιτική που ακολουθείται οδηγεί στην απόγνωση τις χιλιάδες ανασφάλιστους πολίτες και δημιουργεί συνθήκες υγειονομικής βόμβας.

Στο Δήμο Αγρινίου, είναι σημαντική η παρουσία του Κοινωνικού Ιατρείου Αγρινίου.⁵⁷ Ο ιατρικός σύλλογος Αγρινίου και ο σύλλογος των εργαζομένων στο Γενικό Νοσοκομείο Αγρινίου προσφέρει στους πολίτες, που δεν έχουν άλλη δυνατότητα, πρωτοβάθμια ιατρική φροντίδα δωρεάν. Επίσης, το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Δήμου Αγρινίου⁵⁸ αναμένεται να συμβάλλει στη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και περίθαλψης, παρέχοντας σε τουλάχιστον εκατό άστεγους, άπορους και άνεργους μηνιαίως, δωρεάν, φάρμακα, υγειονομικό υλικό και παραφαρμακευτικά προϊόντα. Όλα αυτά εξασφαλίζονται μέσω συνεργασιών με φαρμακοβιομηχανίες και τοπικούς φαρμακευτικούς συλλόγους, καθώς και από τη συμμετοχή και κινητοποίηση συλλογικών φορέων και πολιτών.

3.1.5.Δυτικής Μακεδονίας

Στη περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, στο Δήμο Κοζάνης, λειτουργεί το Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Κοζάνης.⁵⁹ Το Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Κοζάνης παρέχει δωρεάν πρωτοβάθμια ιατρική περίθαλψη, φάρμακα, διαγνωστικές και μικροβιολογικές εξετάσεις, ψυχολογική στήριξη και φυσικοθεραπείες. Το Ιατρείο

⁵⁶Ιωνίας και Φώκαιας, Πάτρα 262 24, Ελλάδα / 2610420763

⁵⁷Κωστή Παλαμά 20, Αγρίνιο 301 00, Ελλάδα / 2641033582

⁵⁸Κωστή Παλαμά 20, Αγρίνιο 301 00, Ελλάδα / 2641033582

⁵⁹Πλακοπίτη 11 (κτίριο 40 μάρτυρες), Κοζάνη 501 00, Ελλάδα / 2461042257

Κοινωνικής Αλληλεγγύης Πτολεμαΐδας,⁶⁰ στο Δήμο Εορδαίας, προσφέρει δωρεάν πρωτοβάθμια ιατρική περίθαλψη στους ανασφάλιστους πολίτες. Επίσης, λειτουργεί και η οργάνωση «Συναλληλία».⁶¹ Στη Συναλληλία σκοπός είναι η παροχή υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας σε άτομα, οικογένειες, ομάδες, που έχουν άμεση ανάγκη κοινωνικής βοήθειας.

3.1.6.Κεντρικής Μακεδονίας

Στη περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας λειτουργούν τα εξής κοινωνικά ιατρεία ανά δήμο. Στο Δήμο Θέρμης, το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Θέρμης (ΚΙΑΛΛΗ)⁶² παρέχει δωρεάν πρωτοβάθμια περίθαλψη σε όλους τους ανασφάλιστους. Επιπλέον, λειτουργεί και η Επιτροπή Πρωτοβουλίας Κατοίκων Θέρμης,⁶³ η οποία βασίζεται στις αλληλέγγυες δράσεις των κατοίκων σε ανταλλακτικά δίκτυα χωρίς μεσάζοντες, ενάντια σε χαράτσια, κατασχέσεις, διακοπές ρεύματος, τράπεζες, ασφαλιστικά ταμεία κ.λπ.

Είναι σημαντική και η παρουσία, στο Δήμο Θεσσαλονίκης, η οργάνωση «Γιατροί του Κόσμου».⁶⁴ Οι Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας, όπως αναφέραμε και παραπάνω, δημιουργήθηκαν το 1990 και αποτελούν μία γνήσια Ελληνική Οργάνωση, που ακολουθεί το δικό της μονοπάτι βασιζόμενη στις ιδιαιτερότητες της Ελλάδας, διατηρώντας την οικονομική και διοικητική της ανεξαρτησία. Ταυτόχρονα, ωστόσο, παραμένουν μέρος του Διεθνούς Δικτύου των ΓτΚ το οποίο αποτελείται από δεκατέσσερα συνολικά τμήματα (Γερμανία, Βέλγιο, Ισπανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α. Σουηδία, Ελβετία, Καναδάς, Ιαπωνία και Αργεντινή).

Επίσης, στο δήμο λειτουργεί και το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Θεσσαλονίκης.⁶⁵ Ένα ιατρείο, που θα προσφέρει σε μόνιμη βάση, χωρίς καμιά απολύτως οικονομική επιβάρυνση για τους προσερχόμενους, πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε όλους ανεξαιρέτως τους ανασφάλιστους και τους

---

⁶⁰Πτολεμαΐδα 502 00, Ελλάδα / 2463028339

⁶¹Θ. Σοφούλη 3, Πτολεμαΐδα, Πτολεμαΐδα 502 00, Ελλάδα / 24630 21218/55354

⁶²2ο χλμ Θέρμης - Τριαδίου, Θέρμη 570 01, Ελλάδα

⁶³Θέρμη 570 01, Ελλάδα

⁶⁴Ίωνος Δραγούμη 65, Θεσσαλονίκη 546 30, Ελλάδα / 2310 566641

⁶⁵Αισώπου 24, Βαρδάρης, Θεσσαλονίκη 546 27, Ελλάδα / 2310 520386

κοινωνικά αποκλεισμένους, Έλληνες και μετανάστες, επιδιώκοντας και πιέζοντας την πολιτεία να εξασφαλίζει δωρεάν και την αναγκαία κατά περίπτωση, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη, νοσηλεία και αποκατάσταση. Λειτουργεί, στα πλαίσια του εν λόγω δήμου, και το Κοινωνικό Ιατρείο αποκλειστικά για καρκινοπαθείς Θεαγένειου Νοσοκομείου - Σύλλογος Φίλων Θεαγένειου.⁶⁶ Πρόκειται για μία πρωτοβουλία του Συλλόγου Φίλων του Θεαγένειου και γιατρών του νοσοκομείου. Παρέχει δωρεάν υπηρεσίες και φάρμακα αποκλειστικά στους καρκινοπαθείς. Το Κοινωνικό Ιατρείο Θεσσαλονίκης για Άστεγους⁶⁷ αποτελεί ένα κοινωνικό ιατρείο με εθελοντές γιατρούς, οι οποίοι προσφέρουν υπηρεσίες ιδίως σε άστεγους, λειτουργεί στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης.

Το Κέντρο Εμβολιασμού για ανασφάλιστους⁶⁸ εξυπηρετεί με παιδίατρο, καρδιολόγο και παθολόγο τους ανασφάλιστους κατοίκους του Δήμου Θεσσαλονίκης (παιδιά και ενήλικες). Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι λειτουργεί και η οργάνωση «Κοινωνική Αλληλεγγύη Μ.Κ.Ο. Ανθρωπιστικής Βοήθειας»,⁶⁹ η οποία απευθύνεται σε Πολιτικούς πρόσφυγες, που αιτούνται άσυλο, κάθε ηλικίας. Τέλος, το Κοινωνικό Πολυιατρείο «Υγεία» της Ιεράς Μητρόπολης Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως,⁷⁰ στο δήμο Θεσσαλονίκης, εγκαινιάστηκε τον Οκτώβριο του 2013. Από εκείνη την στιγμή άνοιξαν οι πύλες για να δεχθεί άπορα και ανασφάλιστα παιδιά και ενήλικες.

Στο Δήμο Παύλου Μελά, το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Δήμου Παύλου Μελά⁷¹ αποτελεί μια ανάσα για τους άπορους και ανασφάλιστους κατοίκους. Σκοπός του είναι η παροχή δωρεάν πρωτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης και φαρμάκων σε ανασφάλιστους πολίτες, που διαμένουν στην περιοχή του δήμου, καθώς και η παροχή υπηρεσιών προληπτικής ιατρικής στο γενικότερο πληθυσμό του δήμου. Στο Δήμο Κατερίνης, το Ιατρείο - Φαρμακείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Κατερίνης «Αλέκος Φτίκας»⁷² είναι ένα ιατρείο που προσφέρει σε μόνιμη βάση, χωρίς καμιά απολύτως οικονομική επιβάρυνση για τους προσερχόμενους, πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε όλους ανεξαιρέτως τους ανασφάλιστους και τους κοινωνικά

---

⁶⁶ Αλεξάνδρου Συμεωνίδη 3, Θεσσαλονίκη 546 39, Ελλάδα / 2310 898111

⁶⁷ Ναυάρχου Κουντουριώτου 5-7, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα / 2310593285

⁶⁸ Μοναστηρίου 53-55, Θεσσαλονίκη 546 27, Ελλάδα / 2310509053

⁶⁹ Σιατίστης 12 και Φιλίππου, 546 31 Θεσσαλονίκη / 2310241516

⁷⁰ Λαγκαδά 53, Θεσσαλονίκη 546 29, Ελλάδα / 2310 515-243

⁷¹ Αγίας Μαρίνης 4, Παύλος Μελάς, Ελλάδα / 2313 302800

⁷² Φλέμιγκ 19, Κατερίνη 601 00, Ελλάδα / 697 33 80 700

αποκλεισμένους, Έλληνες και μετανάστες, επιδιώκοντας και πιέζοντας την πολιτεία να εξασφαλίζει δωρεάν και την αναγκαία κατά περίπτωση, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη, νοσηλεία και αποκατάσταση.

Το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Κιλκίς και συγκεκριμένα,⁷³ το Κοινωνικό Ιατρείο – Φαρμακείο «Αθανάσιος Τηλιακός» (Κ.Ι.Φ) στο Δήμο Κιλκίς, αποτελεί απόσταγμα της εποικοδομητικής συνεργασίας και σύμπραξης της Κοινοφελούς Δημοτικής Επιχείρησης του Δήμου Κιλκίς με τον Ιατρικό και Φαρμακευτικό Σύλλογο Κιλκίς. Κεντρικός άξονας προσανατολισμού των δραστηριοτήτων του Κ.Ι.Φ είναι η παροχή υπηρεσιών πρωτοβάθμιας περίθαλψης σε αναξιοπαθόντες ανθρώπους. Επίσης, λειτουργεί και το Κοινωνικό Ιατρείο-Φαρμακείο Δήμου Παιονίας.⁷⁴ Το Δημοτικό Συμβούλιο Δήμου Παιονίας αποφάσισε την ίδρυση Κοινωνικού Ιατρείου-Φαρμακείου για την παροχή πρωτοβάθμιας ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης αναξιοπαθόντων ατόμων. Στο πλαίσιο αυτό παρέχεται πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, φάρμακα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης, καθώς επίσης υπηρεσίες των προνοιακών δομών του Δήμου Παιονίας.

Στο Δήμο Σερρών, το Ιατρείο Κοινωνικής Αντίληψης Σερρών⁷⁵ εξυπηρετεί δωρεάν τους ασθενείς απ' όλες τις ενορίες της Εκκλησίας των Σερρών. Το Δημοτικό Ιατρείο⁷⁶ του Δήμου Βέροιας εξυπηρετεί άπορους ανασφάλιστους, άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες (αθίγγανους, οικονομικούς μετανάστες, πολιτικούς πρόσφυγες, άστεγους). Τέλος, το Κοινωνικό Ιατρείο του Δήμου Έδεσσας⁷⁷ εξυπηρετεί ανασφάλιστες και ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, και λειτουργεί στο Γενικό Νοσοκομείο της Έδεσσας.

3.1.7.Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Στην περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, στο Δήμο Καβάλας, υπάρχει και σε αυτό τον δήμο, η οργάνωση «Γιατροί του Κόσμου»,⁷⁸ η οποία συντελεί σε μεγάλο βαθμό στη παροχή δωρεάν ιατρικής περίθαλψης σε

---

⁷³Σπάρτης 13, Κιλκίς 611 00, Ελλάδα / 2341025817, 2341022114

⁷⁴Καπετάν Γκόνου 57, Παιονία 613 00, Ελλάδα / 2343 350100

⁷⁵Νίκου Νικολάου 21, Σέρρες, Ελλάδα / 23210 53765

⁷⁶Καπετάν Άγρα 7, Βέροια 591 00, Ελλάδα / 2331074113

⁷⁷ Τέρμα Εγνατίας, Έδεσσα 582 00, Ελλάδα / 23813 50100

⁷⁸Καράνου 13, Καβάλα 653 02, Ελλάδα, 2510 227224

ανέργους και άπορους πολίτες. Το Σωματείο ΗΛΙΑΚΤΙΣ στο Δήμο Καβάλας αναλαμβάνει την φροντίδα ηλικιωμένων, χρονίως πασχόντων, ανήμπορων πολιτών εντός ιδρυμάτων, νοσοκομείων ή άλλων μονάδων, αλλά και κατ' οίκον. Η συστηματική εκπαίδευση των μελών και φίλων του σωματείου ΗΛΙΑΚΤΙΣ σε θέματα εθελοντικής νοσηλείας, διάσωσης, πρώτων βοηθειών σε συνανθρώπους μας. Επίσης, στο δήμο, λειτουργεί και Κοινωνικό Ιατρείο – Φαρμακείο,⁷⁹ το οποίο παρέχει δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στους πολίτες της Καβάλας, που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Το Κοινωνικό Ιατρείο του Δήμου Ξάνθης⁸⁰ δεν έχει σκοπό να υποκαταστήσει το κράτος ή τα ασφαλιστικά ταμεία. Δέχεται για εξέταση μόνο όσους ανθρώπους είναι μακροχρόνια άνεργοι, δεν παίρνουν επίδομα ανεργίας και δεν έχουν κανενός είδους ασφάλιση.

Στα πλαίσια της κοινωνικής του πολιτικής, ο Δήμος Αλεξανδρούπολης παραχώρησε τον χώρο του παλιού Κέντρο Νεότητας για την λειτουργία του Κοινωνικού Ιατρείου και Φαρμακείου⁸¹ του Δήμου. Εκεί παρέχονται δωρεάν ιατροφαρμακευτικές υπηρεσίες στους ανέργους, ανασφάλιστους και οικονομικά ασθενέστερους δημότες. Το Κοινωνικό Ιατρείο-Φαρμακείο Αλληλεγγύης⁸² του Δήμου Δράμας προσφέρει δωρεάν πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε όλους ανεξαιρέτως τους ανασφάλιστους και τους κοινωνικά αποκλεισμένους, ανεξαρτήτως εθνικότητας και θρησκείας.

Η ραγδαία αύξηση των ανασφάλιστων συνανθρώπων γέννησε την ανάγκη δημιουργίας αυτοοργανομένων δομών, όπως είναι τα Κοινωνικά Ιατρεία και Φαρμακεία. Το Κοινωνικό Ιατρείο-Φαρμακείο Αλληλεγγύης (ΚΙΦΑ)⁸³ του Δήμου Δράμας αποτελεί ένα παράδειγμα τέτοιου εγχειρήματος. Εξυπηρετεί ανασφάλιστους, παρέχοντας πρωτοβάθμια ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη. Εθελοντές γιατροί, νοσηλευτές, φαρμακοποιοί και απλοί πολίτες συμμετέχουν σε μία συλλογική προσπάθεια κάλυψης των πλέον βασικών αναγκών των κοινωνικών ομάδων, που έχουν αποκλειστεί από τη δημόσια και δωρεάν υγεία.

---

⁷⁹Αμύντα, Καβάλα 653 02, Ελλάδα / 2513500030

⁸⁰Μητροπολίτου Ανθίμου 1, Ξάνθη 671 00, Ελλάδα / 2541084943

⁸¹Λεωφόρος Δημοκρατίας 422-426, Αλεξανδρούπολη 681 00, Ελλάδα / 25510 88246, 88249

⁸²Ηπείρου 2, Δράμα 661 00, Ελλάδα / 25217 77038 και 6984286106

⁸³Ηπείρου 2, Δράμα 661 00, Ελλάδα / 2521 777038

Η Ένωση Κυριών Δράμας ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.⁸⁴ είναι ενταγμένο στο Εθνικό Μητρώο Φορέων Ιδιωτικού Τομέα Μη Κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, έχοντας παράλληλα και την ειδική πιστοποίηση ως φορέας παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας. Τέλος, στο Σπίτι Ανοιχτής Φιλοξενίας Ένωσης Κυριών⁸⁵ Δράμας, ως βασική προτεραιότητα αποτελεί η στήριξη μελών ευπαθών κοινωνικά ομάδων μέσα από συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες (ιατρική φροντίδα φαρμακευτική κάλυψη, ψυχολογική υποστήριξη, οικονομική βοήθεια, εύρεση εργασίας, διανομή ιματισμού και τροφίμων).

3.1.8.Θεσσαλίας

Στην περιφέρεια της Θεσσαλίας λειτουργούν κοινωνικά ιατρεία, των οποίων ο σκοπός και οι δράσεις τους αναφέρονται παρακάτω. Το Κοινωνικό Ιατρείο Δήμου Τρικάλων⁸⁶ παρέχει ιατρικές και φαρμακευτικές υπηρεσίες σε άπορους, άνεργους και ανασφάλιστους Τρικαλινούς. Το Κοινωνικό Ιατρείο – Φαρμακείο Δήμου Καρδίτσας⁸⁷ στηρίζεται σε εθελοντές και απευθύνεται σε ανασφάλιστους και άπορους. Το Κοινωνικό Ιατρείο-Φαρμακείο του Δήμου Καρδίτσας φιλοξενείται στο χώρο του ΚΑΠΗ Καρδίτσας και απευθύνεται σε ανασφάλιστους και οικονομικά αδύναμους πολίτες όλου του Νομού.

Στο Δήμο Λαρισαίων, Κοινωνικό Ιατρείο – Φαρμακείο Τόπος Αλληλεγγύης⁸⁸ συλλέγει και διανέμει φάρμακα σε αναξιοπαθείς και οικονομικά ασθενείς. Στο Δήμο Βόλου, η Ανοιχτή Συνέλευση Μαγνησίας⁸⁹ είναι μια συλλογική δράση, παρέχεται χωρίς αντίτιμο, σε επίπεδο συμβουλευτικής και ιατρικής υποστήριξης σε θέματα ψυχικής και σωματικής υγείας από γιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων και σε θέματα φαρμακευτικής αγωγής σε ανασφάλιστους και σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες. Η Λαϊκή Συνέλευση Αγίου Νεκταρίου Βόλου⁹⁰ και συγκεκριμένα το Ιατρείο,

---

⁸⁴ Ελευθερίου Βενιζέλου 114, Δράμα 661 00, Ελλάδα / 25210-58015

⁸⁵ Ελευθερίου Βενιζέλου 114, Δράμα 661 00, Ελλάδα / 25210 46062

⁸⁶ Ομήρου, Τρίκαλα 421 00, Ελλάδα / 2431036900 και 2431076614.

⁸⁷ Καρδίτσα 431 00, Ελλάδα

⁸⁸ Παπαναστασίου 117, Λάρισα 412 22, Ελλάδα / 2410619073

⁸⁹ Τέρμα Αγίου Νεκταρίου, Βόλος 384 46, Ελλάδα

⁹⁰ Αγίου Νεκταρίου 9Α, Βόλος 384 46, Ελλάδα / 6972967981, 6974719511, 6978889545

απευθύνεται στους μη έχοντες και κατέχοντες, στους αποκλεισμένους, Έλληνες και μετανάστες.

3.1.9. Ηπείρου

Στο Δήμο Πρεβέζης, της περιφέρειας Ηπείρου, λειτουργεί το Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Πρέβεζας.⁹¹ Πλαισιώνεται από ένα δίκτυο δεκάδων λειτουργών υγείας (γιατροί, οδοντίατροι, φαρμακοποιοί, νοσηλευτές, ψυχολόγοι, λογοθεραπευτές) και άλλων πολιτών. Το ιατρείο απευθύνεται σε όλους όσους βιώνουν, για διάφορους λόγους, αποκλεισμό από την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και δεν μπορούν να έχουν καμία πρόσβαση σε δωρεάν υγεία και φάρμακα. Στη Θεσπρωτία, και συγκεκριμένα στο Δήμο Ηγουμενίτσας, υπάρχει και λειτουργεί το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Θεσπρωτίας.⁹² Σκοπός του ιατρείου και της πρωτοβουλίας υγειονομικών είναι η παροχή εντελώς δωρεάν υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και η χορήγηση, επίσης, δωρεάν φαρμάκων αποκλειστικά σε ανασφάλιστους πολίτες Έλληνες και αλλοδαπούς, που σήμερα πετιούνται επίσημα (νομοθετημένα) εκτός Εθνικού Συστήματος Υγείας, αν δεν έχουν να πληρώσουν το σύνολο του κόστους της θεραπείας ή των εξετάσεων τους. Στο Δήμο Άρτας, το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο (ΚΙΦ) Άρτας⁹³ δεν είναι παρά ένα από τα δεκάδες κοινωνικά ιατρεία, που υπάρχουν σε πολλές πόλεις, σε όλη τη χώρα και λειτουργούν ως αυτόνομες δομές κοινωνικής αλληλεγγύης, προσφέροντας πολύτιμη στήριξη στα θύματα της οικονομικής κρίσης, στους φτωχούς, στους αδύναμους και στους ανασφάλιστους.

3.1.10. Κρήτης

Στο Δήμο Χανίων της Κρήτης, κι εκεί συναντάμε την οργάνωση «Γιατροί του Κόσμου»,⁹⁴ η οποία μία γνήσια Ελληνική Οργάνωση, που ακολουθεί το δικό της μονοπάτι βασιζόμενη στις ιδιαιτερότητες της Ελλάδας, διατηρώντας την οικονομική και διοικητική της ανεξαρτησία και βοηθώντας άτομα άνεργα, τα οποία έχουν ανάγκη

---

⁹¹Χρήστου Κόντου 29, Πρέβεζα 481 00, Ελλάδα / 26820 89805

⁹²28ης Οκτωβρίου, Ηγουμενίτσα 461 00, Ελλάδα / 6940403400

⁹³Ζώνη Γ, Βασιλέως Κωνσταντίνου και Νόρμαν, Άρτα 471 00, Ελλάδα / 2681400382

⁹⁴Μπονιαλή 11, Χανιά 731 34, Ελλάδα / 28210 23110

από ιατρική φροντίδα. Το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Χανίων (ΚΙΦΑΧ)⁹⁵ παρέχει δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μόνο σε άπορους και ανασφάλιστους συμπολίτες. Το Οδοντιατρείο Σπλάντζιας της Κρήτης⁹⁶ παρέχει οδοντιατρικές υπηρεσίες σε ανασφάλιστους πολίτες, ενώ το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Χανίων (ΚΙΦΑΧ)⁹⁷ παρέχει δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε άπορους και ανασφάλιστους συμπολίτες.

Το Εθελοντικό Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ρεθύμνου⁹⁸ υποστηρίζεται από ένα μεγάλο δίκτυο ειδικών γιατρών ιδιωτών και μη, μέσω των οποίων δίνεται η δυνατότητα να έχει ο ανασφάλιστος πολίτης εξειδικευμένες εκτιμήσεις, εργαστηριακό και απεικονιστικό έλεγχο, όπου χρειάζεται. Επίσης, το Κοινωνικό Ιατρείο στο ΙΚΑ Ρεθύμνου⁹⁹ λειτουργεί στα ιατρεία του Ι.Κ.Α. Ρεθύμνου (ΕΟΠΥΥ πλέον) για τους άπορους ανασφάλιστους πολίτες. Το Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ηρακλείου¹⁰⁰ δημιουργήθηκε στις αρχές του 2012 με σκοπό να προσφέρει έμπρακτη αλληλεγγύη σε ανθρώπους, που πλήττονται ιδιαίτερα από την τρέχουσα ηθική και οικονομική κρίση. Επίσης, στο Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Ηρακλείου¹⁰¹ μπορεί να προσέρχεται με ραντεβού οποιοσδήποτε ανασφάλιστος-άπορος κάτοικος του Δήμου, είτε με απευθείας επικοινωνία με την Γραμματεία του Ιατρείου, είτε μέσω κάποιου οργανωμένου φορέα (Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου, Εκκλησία, Σύλλογος Ανέργων, Εργατικό Κέντρο, Λαϊκές Συνελεύσεις κ.λπ.), με μόνη προϋπόθεση να είναι ανασφάλιστος-άπορος.

Στο Δήμο Μινώα Πεδιάδας, το Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αρκαλοχώρι Ηρακλείου¹⁰² αποτελεί μια νέα πρωτοβουλία αλληλεγγύης και προσφοράς της Ιεράς Μητρόπολης Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου και του Δήμου Μινώα Πεδιάδας προς τους πολίτες, που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Πρόκειται για την ίδρυση Κοινωνικού Ιατρείου και Κοινωνικού Φαρμακείου της Ιεράς Μητρόπολης Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου και του Δήμου Μινώα

---

⁹⁵ Πλατεία Κολοκοτρώνη 10 1ος όροφος, Χανιά 731 35, Ελλάδα / 2821502754, 2821502755

⁹⁶ Πλατεία Σπλάντζιας, Κρήτη / 2821040963

⁹⁷ Πλατεία Κολοκοτρώνη 10, Χανιά 731 35, Ελλάδα / 2821502754 και 2821502755

⁹⁸ Καστρινογιαννάκη, Ρέθυμνο 741 00, Ελλάδα / 2831042120

⁹⁹ ΙΚΑ, Ιωαννου Kondilaki 89, Ρέθυμνο 741 00, Ελλάδα

¹⁰⁰ Μούγλων 41, Ηράκλειο 716 01, Ελλάδα / 2813008525

¹⁰¹ Λεωφόρος Κνωσού, Ηράκλειο, Ελλάδα / 2813008525

¹⁰² Αρκαλοχώρι 703 00, Ελλάδα

Πεδιάδας. Οι δύο αυτές νέες δομές, που προστίθενται στο δίκτυο κοινωνικών δομών της ευρύτερης περιοχής του Δήμου, στεγάζονται σε κτίριο της Ιεράς Μητρόπολης στο Αρκαλοχώρι και υποστηρίζονται εθελοντικά από τους λειτουργούς υγείας της περιοχής.

Στο Δήμο Αγίου Νικολάου, στο Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αγίου Νικολάου Κρήτης¹⁰³ συμμετέχουν ενεργοί πολίτες του Αγ. Νικολάου στην Κρήτη, οι οποίοι αποφάσισαν να προχωρήσουν στην δημιουργία του εν λόγω Κοινωνικού Ιατρείου-Φαρμακείου στον Αγ. Νικόλαο. Το Ιατρείο-Φαρμακείο προσφέρει τις υπηρεσίες του σε ένα από τα πιο ευάλωτα τμήματα των πολιτών που κατοικούν μόνιμα ή προσωρινά στον τόπο, ανεξαρτήτως εθνικότητας, στους ανασφάλιστους.

3.1.11. Ιονίων Νήσων

Στο Δήμο Κέρκυρας, της περιφέρειας Ιονίων Νήσων, στο Κοινωνικό Ιατρείο Κέρκυρας¹⁰⁴ μπορούν να απευθυνθούν όσοι πολίτες είναι ανασφάλιστοι, ή έχουν χάσει το ασφαλιστικό τους δικαίωμα (καθώς και τα παιδιά αυτών) και οι άνεργοι με κάρτα ανεργίας εν ισχύ. Στο Κοινωνικό Ιατρείο Κέρκυρας Συνεργασία Δήμου - Ιατρικού Συλλόγου,¹⁰⁵ ωφελούμενοι του εν λόγω Κοινωνικού Ιατρείου, που στεγάζεται στο κτίριο της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας Κέρκυρας, είναι οι ανασφάλιστοι πολίτες, οι μετανάστες και οι μη έχοντες πρόσβαση στις Δημόσιες Υπηρεσίες Υγείας.

3.1.12. Νοτίου Αιγαίου

Στη περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου, στη Μήλο και συγκεκριμένα στο Δήμο Σερίφου λειτουργεί το Περιφερειακό Ιατρείο Σερίφου.¹⁰⁶ Το ιατρείο φέρει είναι αποτέλεσμα των ενεργειών του δόκτορος Κένεντι. Συμμετέχουν το Αμερικανικό Καρδιαγγειακό Ίδρυμα του δόκτορος Κένεντι, το Γενικό Νοσοκομείο Σύρου, η Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και τα Τμήματα Επιδημιολογίας και Γενικής Ιατρικής του Πανεπιστημίου Κρήτης, ενώ και ο δήμος Σερίφου, η

---

¹⁰³ Άγιος Νικόλαος Κρήτης, Παλιό Εργατικό Κέντρο Λασιθίου, Ελλάδα / 2841023392, 697257613

¹⁰⁴ Ιουλίας Ανδρεάδη 1, Κέρκυρα 491 00, Ελλάδα

¹⁰⁵ Σκαραμαγκά, Κέρκυρα 491 00, Ελλάδα / 26613 62129

¹⁰⁶ Σέριφος 840 05, Ελλάδα

Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου και η Β' Περιφέρεια Πειραιώς και Αιγαίου αποφάσισαν να στηρίζουν το Περιφερειακό Ιατρείο Σερίφου. Προσφέρει ιατρικές υπηρεσίες δωρεάν σε ανασφάλιστους πολίτες.

Στο Δήμο Ρόδου, το Εθελοντικό Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Ρόδου¹⁰⁷ αποτελεί την συνέχεια μιας σειράς παρεμβατικών προτάσεων και σκέψεων της Πρωτοβουλίας «Κοινόν Δωδεκανησίων», με αποκλειστικό γνώμονα και σκοπό το καλώς εννοούμενο συμφέρον του πολίτη και του τόπου, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις αδύναμες κοινωνικές ομάδες, τον άνεργο και ανασφάλιστο πολίτη, τις διάφορες πολιτιστικές ομάδες πληθυσμού, τον μετανάστη και τους δυνητικά και πραγματικά ανήμπορους να έχουν αξιοπρεπή πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής μέριμνας.

3.1.13.Βορείου Αιγαίου

Στη περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου, στο Κοινωνικό Ιατρείο του Δήμου Χίου¹⁰⁸, από τον Ιατρικό Σύλλογο Χίου έχουν δοθεί ονόματα ειδικών ιατρών, που προσφέρουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους, κατόπιν παραπομπής των ασθενών από το δημοτικό ιατρείο. Οι νοσηλεύτριες, που στελεχώνουν το ιατρείο, προέρχονται από το δυναμικό της ΔΗΚΕΧ.

Το Ιατρείο - Φαρμακείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Δήμου Λέσβου¹⁰⁹ απευθύνεται σε όσους βιώνουν για διάφορους λόγους, αποκλεισμό από την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και δεν μπορούν να έχουν καμία πρόσβαση σε δωρεάν υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας. Σ' αυτό παρέχονται υπηρεσίες πρωτοβάθμιας ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και πρόληψης (όχι επειγόντων περιστατικών). Το Ιατροκοινωνικό Κέντρο του Δήμου Λέσβου,¹¹⁰ μια πρωτοβουλία την οποία υλοποιεί ο Οργανισμός «Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης», απευθύνεται στους ανασφάλιστους, οικονομικά αδύναμους και άνεργους δημότες. Επίσης, στο δήμο Λέσβου λειτουργεί το «Χωριό του Όλοι Μαζί»,¹¹¹ οι

¹⁰⁷Κωνσταντίνου Παλαιολόγου 85, Ρόδος 851 00, Ελλάδα

¹⁰⁸Χίος 821 00, Ελλάδα / 2271350827

¹⁰⁹Ταχυδρομείο Μυτιλήνης, Vournazon, Λέσβος 811 00, Ελλάδα / 2251354820

¹¹⁰Κυδωνιών 39, Λέσβος 811 00, Ελλάδα / 22510 43183

¹¹¹Λέσβος 811 00, Ελλάδα / 2251354820

δράσεις του εν λόγω Δικτύου στηρίζονται στο ότι δεν φέρνει η ευθύνη το φέρνει η ανάγκη και ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στην αξιοπρέπεια. Τέλος, το Κοινωνικό Οδοντιατρείο Μυτιλήνης του Δήμου Λέσβου¹¹² προσφέρει οδοντιατρικές υπηρεσίες σε άπορους και ανασφάλιστους πολίτες του νησιού.

---

¹¹² Αγίας Ειρήνης 10, Μυτιλήνη 811 00, Ελλάδα / 22510-27501

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1. Κοινωνικά φαρμακεία ανά γεωγραφική περιοχή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται, όπως έγινε με τα κοινωνικά ιατρεία στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφορικά, τα κοινωνικά φαρμακεία ανά γεωγραφική περιοχή της Ελλάδας. Θα πρέπει να τονίσουμε σε αυτό το σημείο ότι προς αποφυγή επανάληψης, δεν αναφέρονται τα κοινωνικά φαρμακεία, που έχουν και την ιδιότητα των κοινωνικών ιατρείων, και ήδη έχουν αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο. Παρακάτω αναφέρονται τα κοινωνικά φάρμακα στις εξής περιφέρειες: Αττικής, Στερεάς Ελλάδος, Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδος, Δυτικής Μακεδονίας, Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Κρήτης, Ιονίων Νήσων, Νοτίου Αιγαίου και Βορείου Αιγαίου (βλ. Παράρτημα Β).

Συγκεκριμένα, στη παρούσα εργασία δίδονται τα εξής στοιχεία για τα περισσότερα κοινωνικά φαρμακεία, που υπάρχουν και λειτουργούν στην Ελλάδα, σύμφωνα με πληροφορίες που έχουν καταγραφεί στο διαδίκτυο (http://www.enallaktikos.gr/kg15el_koinwnika-farmakeia_t52.html):

4.1.1. Αττικής

Το Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης του Δήμου Αθηναίων (Κ.Υ.Α.Δ.Α.)¹¹³ έχει ως βασικό σκοπό την αντιμετώπιση των προβλημάτων στέγασης, σίτισης, υγείας και επανένταξης των αστέγων, που ζουν στην πόλη, καθώς και η υποστήριξη των πολιτών και των οικογενειών που, ενώ δεν είναι άστεγοι, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην καθημερινότητά τους. Το κοινωνικό φαρμακείο λειτουργεί από το 2008 και παρέχει δωρεάν φαρμακευτικά σκευάσματα και υγειονομικό υλικό σε ανασφάλιστους δημότες και κατοίκους του Δήμου Αθηναίων. Το Κοινωνικό

---

¹¹³ Σοφοκλέους 70 και Πειραιώς 35, Αθήνα 105 52, Ελλάδα / 210 5239465, 210 5246516

Φαρμακείο του Δήμου Αθηναίων¹¹⁴ συντελεί στη φαρμακευτική περίθαλψη των ατόμων, που ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας, έτσι ώστε να είναι ευχερέστερη η κοινωνικο-προνοιακή τους αποκατάσταση. Επίσης, το Κοινωνικό Φαρμακείο στην Εστία του Καποδιστριακού,¹¹⁵ στο Δήμο Αθηναίων, δραστηριοποιείται για τη φαρμακευτική περίθαλψη των ανασφάλιστων ατόμων.

Το Κοινωνικό Φαρμακείο Ηλιούπολης,¹¹⁶ στο Δήμο Ηλιούπολεως, προσφέρει φάρμακα, τα οποία δικαιούνται οι άποροι - άνεργοι - ανασφάλιστοι κάτοικοι Ηλιούπολης, κάτοχοι της σχετικής πράσινης κάρτας Φαρμακείου Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που εκδίδεται από την κοινωνική υπηρεσία του Δήμου. Στο Δήμο Δάφνης-Υμηττού, το Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου¹¹⁷ σκοπεύει στο να παρέχει δωρεάν φάρμακα, υγειονομικό υλικό και παραφαρμακευτικά προϊόντα σε ανασφάλιστους και οικονομικά αδύνατους δημότες και μόνιμους κατοίκους. Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Ζωγράφου¹¹⁸ προσφέρει φαρμακευτική περίθαλψη σε ανέργους και απόρους σε συνεργασία με μία ΜΚΟ/ΑΜΚΕ.

Οι Κοινωνικές Δομές Αντιμετώπισης της Φτώχειας του Δήμου Γαλατσίου¹¹⁹ συντελούν σημαντικά στην αντιμετώπιση προβλημάτων, που αφορούν τη φαρμακευτική περίθαλψη. Ο Δήμος Γαλατσίου σε συνεργασία με το Ε.Δ.Δ.Υ.Π.Π.Υ ενισχύει περαιτέρω το δίκτυο των κοινωνικών δομών και παρεμβάσεων του κατά της φτώχειας, με την έναρξη λειτουργίας του προγράμματος «Κοινωνικές Δομές Αντιμετώπισης της Φτώχειας» στο Δήμο Γαλατσίου. Ήδη έχουν στελεχωθεί οι δομές με το εξειδικευμένο προσωπικό, όπως προβλεπόταν από το πρόγραμμα και ολοκληρώνονται οι διαδικασίες για τη λειτουργία της Τράπεζας Χρόνου, του Γραφείου Διαμεσολάβησης και της Παροχής Συσσιτίων. Παράλληλα, ενδυναμώθηκαν οι δομές Κοινωνικού Παντοπωλείου και Κοινωνικού Φαρμακείου.

Το Πρόγραμμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης ΑγκαλιάΖΩ του Δήμου Βύρωνα¹²⁰ αποτελείται από επτά ολοκληρωμένες δομές, που λειτουργούν παράλληλα Παντοπωλείο Αλληλεγγύης, Φαρμακείο Αλληλεγγύης, Αγορά

---

¹¹⁴Πλατεία Βαρβακείου Αγοράς, Αθήνα 105 52, Ελλάδα / 210 3722001

¹¹⁵Ούλωφ Πάλμε 2 -4, Ζωγράφου 115 28, Ελλάδα / 6971920240

¹¹⁶Κ. Καραμανλή 12 και Ιάσωνος, Ηλιούπολη 163 41, Ελλάδα / 2109917855

¹¹⁷Ελευθερίου Βενιζέλου και Αβέρωφ, Δάφνη Υμηττός 172 35, Ελλάδα / 2155508676

¹¹⁸Ιωάννου Θεολόγου 22, Ζωγράφου 157 73, Ελλάδα / 2107481422

¹¹⁹Ιπποκράτους και Αρχιμήδους 2, Γαλάτσι 111 46, Ελλάδα / 2132055416

¹²⁰Βύρωνα, Ελλάδα / 213 2008600 - 601

Αλληλεγγύης, Μαγειρείο Αλληλεγγύης, Γραμμή Αλληλεγγύης, Φροντιστήριο Αλληλεγγύης, Δίκτυο Εθελοντών Αλληλεγγύης, και εντάσσεται στο Τοπικό Σύμφωνο Αλληλεγγύης 2010-2013. Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Αγ. Αναργύρων - Καματερού¹²¹ πρόκειται για μια πρωτοβουλία, που στόχο έχει τη δημιουργία μιας δημοτικής τράπεζας φαρμάκων και στη συνέχεια τη διάθεσή τους σε δημότες, που είναι ανασφάλιστοι. Η λειτουργία του βασίζεται σε χορηγίες από φαρμακευτικές εταιρείες και από φαρμακοποιούς της πόλης. Τα φάρμακα, που χορηγούνται πρέπει να είναι συνταγογραφημένα από γιατρό, που για τους ανασφάλιστους μπορεί να είναι και γιατρός από το Κοινωνικό Δίκτυο Υγείας του Δήμου.

Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Αγίας Βαρβάρας¹²² παρέχει δωρεάν φάρμακα, υγειονομικό υλικό και παραφαρμακευτικά προϊόντα σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες των δήμων Αγ. Βαρβάρας και Κορυδαλλού. Στο Δήμο Ιλίου, το Κοινωνικό Φαρμακείο¹²³ εντάσσεται στο Δίκτυο Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης Ιλίου, προσφέροντας δωρεάν φάρμακα και υγειονομικό υλικό σε άτομα, που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας ή απειλούνται από αυτή, καθώς και σε μέλη ευπαθών ομάδων, που χρήζουν άμεσης βοήθειας, με απαραίτητη προϋπόθεση να είναι ανασφάλιστοι/ες ή ασφαλισμένοι/ες από την Πρόνοια (άστεγοι, άποροι, άνεργοι). Ο σκοπός του Κοινωνικού Φαρμακείου του Δήμου Νέας Σμύρνης¹²⁴ είναι η διανομή φαρμάκων σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού.

Στο Φαρμακείο για απόρους και ανασφάλιστους του Δήμου του Αγίου Δημητρίου,¹²⁵ η συλλογή και διαχείριση των φαρμάκων γίνεται μέσα από ένα ηλεκτρονικό σύστημα καταγραφής αποθήκευσης στο χώρο της υγειονομικής υπηρεσίας. Το υλικό προέρχεται από δωρεές ανθρώπων και έχει σκοπό να βοηθήσει όλους εκείνους, που αδυνατούν να έχουν πρόσβαση στο κοινωνικό αγαθό, που λέγεται υγεία. Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Αλίμου¹²⁶ έχει ως βασικό σκοπό να προσφέρει, χωρίς καμία διάκριση, δωρεάν φαρμακευτική αγωγή σε όλους τους ανασφάλιστους, άπορους και άνεργους ασθενείς.

---

¹²¹ Λεωφόρος Δημοκρατίας και Μέρλα, Άγιοι Ανάργυροι 135 61, Ελλάδα / 213 2039925, 213 2039921

¹²² Ηρακλείου 20, Αγία Βαρβάρα 123 51, Ελλάδα / 2105440454

¹²³ Κάλχου 64 και Ικάρου 28, Ίλιον 131 22, Ελλάδα / 210 2612603

¹²⁴ Αρτάκης 34, Νέα Σμύρνη 171 24, Ελλάδα / 2109370334

¹²⁵ Θεσσαλίας 10, Άγιος Δημήτριος 173 43, Ελλάδα / 2109755794 – 2109701496

¹²⁶ Λεωφόρος Καλαμακίου 72 και Ερεχθείου, Άλιμος 174 55, Ελλάδα / 2109886947

Στο Δήμο Γλυφάδας, η οργάνωση «Φαρμακοποιοί του Κόσμου WORLD PHARMACISTS»¹²⁷ ιδρύθηκε το 1996 στην Αθήνα από μια ομάδα είκοσι τεσσάρων Ελλήνων Φαρμακοποιών, ενώ αναγνωρίστηκε επίσημα σαν ανεξάρτητη Μη κυβερνητική Ανθρωπιστική Οργάνωση (ΜΚΟ) στις 27 Νοεμβρίου του 1997. Τα ιδρυτικά μέλη οδηγήθηκαν στην απόφαση δημιουργίας της, συνειδητοποιώντας ότι ο σημερινός κόσμος χαρακτηρίζεται πολλές φορές από ατομικισμό ή και αδιαφορία και ότι η επιθυμία προσφοράς είναι ουσιαστικό στοιχείο της ανθρώπινης φύσης, ενώ είναι αναγκαίος ο συντονισμός των προσπαθειών προς την κατεύθυνση αυτή. Βασικοί στόχοι της Οργάνωσης που λειτουργεί αποκλειστικά σε εθελοντική βάση, είναι η συλλογή, αγορά, ο έλεγχος και η συσκευασία ιατροφαρμακευτικού υλικού με σκοπό να προωθηθεί δωρεάν σε άτομα, ομάδες ή Νοσηλευτικούς Φορείς εντός και εκτός της χώρας, μέσω συνοδευόμενων Αποστολών από μέλη της Οργάνωσης. Επίσης, η αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας ή άλλων κοινωνικών προβλημάτων, ανεξάρτητα, ή σε συνεργασία με άλλους Φορείς και Οργανώσεις. Η μελέτη και η επιστημονική καταγραφή τέτοιων προβλημάτων αλλά και ανταλλαγή των σχετικών πληροφοριών με Εθνικούς και Διεθνείς Οργανισμούς. Η εκπαίδευση και συμμετοχή των μελών, αλλά και οποιουδήποτε άλλου ενδιαφερόμενου, στην άμεση αντιμετώπιση υγειονομικών και κοινωνικών προβλημάτων που προκύπτουν. Τέλος, η συστηματική προσπάθεια για την κινητοποίηση των φαρμακοποιών και των υπόλοιπων υγειονομικών (ή μη) της χώρας μας, στην προσφορά γενικότερου ανθρωπιστικού έργου.

Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Ωρωπού,¹²⁸ λειτουργώντας με πλήρη διαφάνεια και οργάνωση, στοχεύει μέσω ενός συνόλου ενεργειών να συμβάλλει αποτελεσματικά στην καταπολέμηση της φτώχειας σε όλη τη χώρα, προσφέροντας δωρεάν φαρμακευτική περίθαλψη. Στο Δήμο Παλλήνης, λειτουργεί επίσης Κοινωνικό Φαρμακείο.¹²⁹ Ο Δήμος Παλλήνης στην προσπάθεια του να ανακουφίσει τις καθημερινές ανάγκες των οικονομικά αδύνατων δημοτών, μετά από ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, ίδρυσε το «Κοινωνικό Παντοπωλείο» και το «Κοινωνικό Φαρμακείο», προσφέροντας δωρεάν φαρμακευτική περίθαλψη.

---

¹²⁷Υψηλάντου 41, Γλυφάδα 166 75, Ελλάδα / 210 9623845, 210 8835411, 210 3816720, 6945434005, 6937440959

¹²⁸Αγίου Γεωργίου, Ωρωπός 190 15, Ελλάδα / 2295036571

¹²⁹Υψηλάντου 3, Παλλήνη 153 51, Ελλάδα (εντός των Δημοτικών Ιατρείων Παλλήνης) / 2106604600

Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Αχαρνών¹³⁰ προσφέρει δωρεάν φαρμακευτική περίθαλψη σε οικονομικά αδύναμους δημότες. Ρόλος του κοινωνικού φαρμακείου του Δήμου Κρωπίας¹³¹ είναι η πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η κοινωνικο-προνοιακή κάλυψη των ευπαθών κοινωνικά ομάδων και ειδικότερα των αστέγων και των ατόμων ευρισκόμενων σε κατάσταση φτώχειας με στόχο την ενδυνάμωση και την κοινωνική ενσωμάτωση τους. Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Παιανίας¹³² απευθύνεται σε ανασφάλιστους πολίτες του Δήμου. Τα εξυπηρετούμενα άτομα επωφελούνται από το πρόγραμμα μέχρι να αποκτήσουν βιβλιάριο ανασφάλιστου ή ασφαλιστική κάλυψη με την καθοδήγηση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου. Ο σκοπός του Κοινωνικού Φαρμακείου του Δήμου Περάματος¹³³ είναι η πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η κοινωνικο-προνοιακή κάλυψη των ευπαθών κοινωνικά ομάδων. Σύμφωνα με την 406 /2012 απόφαση του Δημ. Συμβουλίου, έχει εγκριθεί η δημιουργία δομών άμεσης αντιμετώπισης της φτώχειας μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος «Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού», από την μη Κυβερνητική Οργάνωση «Όμιλος Unesco Πειραιώς και Νήσων».

Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Ύδρας¹³⁴ αποτελεί μια σημαντική πρωτοβουλία με κοινωνικές προεκτάσεις, την οποία ανέλαβε ο Δήμος Ύδρας, μέσω της νεοσυσταθείσας Κοινωφελούς Επιχείρησης (ΚΕΔΥ). Αφορά την δημιουργία Κοινωνικού Φαρμακείου, που καλύπτει τις ανάγκες των άπορων και ανασφάλιστων δημοτών. Δικαιούχοι είναι οι δημότες που αδυνατούν να ανταποκριθούν στις ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις λόγω παρατεταμένης ανεργίας ή συσσωρευμένων οφειλών, με αποτέλεσμα αρκετοί πλέον να μην καλύπτονται ιατροφαρμακευτικά από κανέναν φορέα, αλλά και οι έχοντες βιβλιάριο απορίας που δεν δύνανται οικονομικά να μεταβούν στον Πειραιά.

Στη Δυτική Αττική, το Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Ασπροπύργου¹³⁵ παρέχει δωρεάν φάρμακα σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού της ευρύτερης

---

¹³⁰ Αγίας Τριάδος 86, Αχαρνές 136 78, Ελλάδα / 2102463543

¹³¹ Λεωφόρος Βασιλέως Κωνσταντίνου 47, Κρωπί 194 00, Ελλάδα / 2106623651

¹³² Πλατεία Ζωοδόχου Πηγής - πρώην 1ο Δημοτικό Σχολείο Παιανίας, Παιανία 190 02, Ελλάδα / 210 6643564

¹³³ Λεωφόρος Δημοκρατίας, Πέραμα, Ελλάδα / 2104967757

¹³⁴ Δημαρχείο Ύδρας, Ύδρα 180 40, Ελλάδα / 2298320230

¹³⁵ Αγίας Μαρίας και Σαλαμίνας, Ασπρόπυργος 193 00, Ελλάδα / 2132006523

περιοχής (Ελευσίνας, Ασπροπύργου, Μάνδρας). Στο Δήμο Αμαρουσίου, το Κοινωνικό Φαρμακείο¹³⁶ και η νέα κοινωνική του δομή ενισχύει περαιτέρω το δίκτυο κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης προς τους αδύναμους οικονομικά πολίτες, ανασφάλιστους ή χρόνια πάσχοντες, εξασφαλίζοντάς τους δωρεάν με την χρήση της Κάρτας Ανασφάλιστου Πολίτη το φάρμακο, που έχουν ανάγκη για την θεραπεία τους. Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Μεταμορφώσεως¹³⁷ παρέχει, σε ωφελούμενα άτομα, δωρεάν φάρμακα, υγειονομικό υλικό και παραφαρμακευτικά προϊόντα, τα οποία εξασφαλίζει μέσω συγκεκριμένων συνεργασιών με φαρμακοβιομηχανίες και τοπικούς φαρμακευτικούς συλλόγους, καθώς και από τη συμμετοχή και κινητοποίηση συλλογικών φορέων και πολιτών. Στο Δήμο Χαλανδρίου, το Κοινωνικό Φαρμακείο¹³⁸ αποτελεί σημαντικός λίθος για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των πολιτών που αντιμετωπίζουν αναφορικά με τη φαρμακευτική περίθαλψη. Ο Δήμος Χαλανδρίου και η Πορεία ΑΜΚΕ, σε συνεργασία με το Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, η ΕΠΑΨΥ και το Ίδρυμα Γ. Κουρτέση, αφουγκραζόμενοι τις απαιτήσεις των καιρών και την ανάγκη των μειονεκτούντων δημοτών του για πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά πρώτης ανάγκης εντάχθηκε στο εθνικό δίκτυο άμεσης κοινωνικής παρέμβασης για την κοινωνική ένταξη και την ενσωμάτωση ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Αγίας Παρασκευής¹³⁹ παρέχει δωρεάν φάρμακα, υγειονομικό υλικό και παρα-φαρμακευτικά προϊόντα σε άστεγους και άπορους.

4.1.2.Στερεάς Ελλάδος

Στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας, στην ανάπτυξη των κοινωνικών δομών έχει προχωρήσει και ο Δήμος Λοκρών, με την δημιουργία Κοινωνικού Παντοπωλείου και Κοινωνικού Φαρμακείου.¹⁴⁰ Στόχος αυτών των πρωτοβουλιών είναι η προσφορά διαφόρων ειδών πρώτης ανάγκης και τροφίμων για το Κοινωνικό Παντοπωλείο, αλλά

---

¹³⁶Κωνσταντίνου Παλαιολόγου 9, Μαρούσι 151 24, Ελλάδα / 213 2038000

¹³⁷Ηρακλείου 21 και Ελευθερίας 1, Μεταμόρφωση 144 51, Ελλάδα / 2102853624

¹³⁸Στρατάρχου Αλεξάνδρου Παπάγου 7, Χαλάνδρι 152 34, Ελλάδα / 210 6843999

¹³⁹Χειμάρρα 22, Αγία Παρασκευή 153 41, Ελλάδα / 210 6547700

¹⁴⁰Νικολάου Αβραάμ 1, Αταλάντη 352 00, Ελλάδα / 2233081052

και φαρμάκων για το Κοινωνικό Φαρμακείο, σε δικαιούχους οι οποίοι προσδιορίζονται με συγκεκριμένα κριτήρια και προϋποθέσεις.

4.1.3.Πελοποννήσου

Στη περιφέρεια Πελοποννήσου, ο Δήμος Κορινθίων, στα πλαίσια της Κοινωνικής του Πολιτικής και με γνώμονα την προστασία των πολιτών, αναγνωρίζει την μεγάλη ανάγκη για Ιατρική και Φαρμακευτική περίθαλψη, που έχει προκύψει στις ημέρες μας, λόγω της οικονομικής κρίσης, η οποία πλήττει κυρίως τους οικονομικά αδύνατους και ανασφάλιστους δημότες. Κατά αυτό τον τρόπο λειτουργεί Κοινωνικό Φαρμακείο¹⁴¹ στον εν λόγω δήμο για ανέργους και απόρους του δήμου.

Το Κοινωνικό Φαρμακείο¹⁴² του Δήμου Καλαμάτας λειτουργεί βασιζόμενο στην εθελοντική εργασία των φαρμακοποιών μελών του φαρμακευτικού συλλόγου Μεσσηνίας, στην παροχή του χώρου από το δήμο Καλαμάτας, στη βοήθεια εθελοντών για την οργάνωση του και κυρίως στην εθελοντική προσφορά φαρμάκων από το λαό της Μεσσηνίας. Απευθύνεται σε πολίτες άπορους, ανασφάλιστους, αναξιοπαθούντες, διερχόμενους μετανάστες και σε όσους πληρούν τα κριτήρια κοινωνικών παροχών από τους φορείς της πόλης.

4.1.4.Δυτικής Ελλάδος

Μετά την λειτουργία της Δημοτικής Ιματιοθήκης, ο Δήμος Πατρέων, δια της Αντιδημαρχίας Εθελοντισμού, Ισότητας Φύλων ΜΚΟ, Ένταξης Μεταναστών και Εξυπηρέτησης Πολιτών προχώρησε από κοινού με τον Φαρμακευτικό Σύλλογο Αχαΐας, στη λειτουργία του Κοινωνικού Φαρμακείου,¹⁴³ στο οποίο μπορούν να απευθύνονται οι αποδεδειγμένα οικονομικά αδύναμοι δημότες της Πάτρας. Την ευθύνη λειτουργίας του Κοινωνικού Φαρμακείου, έχουν από κοινού ο Δήμος Πατρέων και ο Φαρμακευτικός Σύλλογος Αχαΐας. Σκοπός του προγράμματος είναι η δωρεάν παροχή φαρμάκων σε άτομα που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας και είναι ανασφάλιστα.

---

¹⁴¹Αδειμάντου 22, Κόρινθος 201 00, Ελλάδα / 2741361009, 25088

¹⁴²Σανταρόζα και Παπανικολή, Καλαμάτα 241 00, Ελλάδα / 2721093267, 27210 93309 & 27210 97172

¹⁴³Μαιζώνος 19, Πάτρα 262 23, Ελλάδα / 2610439650

Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Αιγιαλείας¹⁴⁴ δημιουργήθηκε σε συνεργασία του Δήμου με την Ιερά Μητρόπολη Καλαβρύτων και Αιγιαλείας και τον Ιατρικό Σύλλογο Αιγίου. Λειτουργεί κάθε Τρίτη και Πέμπτη από 10 π.μ. έως 12 το μεσημέρι, ενώ απευθύνεται σε ανασφάλιστους και έχοντες κάρτα ανεργίας δημότες. Σε όσους προσέρχονται καταγράφεται η φαρμακευτική τους αγωγή για να γίνεται η αναγκαία προμήθεια φαρμάκων, ενώ καταγράφονται και ανεμβολίαστα παιδιά, ώστε να γίνεται και η προμήθεια των εμβολίων τους.

4.1.5.Δυτικής Μακεδονίας

Το Κοινωνικό Φαρμακείο Ενορίας Αγίου Νικολάου Σιάτιστας του Δήμου Βόλου¹⁴⁵ λειτουργεί σε χώρο της Ιεράς Μητροπόλεως κάτω από το Εκκλησιαστικό Μουσείο, λειτουργεί καθημερινά από Δευτέρα μέχρι και την Παρασκευή εκτός Τετάρτης και κατά τις ώρες 17:30 μ.μ. μέχρι 19:00 μ.μ. Σκοπός του είναι η δωρεάν παροχή φαρμάκων σε άτομα που είναι ανασφάλιστα.

4.1.6.Κεντρικής Μακεδονίας

Ο Δήμος Θέρμης στηρίζει την πρωτοβουλία του Κέντρου Υγείας Θέρμης για τη δημιουργία Κοινωνικού Φαρμακείου¹⁴⁶ και καλεί όλους τους συνδημότες να παραδώσουν σε ειδικά κουτιά, που έχουν τοποθετηθεί σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα και σε καταστήματα ΚΑΠΗ, φάρμακα που δεν χρειάζονται και δεν έχει λήξει η ημερομηνία χρησιμοποίησής τους. Η διάθεση των φαρμάκων γίνεται είτε κατά δημοτικό διαμέρισμα, είτε από το Κέντρο Υγείας Θέρμης σε άπορους και σε ομάδες πολιτών, που είναι ανασφάλιστοι και δεν έχουν τη δυνατότητα αγοράς των απαραίτητων φαρμακευτικών σκευασμάτων.

Ο Δήμος Νεάπολης – Συκεών και το Κέντρο Εργάνη ως συντονιστής φορέας προσκαλούν δυνητικά ωφελούμενους/ες να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για τη συμμετοχή τους στις δράσεις του Κοινωνικού Φαρμακείου,¹⁴⁷ μιας δομής που λειτουργεί στο πλαίσιο του έργου «Κοινωνικές Δομές Αντιμετώπισης της Φτώχειας»

---

¹⁴⁴Αίγιο, Ελλάδα / 2691022518

¹⁴⁵Κασομούλη 1 Σιάτιστα 503 00, Ελλάδα / 2465021472

¹⁴⁶Θέρμη 570 01, Ελλάδα / 2313310800

¹⁴⁷Αγίου Στεφάνου 26, Νεάπολη Συκεές 567 27, Ελλάδα / 2310 514706

στο Δήμο Νεάπολης - Συκεών. Το Κοινωνικό Φαρμακείο παρέχει δωρεάν υγειονομικό, φαρμακευτικό και παραφαρμακευτικό υλικό σε 100 ωφελούμενους. Το Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Κορδελιού - Ευόσμου¹⁴⁸ παρέχει φάρμακα, υγειονομικό υλικό και φαρμακευτικά προϊόντα.

Στο Δήμο Θερμαϊκού, η ΕΘ.Ο.Π.Α.Κ. (Εθελοντική ομάδα πρόληψης και αντιμετώπισης καταστροφών), συνεργαζόμενη με το Δήμο Θερμαϊκού και συγκεκριμένα με την Αντιδημαρχία Κοινωνικής Προστασίας και Πολιτισμού, καθώς και με τη βοήθεια της Δημοτικής Κοινωφελής Επιχείρησης Θερμαϊκού (ΔΗ.Κ.Ε.Θ.), την Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (Π.Φ.Υ.), τις δομές του Ε.Σ.Υ. (Κέντρο Υγείας Ν. Μηχανιώνας), τους Φαρμακοποιούς του Κόσμου και τους Φαρμακοποιούς του Δήμου Θερμαϊκού (Πανελλήνιος Φαρμακευτικός Σύλλογος Π.Φ.Σ.) και με τη στήριξη των τοπικών Ιερών Ναών, ίδρυσαν το Κοινωνικό Φαρμακείο¹⁴⁹ του Δήμου Θερμαϊκού. Στα πρώτα βήματα της ίδρυσης του και ήδη ξεκίνησε να βοηθάει τους συμπολίτες του με τη στήριξη άπορων ατόμων και γενικότερα ατόμων που ανήκουν στις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες χωρίς καμία διάκριση.

Στη δημιουργία και δεύτερου κοινωνικού φαρμακείου¹⁵⁰ προχώρησε η διοίκηση του νοσοκομείου Κατερίνης σε συνεργασία με τους «Γιατρούς Χωρίς Σύνορα» και την Εθελοντική Ομάδα Δράσης Πιερίας. Η απόφαση λήφθηκε μετά και τη δεύτερη απόλυτα επιτυχημένη εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε αρχές Ιουνίου, η οποία αφορούσε τη συγκέντρωση φαρμάκων από τους πολίτες. Η εκδήλωση είχε διοργανωθεί με πρωτοβουλία του νοσοκομείου και του ραδιοφωνικού σταθμού ΣΚΑΙ Πιερίας σε συνεργασία με την Ιερά Μητρόπολη και το παράρτημα του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Πιερίας.

Το Φάρμακο είναι δικαίωμα όλων» είναι το σύνθημα της εκστρατείας ανθρωπιάς, στην οποία οι Σερραίοι συμμετέχουν ήδη, προσκομίζοντας στα σερραϊκά φαρμακεία και εναποθέτοντας καθημερινά στα ειδικά κουτιά του Κοινωνικού Φαρμακείου,¹⁵¹ που τοποθετήθηκαν τα φάρμακα που δεν χρειάζονται πλέον. Στο Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Βέροιας,¹⁵² τα φάρμακα δίνονται (πάντα παρουσία του εθελοντή ιατρού, που βρίσκεται στο ιατρείο) σε άπορους, ανασφάλιστους,

¹⁴⁸25ης Μαρτίου και Θάλειας, Κορδελιό Ευόσμος 562 24, Ελλάδα / 2310558505, 2310 558506

¹⁴⁹Κωνσταντίνου Λογοθέτου, Θερμαϊκός 570 19, Ελλάδα / 2392075930

¹⁵⁰Νοσοκομείου, Κατερίνη 60100, Ελλάδα

¹⁵¹Σπυρίδη 12, Σέρρες 621 24, Ελλάδα / 2321350388, 2321028177

¹⁵²Καπετάν Άγρα 7, Βέροια 591 00, Ελλάδα / 2331074113

αλλοδαπούς και Ρομά, που είναι εγγεγραμμένοι στη λίστα των ευπαθών ομάδων. Για την προμήθεια των φαρμάκων, οι ενδιαφερόμενοι προσκομίζουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά, ούτως ώστε να ελεγχθεί η κατάστασή τους και στη συνέχεια να αποφασιστεί η ένταξή τους ή όχι στη λίστα των ατόμων που εξυπηρετούνται. Στο Δήμο Νέας Προποντίδας της Χαλκιδικής λειτουργεί το Κοινωνικό Φαρμακείο Κέντρου Υγείας Νέων Μουδανιών.¹⁵³ Το υλικό του προορίζεται για άπορους και ανασφάλιστους πολίτες.

4.1.7.Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Τα κοινωνικά φαρμακεία της περιφέρειας Αν. Μακεδονία και Θράκης, που έχουν και την ιδιότητα των κοινωνικών ιατρείων, έχουν ήδη αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο.

4.1.8.Θεσσαλίας

Στη περιφέρεια Θεσσαλίας, το Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Τρικάλων¹⁵⁴ προσφέρει φάρμακα, αλλά και ιατρικές εξετάσεις για πολίτες που έχουν ανάγκη. Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Φαρκαδόνας¹⁵⁵ προσφέρει φαρμακευτική περίθαλψη σε ανασφάλιστους, μετά από τη συνεργασία της Δημοτικής Αρχής και της Διεύθυνσης του Κέντρου Υγείας, που πραγματοποιούν οι Πρόεδροι των Δημοτικών και Τοπικών Κοινοτήτων, οι οποίοι αποστέλνουν στον Δήμο τα ονόματα των δημοτών, που χρήζουν δωρεάν φαρμακευτικής συνδρομής, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που τέθηκαν.

Με πρωτοβουλία του Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Ιγνατίου και του Φαρμακευτικού Συλλόγου Βόλου, ιδρύθηκε την Τρίτη 22 Μαρτίου, το πρώτο «Κοινωνικό Φαρμακείο»¹⁵⁶, με έδρα το Πνευματικό Κέντρο της Ιεράς Μητροπόλεως (Κ. Καρτάλη - Ανθ. Γαζή), το οποίο σκοπό έχει τη δωρεάν προσφορά φαρμάκων οικιακής χρήσης σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και την ανακύκλωση των ληγμένων

---

¹⁵³Κορυφίνης 43, Νέα Προποντίδα 632 00, Ελλάδα / 2373350000

¹⁵⁴Ομήρου 6, Τρίκαλα 421 00, Ελλάδα

¹⁵⁵Ελευθερίου Βενιζέλου, Φαρκαδόνα 420 31, Ελλάδα / 2433022570

¹⁵⁶Γαζή και Καρτάλη, Βόλος 382 21, Ελλάδα / 2421028833

φαρμάκων. Το «Κοινωνικό Φαρμακείο» τροφοδοτείται από πολίτες, που προσφέρουν μη ληγμένα φάρμακα οικιακής χρήσης και από τους φαρμακοποιούς.

Η λειτουργία του Κοινωνικού Φαρμακείου¹⁵⁷ του Δήμου Ρήγα Φεραίου Βελεστίνο έρχεται ως συνέχεια της λειτουργίας του Κοινωνικού Παντοπωλείου στο Δήμο. Ο Δήμος ξεκίνησε τις ενέργειες για την ίδρυση του Κοινωνικού Φαρμακείου, έχοντας ανοικτή γραμμή επικοινωνίας με το Φαρμακευτικό Σύλλογο Μαγνησίας. Οι αλλαγές στην αγορά του φαρμάκου τα τελευταία χρόνια με την αύξηση της συμμετοχής των ασφαλισμένων έχει κάνει ακόμη πιο δύσκολη την εξασφάλιση αυτού του πολύτιμου αγαθού. Το γεγονός αυτό συνδέεται άμεσα με τη δυσάρεστη εξέλιξη ότι πλέον λόγω της μεγάλης ανεργίας που υπάρχει πανελλαδικά, αρκετοί δημότες δεν έχουν τη δυνατότητα να αγοράζουν τα φάρμακά τους, αφού έμειναν χωρίς εργασία και ασφάλιση.

4.1.9. Ηπείρου

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, προς αποφυγή επανάληψης, τα κοινωνικά φαρμακεία της περιφέρειας Ηπείρου, που έχουν και την ιδιότητα των κοινωνικών ιατρείων, έχουν ήδη αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο.

4.1.10. Κρήτης

Στη περιφέρεια Κρήτης, το Κοινωνικό Φαρμακείο¹⁵⁸ Εργατικού Κέντρου Χανίων είναι ανοιχτό για το κοινό κάθε Τρίτη και Πέμπτη από τις 10.30 το πρωί έως τις 12.30 το μεσημέρι και Δευτέρα και Τετάρτη από τις 6 το απόγευμα μέχρι τις 8 το βράδυ. Παρέχει φάρμακα, υγειονομικό υλικό και φαρμακευτικά προϊόντα. Το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Ηρακλείου¹⁵⁹ παρέχει φάρμακα, υγειονομικό υλικό και φαρμακευτικά προϊόντα. Στην εθελοντική εργασία γιατρών, φαρμακοποιών, νοσηλευτών, επισκεπτριών υγείας, κοινωνικών λειτουργών, γραμματέως, τεχνικών εργατών, στηρίζεται η λειτουργία του Κοινωνικού Ιατρείου Αλληλεγγύης και

---

¹⁵⁷ Ρήγας Φεραίος, Ελλάδα / 2425350209, 2425350211

¹⁵⁸ Μάρκου Μπότσαρη 68, Χανιά 731 36, Ελλάδα / 2821092429

¹⁵⁹ Μούγλων 41, Ηράκλειο 716 01, Ελλάδα / 2813008525

του Κοινωνικού Φαρμακείου, που παρέχουν υπηρεσίες μόνο σε ανασφάλιστους άπορους κατοίκους του Δήμου Ηρακλείου.

4.1.11. Ιονίων Νήσων

Στη περιφέρεια Ιονίων Νήσων, το Κοινωνικό Φαρμακείο Κέρκυρας¹⁶⁰ ασκεί δραστηριότητες που στοχεύουν τόσο στην διάθεση υπηρεσιών ψυχικής υγείας και φαρμάκων όσο και στην υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής ενσωμάτωσης ευάλωτων ομάδων πληθυσμού. Προσφέρει υπηρεσίες ιατρικές, ψυχοκοινωνικές, ειδικής υποστήριξης και φροντίδας σε άτομα και ομάδες ευπαθείς με πολλαπλά προβλήματα που χρήζουν συστηματικής και ολοκληρωμένης παρέμβασης. Η ΚΛΙΜΑΚΑ είναι υπεύθυνη για τη σύσταση και λειτουργία της κοινωνικής δομής «Κοινωνικό Φαρμακείο».

4.1.12. Νοτίου Αιγαίου

Στη περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, το Κοινωνικό Φαρμακείο Αλληλεγγύης Τήνου¹⁶¹ ως σκοπό έχει την παρουσία της Αλληλεγγύης στον συνάνθρωπο. Στο πλαίσιο αυτό παρέχει φάρμακα δωρεάν σε αυτούς που δεν έχουν οικονομική δυνατότητα να τα αγοράσουν ή δεν έχουν πρόσβαση σε ασφαλιστικό ταμείο, ανεξαρτήτως εθνικότητας και θρησκείας.

Στο Δήμο Σύρου-Ερμούπολης, το Κοινωνικό Φαρμακείο¹⁶² και συγκεκριμένα η Διαχειριστική Επιτροπή του Κοινωνικού Φαρμακείου του Δήμου, καθώς και οι εξυπηρετούμενοι στηρίζονται στην ομάδα των εθελοντών δασκάλων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων για την πολύτιμη προσφορά τους, κρατώντας ανοικτό το Κοινωνικό Φαρμακείο τις ημέρες Δευτέρα και Τετάρτη, καθώς και για την καταγραφή των φαρμάκων σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων.

---

¹⁶⁰ Διονυσίου Σολωμού 11, Κέρκυρα 491 00, Ελλάδα / 2661034170

¹⁶¹ Τήνος 842 00, Ελλάδα / 22833 60124

¹⁶² Γεωργίου Παπανδρέου, Σύρος Ερμούπολη 841 00, Ελλάδα / 2281081001

4.1.13.Βορείου Αιγαίου

Το Περιφερειακό Τμήμα Λήμνου, του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού και η Ένωση Νοσοκομειακών Ιατρών Λήμνου, ανέλαβαν να υλοποιήσουν στη Λήμνο, μια σημαντική πρωτοβουλία αλληλεγγύης, αυτή της δημιουργίας και λειτουργίας «Κοινωνικού Φαρμακείου».¹⁶³ Στόχος, είναι η συλλογή φαρμάκων, που όλοι έχουν στα σπίτια τους, αλλά δεν τα χρειάζονται, ώστε να εξυπηρετηθούν άποροι ασθενείς που δεν τα έχουν αλλά τους είναι απολύτως απαραίτητα. Τέλος, το Κοινωνικό Φαρμακείο Σάμου¹⁶⁴ λειτουργεί και χορηγεί φάρμακα σε ανθρώπους με οικονομικές δυσκολίες.

---

¹⁶³Ιερού Λόχου, Λήμνος 814 00, Ελλάδα / 2254350481

¹⁶⁴Δερβενακίων, Σάμος 831 00, Ελλάδα / 2273353450 & 6977692166

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η έντονη παρουσία των κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων σε όλη την ελληνική επικράτεια είναι ένα μοναδικό φαινόμενο με μεγάλο ενδιαφέρον. Πρόκειται για πρωτοβουλίες αλληλεγγύης, που αλλάζει τις δομές της, μέχρι πριν την οικονομική κρίση, κοινωνίας, καταγράφοντας μια νέα τάση προνοιακού και κοινωνικού εθελοντισμού. Τα κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία παρουσιάζονται ως δείκτες της κατάρρευσης του κράτους πρόνοιας στις περιόδους ύφεσης και αναπροσαρμογής. Στην παρούσα εργασία έγινε αντιληπτό ότι το μεγαλύτερο μέρος των κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων συγκεντρώνει η περιφέρεια Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, το οποίο έρχεται σε συμφωνία με το μέγεθος του πληθυσμού και το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας και εν γένει των αναγκών που υπάρχουν, οικονομική στενότητα κ.λπ. Στις υπόλοιπες περιφέρειες, συναντάμε, κατά αναλογία, κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία στις πρωτεύουσες των νομών, που εμπεριέχονται σύμφωνα και με την παλαιότερη διοικητική διαίρεση της αυτοδιοίκησης Β' βαθμού.

Η ραγδαία αύξηση των ανασφάλιστων συνανθρώπων γέννησε την ανάγκη δημιουργίας αυτοοργανομένων δομών, όπως είναι τα Κοινωνικά Ιατρεία και Φαρμακεία, τα οποία εξυπηρετούν ανασφάλιστους, παρέχοντας πρωτοβάθμια ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη. Εθελοντές γιατροί, νοσηλευτές, φαρμακοποιοί και απλοί πολίτες συμμετέχουν σε μία συλλογική προσπάθεια κάλυψης των πλέον βασικών αναγκών των κοινωνικών ομάδων, που έχουν αποκλειστεί από τη δημόσια και δωρεάν υγεία. Το Κοινωνικό Ιατρείο και Φαρμακείο, δεν έχει σκοπό να υποκαταστήσει το κράτος ή τα ασφαλιστικά ταμεία. Ως βασική προτεραιότητα αποτελεί η στήριξη μελών ευπαθών κοινωνικά ομάδων μέσα από συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες (ιατρική φροντίδα φαρμακευτική κάλυψη, ψυχολογική υποστήριξη, οικονομική βοήθεια, εύρεση εργασίας, διανομή ιματισμού και τροφίμων).

Ο πολίτης γίνεται πιο ενεργός μέσα από τη συμμετοχή του σε δράσεις συλλογικές χωρίς, όμως, να απαξιώνει τον ρόλο του κράτους ειδικά για την τριτοβάθμια φροντίδα υγείας. Με λίγα λόγια, η παρουσία των κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων στα περισσότερα μέρη της Ελλάδας φανερώνει την κινητοποίηση του αποθέματος του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης και την αξιοποίηση εθελοντικών

πόρων. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία δεν είναι η μόνη μορφή πρωτοβουλιών του πολίτη. Τα κοινωνικά φροντιστήρια, τα κοινωνικά παντοπωλεία είναι και άλλες πρωτοβουλίες κινηματικού χαρακτήρα με βασικές αρχές τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη. Επομένως, ένα πρόσθετο συμπέρασμα της παρούσας εργασίας αποτελεί το γεγονός ότι τα κοινωνικά ιατρεία και κοινωνικά φαρμακεία στηρίζονται επί τω πλείστον στον εθελοντισμό. Κάθε άνθρωπος είναι σε θέση να συμμετάσχει στα πλαίσια του εθελοντισμού, προσφέροντας εργασία, οικονομική ενίσχυση, προσωπικό χρόνο, ταλέντο ή ενέργεια στο πλαίσιο συλλογικών ή και ατομικών προσπαθειών δραστηριοποίησης του πολίτη. Ο εθελοντισμός παρέχει τη δυνατότητα επίλυσης σημαντικών κοινωνικών, οικονομικών, οικολογικών και πολιτισμικών προβλημάτων, με συνέπεια να οικοδομούνται κοινότητες υγιείς, βιώσιμες και δίκαιες, που σέβονται την αξιοπρέπεια όλων των ανθρώπων. Εν πρώτοις, η οικειοθελής προσφορά υπηρεσιών αποτελεί φαινόμενο, που ενισχύει τον δημοκρατικό χαρακτήρα ενός κράτους, δεδομένου ότι οι πολίτες είναι σε θέση να οργανώνονται, συγκροτώντας μη κυβερνητικούς πόλους εξουσίας. Έτσι, τονώνεται η λαϊκή συμμετοχή στα κοινά και οι πολίτες συμβάλλουν στην προσπάθεια προσδιορισμού και αντιμετώπισης των προβλημάτων της κοινότητας στην οποία διαβιούν. Συνεπώς, ο εθελοντισμός αναδεικνύεται σε θεμέλιο λίθο της κοινωνίας των πολιτών.

Επιπλέον, μέσω της οργάνωσης προγραμμάτων για την προσφορά εθελοντικής εργασίας, τονώνεται το ανθρωπιστικό πνεύμα εν γένει και η διεθνιστική αλληλεγγύη. Κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται μέσω της ενίσχυσης κινήσεων συνεργασίας μεταξύ των εθνών, οι οποίες ευνοούν την υπέρβαση των εθνικιστικών προκαταλήψεων, τη διάδοση της πίστης στην αλληλεξάρτηση ατόμων και λαών, καθώς και την εμπέδωση της αντίληψης πως είναι ανάγκη να επιδιώκεται η ειρηνική συμβίωση των εθνών. Εξάλλου, η εθελοντική παροχή υπηρεσιών συντείνει στην ψυχολογική ανάταση των πολιτών, που στρέφονται σε αυτήν για να βοηθήσουν τους συνανθρώπους τους. Πράγματι, οι πολίτες που διαθέτουν ηθική συνείδηση είναι λογικό να αισθάνονται ενοχές, όταν μένουν αδρανείς σε έναν κόσμο όπου υπάρχουν προβλήματα, λόγω των ανισοτήτων και των αδικιών του υφιστάμενου οικονομικοκοινωνικού συστήματος, και κυριαρχούν ο οικονομικός υπολογισμός, η ανθρώπινη εκμετάλλευση και η βία. Μέσα, λοιπόν, από τον εθελοντισμό μπορούν να απενοχοποιηθούν, επειδή ακριβώς έχουν την δυνατότητα να προβούν σε δημιουργική δραστηριοποίηση για την άρση των αδιεξόδων. Επίσης, ο σύγχρονος άνθρωπος,

μπορεί, μέσω της κοινωνικής προσφοράς και τη ψυχικής επαφής με τους αναξιοπαθούντες, να αναζητήσει ένα ανώτερο νόημα στη ζωή του και να ανακτήσει την αυτοπεποίθησή του, αναπληρώνοντας το εσωτερικό κενό. Επιπρόσθετα, οι εθελοντές καταξιώνονται κοινωνικά, διότι αναγνωρίζεται η προσφορά τους. Κατά συνέπεια, αναβαθμίζεται το κύρος τους και ενισχύεται η κοινωνική υπόληψή τους. Ταυτόχρονα, οι πολίτες που προσφέρουν εθελοντικά το δυναμικό τους στους συνανθρώπους τους, αποκτούν νέες εμπειρίες, διευρύνουν τις γνώσεις τους και καλλιεργούν τις δεξιότητές τους, με συνέπεια να διαμορφώνουν μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα. Όλα τα παραπάνω πιστοποιούν την αξία, που έχουν οι προσπάθειες εθελοντικής προσφοράς εργασίας σε κάθε εποχή. Αναμφισβήτητα, όμως, κρίνονται, σημαντικότερες στη σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης, όπου οι κοινωνικές και διεθνείς δομές καθίστανται συνθετότερες, τα προβλήματα οξύνονται και αποκαλύπτεται ξεκάθαρα ότι οι λαοί βρίσκονται σε σχέση αμοιβαίας αλληλεξάρτησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αλληλεγγύη για όλους (2013). «Χάρτα» Κοινωνικών Ιατρείων Φαρμακείων Αλληλεγγύης. Διαθέσιμο: <http://www.solidarity4all.gr/el/support-article/%C2%AB%CF%87%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%B3%CE%B3%CF%8D%CE%B7%CF%82>

Burchard, T., Le Grand, J. & Piachaud, D. (2006). Κατανοώντας τον κοινωνικό αποκλεισμό στο Οικονόμου Χ., Φερόνας Α.(επ.), *Οι εκτός των τειχών: φτώχεια και αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*. Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος, σελ.41-52.

Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Κοινωνικής Οικονομίας κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal Α' κύκλου (2005). *Οδηγός ίδρυσης και λειτουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων*, Υπ. Απασχόλησης & επτά (7) Αναπτυξιακές Συμπράξεις Κοινωνικής Οικονομίας κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal, Αθήνα, σελ.10-11.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων (2003). Μελέτη: Οι νέοι πρωταγωνιστές της απασχόλησης. Σύνθεση της πιλοτικής δράσης, *Τρίτο σύστημα και απασχόληση*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σελ.15-18.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων (2003). *OECD, Social enterprises* (1999), Borzaga C. & Defourny J. (επιμέλεια), 2001, σελ.16-18.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Κοινωνικής Ένταξης (2013). *Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη*, τεύχος 4, σελ.11-55.

Ιατρείο Κοινωνικής Αποστολής (2012). *Ιατρείο Κοινωνικής Αποστολής & Ιατρικός Σύλλογος Αθηνών*. Διαθέσιμο: <http://www.isathens.gr/ika/index.php/158-idrisi-parartimatwn-iatreiou-koin-apostolis-orestiada-edessa-stavroupoli-thessalonikis-kerkyra>

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ (2008). *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*. Αθήνα, Ετήσια Έκθεση.

Καπογιάννης, Δ., Μαυριδάκης, Θ., Ναζάκης, Χ., Νικολόπουλος, Η., Νικολόπουλος, Χ., Παπαδόπουλος, Α. & Χαραλάμπους, Κ. (2003). *Η κοινωνική οικονομία ανάμεσα στο Τοπικό και στο Παγκόσμιο*, 6-7 Ιουνίου 2003. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ.135.

Καντατζόγλου, Ι. (2006). *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Εντός, Εκτός και Υπό*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.

Κετζετσοπούλου, Μ. (2005). Μελέτη υποβληθείσα στην Διαχειριστική Αρχή Υπ. Απασχόλησης και στο Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Κοινωνικής Οικονομίας με θέμα *Κοινωνική οικονομία-Εννοιολογικοί ορισμοί και υπάρχουσα κατάσταση, κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal, Α' κύκλου*, Αθήνα, σελ.9,12.

Κολμανιώτης, Γ. (2012). *Δήμος Νέας Ιωνίας – ΚΙΦΑ*. Απόσπασμα από τα πρακτικά της συνεδρίασης του δημοτικού συμβουλίου.

Λύτρας, Α. & Παντέλογλου, Π. (1999). *Έκθεση για τους φορείς και τα δίκτυα καταπολέμησης του Κοινωνικού Αποκλεισμού*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Μάτσα, Κ. (10/12/2013). *Ιατρεία και Φαρμακεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης: Εστίες Αντίστασης στην Ανθρωπιστική καταστροφή*. Διαθέσιμο <http://www.eek.gr/index.php/self-organization/2265-iatreia-kai-farmakeia-koinonikis-allileggyis-esties-antistasis-stin-anthropistiki-katastrofi>

Μπούρας, Γ. & Λυκούρας, Λ. (2011). *Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στη ψυχική υγεία*. Αθήνα: Εκδόσεις Εγκέφαλος, σελ.54-61.

Μπουρίκος, Δ. (2013). Κοινωνική αλληλεγγύη στην Ελλάδα της κρίσης: Νέο κύμα ανάδυσης της κοινωνίας πολιτών ή εμπέδωση της κατακερματισμένης κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη;. *Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)*, 3/2013, σελ.1-35.

Οικονόμου, Χ. & Φερόνας, Α. (2006) στο Οικονόμου Χ. & Φερόνας Α.(επ.), *Οι εκτός των τειχών: φτώχεια και αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*. Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα.

Ο.Κ.Ε. (2013). *Η Κοινωνική Οικονομία και η Κοινωνική επιχειρηματικότητα*. Γνώμη πρωτοβουλίας της Ο.Κ.Ε., σελ. 3-13.

Παπαγιάννης, Κ (2016). *Συνολικά 126 εκατ. ευρώ δαπάνησε η Εκκλησία για κοινωνικό έργο*. *Η Αυγή Διαθέσιμο: <http://www.avgi.gr/article/6519823/sunolika-126-ekata-euro-dapanise-i-ekklisia-gia-koinoniko-ergo>*

Παπαδοπούλου, Δ. (2002). *Κοινωνικός αποκλεισμός: Εισαγωγή στην έννοια και τη διαδικασία*, στο Κοινωνικός αποκλεισμός «Για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε...», Εισηγήσεις τριήμερου Συνεδρίου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 16-18 Μαΐου 1999, «Αθηνά»-Δίκτυο Εθελοντικής Δημιουργίας. Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα.

Παπαϊωάννου, Φ (χ.χ.). *Υπηρεσίες Υγείας και Κοινωνία Πολιτών – Εκκλησία*. Διαθέσιμο <http://socialactivism.gr/index.php/koinonia-politon/46-%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CF%85%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CF%8E%CE%BD-%CE%B5%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1>

Πολυιατρεία Αθήνας Θεσσαλονίκης (χ.χ.) *Διετής Αναφορά Δράσης*.

Σακελλαρόπουλος, Θ. (7/11/2008). Το κοινωνικό κράτος σε ιστορική προοπτική, *Βήμα* *Ιδεών*. Διαθέσιμο
file:///C:/Users/HP/Downloads/0deec537689ac2ab88000000.pdf

Τζομπανόγλου, Γ.Ο., Κορρές, Γ. & Γιαννοπούλου Ι. (2005). *Κοινωνικός αποκλεισμός και πολιτικές ενσωμάτωσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.

Χρυσάκης, Μ., Ζιώμας, Δ., Χατζαντώνης, Δ. & Καραμητροπούλου, Ντ. (2002). *Προοπτικές Απασχόλησης στον τομέα της Κοινωνικής οικονομίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ.33-38.

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

http://www.enallaktikos.gr/kg15el_koinwnika-iatreia_t51.html

http://www.enallaktikos.gr/kg15el_koinwnika-farmakeia_t52.html

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Αττικής

<u>ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ</i>
Κατελιημμένο Κοινωνικό Κέντρο Κ-ΒΟΞ
Λαϊκή συνέλευση Πετραλώνων - Θησείου – Κουκακίου
Λαϊκή Συνέλευση Κολωνού - Σεπολίων - Ακαδημίας Πλάτωνος, Στέκι Δράσης - Αλληλεγγύης – Πολιτισμού
Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων (Κ.Υ.Α.Δ.Α.)
Κιβωτός του Κόσμου
ΜΚΟ Praksis
ΜΚΟ Praksis Πολυιατρεία
Γιατροί του Κόσμου
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Αθήνας
Υγειονομικός Σταθμός Ερυθρού Σταυρού
Ιατρείο Κοινωνικής Αποστολής
Κοινωνικό Ιατρείο Κινήματος Δεν Πληρώνω
Γραμμή Ζωής
Κοινωνικό Καρδιολογικό Ιατρείο Αθήνας
Ιατρείο Αλληλεγγύης Πατησίων - Αχαρνών
Ρηξικέλευθος ΜΚΟ
Ιατρείο Κοινωνικής Αποστολής (παράρτημα ΓΣΕΒΕΕ)
Κέντρο Ημέρας Αστέγων Κλίμακας, Πολυχώρος Στέκι Πρώτης Γραμμής, Παρέμβαση στον δρόμο STREET - WORK
<i>ΔΗΜΟΣ ΛΑΦΝΗΣ – ΥΜΜΗΤΟΥ</i>
Ανοδος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
<i>ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ – ΧΑΛΚΗΔΟΝΑΣ</i>
Αυτοδιαχειριζόμενο Κοινωνικό Ιατρείο Φαρμακείο Νέας Φιλαδέλφειας, Νέας Χαλκηδόνας

<u>ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ</i>
Πρωτοβουλία Αλληλεγγύης Κατοίκων Λόφου Αξιωματικών Περιστερίου
Συν Άνθρωποι
Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Περιστερίου
<i>ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ</i>
Εθελοντικό Κοινωνικό Ιατρείο Περιστερίου
<i>ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ</i>
Κοινωνικό Δικτύου Ιατρών και Φαρμακοποιών Ιλίου
<u>ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ</i>
Ιατρείο Φαρμακείο Ταξικής Αλληλεγγύης
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Νέας Σμύρνης
Ξένιος Ζευς ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
<i>ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ-ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ</i>
Μητροπολιτικό Κοινωνικό Ιατρείο Ελληνικού
<i>ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ</i>
Ιατρικές Υπηρεσίες για άπορους και ανασφάλιστους
<i>ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ</i>
Ανοδος ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
<i>ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Γλυφάδας
<u>ΠΕΙΡΑΙΩΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ</i>
Αλληλέγγυο Ιατρείο Πειραιά
<i>ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ</i>
Γιατροί του Κόσμου
<i>ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ</i>
Αλληλέγγυο Ιατρείο Πειραιά
<u>ΝΗΣΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Στάση Ζωής - Σαλαμίνα

<u>ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ
Φιλανθρωπικό Σωματείο Η Υπεραγία Θεοτόκος
ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ
Οι Γιατροί του Κόσμου στον Δήμο Φυλής
Κοινωνικό Ιατρείο Φυλής
<u>ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ</u>
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ
Διεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Νέας Ιωνίας
Αυτοδιαχειριζόμενο Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Νέας Φιλαδέλφειας - Νέας Χαλκηδόνας - Νέας Ιωνίας
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Χαλανδρίου
ΔΗΜΟΣ ΒΡΙΑΗΣΣΙΩΝ
Κοινωνικό Ιατρείο Μνήμης

Στερεάς Ελλάδας

<u>ΦΘΙΩΤΙΑΔΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ
Κοινωνικό Ιατρείο Λαμίας
<u>ΕΥΒΟΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ
Κοινωνικό Ιατρείο Φαρμακείο Εύβοιας Ιεράς Μητροπόλεως Χαλκίδας
ΔΗΜΟΣ ΙΣΤΙΑΙΑΣ-ΑΙΔΗΨΟΥ
Κοινωνικό Ιατρείο Φαρμακείο Ιεράς Μητροπόλεως Ιστιαία Ευβοίας
ΔΗΜΟΣ ΚΥΜΗΣ-ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλιβερίου
<u>ΒΟΙΩΤΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΛΕΒΑΔΕΩΝ
Κοινωνικό Ιατρείο Δήμου Λεβαδέων

Πελοποννήσου

<u>ΑΡΚΑΔΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ
Κοινωνικό Ιατρείο Τρίπολης
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Τρίπολης
<u>ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ
Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Κορίνθου
<u>ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
Δίκτυο Ιατρείων Κοινωνικής Αλληλεγγύης Μεσσηνίας
<u>ΛΑΚΩΝΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Σπάρτης
<u>ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΛΙΕΩΝ
Κοινωνικό Ιατρείο Ναυπλίου

Δυτικής Ελλάδος

<u>ΑΧΑΪΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ
Κοινωνικά Δημοτικά Ιατρεία Πάτρας
Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης
<u>ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ
Κοινωνικό Ιατρείο Αγρινίου
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Δήμου Αγρινίου

Δυτικής Μακεδονίας

<u>ΚΟΖΑΝΗΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ
Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Κοζάνης

<i>ΔΗΜΟΣ ΕΟΡΔΑΙΑΣ</i>
Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Πτολεμαΐδας
Συναλληλία

Κεντρικής Μακεδονίας

<u>ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΗΣ</i>
Επιτροπή Πρωτοβουλίας Κατοίκων Θέρμης
Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Θέρμης
<i>ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ</i>
Γιατροί του Κόσμου
Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Θεσσαλονίκης
Κοινωνικό Ιατρείο αποκλειστικά για καρκινοπαθείς Θεαγένειου Νοσοκομείου - Σύλλογος Φίλων Θεαγένειου
Κοινωνικό Ιατρείο Θεσσαλονίκης για Άστεγους
Κέντρο Εμβολιασμού για ανασφάλιστους
Κοινωνική Αλληλεγγύη Μ.Κ.Ο. Ανθρωπιστικής Βοήθειας
Κοινωνικό Πολυϊατρείο "Υγεία" της Ιεράς Μητρόπολης Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως
<i>ΔΗΜΟΣ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Δήμου Παύλου Μελά
<u>ΠΙΕΡΙΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ</i>
Ιατρείο - Φαρμακείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Κατερίνης "Αλέκος Φτίκας"
<u>ΚΙΛΚΙΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Κιλκίς
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Δήμου Παιονίας
<u>ΣΕΡΡΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ</i>
Ιατρείο Κοινωνικής Αντίληψης Σερρών
<u>ΗΜΑΘΙΑΣ</u>

<i>ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ</i>
Δημοτικό Ιατρείο Βέροιας
<u>ΠΕΛΛΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΕΔΕΣΣΑΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο Έδεσσας

Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

<u>ΚΑΒΑΛΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ</i>
Γιατροί του Κόσμου
Σωματείο Ηλιακής Καβάλα
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Καβάλας
<u>ΞΑΝΘΗΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο Ξάνθης
<u>ΕΒΡΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο Αλεξανδρούπολης
<u>ΔΡΑΜΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο Φαρμακείο Δράμας
Κοινωνικό Ιατρείο Φαρμακείο Αλληλεγγύης Δράμας
Ένωση Κυριών Δράμας ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.
Σπίτι Ανοιχτής Φιλοξενίας Ένωσης Κυριών Δράμας

Θεσσαλίας

<u>ΤΡΙΚΑΛΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο Δήμου Τρικάλων
<u>ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Δήμου Καρδίτσας

<u>ΛΑΡΙΣΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Λάρισας Τόπος Αλληλεγγύης
<u>ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ
Ανοιχτή Συνέλευση Μαγνησίας
Λαϊκή Συνέλευση Αγίου Νεκταρίου Βόλου

Ηπείρου

<u>ΠΡΕΒΕΖΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ
Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Πρέβεζας
<u>ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ
Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Θεσπρωτίας
<u>ΑΡΤΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΑΡΤΑΣ
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Άρτας

Κρήτης

<u>ΧΑΝΙΩΝ</u>
ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ
Γιατροί του Κόσμου
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Χανίων
Οδοντιατρείο Σπλάντζιας
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Χανίων
<u>ΡΕΘΥΜΝΟΥ</u>
ΔΗΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ
Εθελοντικό Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ρεθύμνου
Κοινωνικό Ιατρείο στο ΙΚΑ Ρεθύμνου
<u>ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ</u>
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ηρακλείου
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αλληλεγγύης Ηρακλείου
<i>ΔΗΜΟΣ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αρκαλοχώρι Ηρακλείου
<u>ΛΑΣΙΘΙΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Αγίου Νικολάου Κρήτης

Ιονίων Νήσων

<u>ΚΕΡΚΥΡΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο Κέρκυρας
Κοινωνικό Ιατρείο Κέρκυρας Συνεργασία Δήμου - Ιατρικού Συλλόγου

Νοτίου Αιγαίου

<u>ΜΗΛΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΙΦΟΥ</i>
Περιφερειακό Ιατρείο Σερίφου
<u>ΡΟΔΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΟΥ</i>
Εθελοντικό Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Ρόδου

Βορείου Αιγαίου

<u>ΧΙΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΧΙΟΥ</i>
Κοινωνικό Ιατρείο Δήμου Χίου
<u>ΛΕΣΒΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ</i>
Ιατρείο - Φαρμακείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Λέσβου
Ιατροκοινωνικό Κέντρο Δήμου Λέσβου
Το Χωριό του Όλοι Μαζί
Κοινωνικό Οδοντιατρείο Μυτιλήνης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Αττικής

<u>ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ</i>
Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων (Κ.Υ.Α.Δ.Α.)
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Αθηναίων
Κοινωνικό Φαρμακείο στην Εστία του Καποδιστριακού
<i>ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Ηλιούπολης
<i>ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ - ΥΜΗΤΤΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Δάφνης - Υμηττού
<i>ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Ζωγράφου
<i>ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ</i>
Κοινωνικές Δομές Αντιμετώπισης της Φτώχειας Δήμου Γαλατσίου
<i>ΔΗΜΟΣ ΒΥΡΩΝΑ</i>
Πρόγραμμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης ΑγκαλιάΖΩ - Δήμος Βύρωνα
<u>ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Αγ. Αναργύρων - Καματερού
<i>ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Αγίας Βαρβάρας.
<i>ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Ιλίου
<u>ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Νέας Σμύρνης
<i>ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ</i>
Φαρμακείο για απόρους και ανασφάλιστους

ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ
Κοινωνικό Φαρμακείο Αγίου Δημητρίου
ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ
Φαρμακοποιοί του Κόσμου WORLD PHARMACISTS
<u>ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΟΡΩΠΟΥ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Ωρωπού
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Παλλήνης
ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Αχαρνών
ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Κρωπίας
ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Παιανίας
<u>ΠΕΙΡΑΙΩΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Περάματος
<u>ΝΗΣΩΝ</u>
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Ύδρας
<u>ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Ασπροπύργου
<u>ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ</u>
ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Αμαρουσίου
ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Μεταμορφώσεως
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ
Κοινωνικό Φαρμακείο Χαλανδρίου
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Κοινωνικό Φαρμακείο Αγίας Παρασκευής

Στερεάς Ελλάδος

<u>ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΛΟΚΡΩΝ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Λοκρών - Αταλάντη

Πελοποννήσου

<u>ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ
Κοινωνικό Φαρμακείο Κορίνθου
<u>ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
Κοινωνικό Φαρμακείο Καλαμάτας

Δυτικής Ελλάδος

<u>ΑΧΑΪΑΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ
Κοινωνικό Φαρμακείο Πάτρας
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ
Κοινωνικό Φαρμακείο Αιγίου

Δυτικής Μακεδονίας

<u>ΚΟΖΑΝΗΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΒΟΪΟΥ
Κοινωνικό Φαρμακείο Ενορίας Αγίου Νικολάου Σιάτιστας

Κεντρικής Μακεδονίας

<u>ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ</u>
ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΗΣ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Θέρμης
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ-ΣΥΚΕΩΝ
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Νεαπόλεως - Συκεών

<i>ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ-ΕΥΟΣΜΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Κορδελιού - Ευόσμου
<i>ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΑΪΚΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Θερμαϊκού
<u>ΠΙΕΡΙΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Κατερίνης
<u>ΣΕΡΡΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Σερρών
<u>ΗΜΑΘΙΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Βέροιας
<u>ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΑΣ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Κέντρου Υγείας Νέων Μουδανιών

Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Προς αποφυγή επανάληψης, τα κοινωνικά φαρμακεία της περιφέρειας Αν. Μακεδονία και Θράκης, που έχουν και την ιδιότητα των κοινωνικών ιατρείων, έχουν ήδη αναφερθεί στο Παράρτημα Α.

Θεσσαλίας

<u>ΤΡΙΚΑΛΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Τρικάλων
Κοινωνικό Φαρμακείο Τρικάλων
<i>ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Φαρκαδόνας
<u>ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Βόλου
<i>ΔΗΜΟΣ ΡΗΓΑ ΦΕΡΡΑΙΟΥ</i>

Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Ρήγα Φεραίου Βελεστίνο Ρήγας Φεραίος, Ελλάδα / 2425350209, 2425350211
--

Ηπείρου

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, προς αποφυγή επανάληψης, τα κοινωνικά φαρμακεία της περιφέρειας Ηπείρου, που έχουν και την ιδιότητα των κοινωνικών ιατρείων, έχουν ήδη αναφερθεί στο Παράρτημα Α.

Κρήτης

<u>ΧΑΝΙΩΝ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Εργατικού Κέντρου Χανίων
<u>ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Ηρακλείου

Ιονίων Νήσων

<u>ΚΕΡΚΥΡΑΣ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Κέρκυρας

Νοτίου Αιγαίου

<u>ΤΗΝΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΤΗΝΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Αλληλεγγύης Τήνου
<u>ΣΥΡΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Σύρου

Βορείου Αιγαίου

<u>ΛΗΜΝΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΛΗΜΝΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Λήμνου

<u>ΣΑΜΟΥ</u>
<i>ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΥ</i>
Κοινωνικό Φαρμακείο Σάμου